

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΗΜΕΡΙΔΑΣ

**«Δημογραφικό πρόβλημα:
Κοινωνικές και εκπαιδευτικές παράμετροι.
Κριτικές προσεγγίσεις, εκπαιδευτικές διεκδικήσεις»**

ΚΟΖΑΝΗ 25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2026

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΗΜΕΡΙΔΑ

Με ΘΕΜΑ:

*«Δημογραφικό πρόβλημα:
Κοινωνικές και εκπαιδευτικές παράμετροι.
Κριτικές προσεγγίσεις, εκπαιδευτικές διεκδικήσεις»*

ΚΟΖΑΝΗ 25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2026

Πρόγραμμα εργασιών:

Προεδρείο Α΄:

Μαρίνης Σπύρος, Πρόεδρος Δ.Ο.Ε.

Πετράκης Σταύρος, Αντιπρόεδρος Δ.Ο.Ε.

Βενετοπούλου Γιώτα, Ειδική Γραμματέας Δ.Ο.Ε.

Βουρδουμπάς Νίκος, Υπεύθυνος τύπου & δημοσίων σχέσεων Δ.Ο.Ε.

Ρούπας Ιωάννης, Υπεύθυνος υλικού και βιβλιοθήκης Δ.Ο.Ε.

Γκλαρνέτατζης Νίκος, μέλος Δ.Σ. Δ.Ο.Ε.

Κωτούλας Αθανάσιος, Πρόεδρος Σ.Ε.Π.Ε. Κοζάνης

- Χαιρετισμοί
- Εισηγητική ομιλία Προέδρου Δ.Ο.Ε.
- «Ελλάδα, δημογραφικές εξελίξεις & προκλήσεις σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο», Καθ. **Κοτζαμάνης Βύρων**, Διευθυντής Ερευνών στο Ινστιτούτο Δημογραφικών Ερευνών και Μελετών

- «Συγχωνεύσεις σχολείων: οπορτουνισμός και ταχυδακτυλουργία ως απάντηση στο δημογραφικό» **Τουρτούρας Χρήστος**, Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Προεδρείο Β΄:

Κικινής Θανάσης, Γενικός Γραμματέας Δ.Ο.Ε.

Ζορμπάς Αχιλλέας, Οργανωτικός Γραμματέας Δ.Ο.Ε.

Τρούλης Γιώργος, Ταμίας Δ.Ο.Ε.

Γκούμας Θανάσης, Υπεύθυνος Εκδόσεων Δ.Ο.Ε.,

Πατέλη Βιολέττα, μέλος Δ.Σ. Δ.Ο.Ε.

Ασπράγκαθου Κατερίνα, Πρόεδρος Σ.Ε.Π.Ε. Εορδαίας

- «Οι επιπτώσεις του δημογραφικού ζητήματος στην εκπαίδευση. Το παράδειγμα της Περιφέρειας Ανατ. Μακεδονίας - Θράκης», **Καραφύλλης Αθανάσιος**, Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.
- Τοποθετήσεις εκπροσώπων παρατάξεων Δ.Σ. Δ.Ο.Ε. και μελών Ι.Π.Ε.Μ. – Δ.Ο.Ε.
- Υποβολή ερωτημάτων (θα έχουν κατατεθεί γραπτά στο προεδρείο) στους εισηγητές και απαντήσεις
- Τοποθετήσεις Συλλόγων, τοποθετήσεις συνέδρων, συζήτηση
- Συμπεράσματα – κλείσιμο εργασιών

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Σ. ΠΕΤΡΑΚΗΣ): Καλημέρα και καλώς ήρθατε. Κυρίες και κύριοι επίσημοι προσκεκλημένοι, συναδέλφισσες και συνάδελφοι, φίλες και φίλοι, αγαπητά τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας σας καλωσορίζω στη σημερινή ημερίδα, την οποία πραγματοποιεί το Διοικητικό Συμβούλιο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας σε συνεργασία με τους δυο Συλλόγους Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Κοζάνης.

Διαλέξαμε να παρέμβουμε σε ένα θέμα αιχμής από μια περιοχή με συσσωρευμένα προβλήματα, από την περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας

που το δημογραφικό αποτελεί μια πραγματικά μεγάλη πρόκληση, όχι μόνο για την εκπαίδευση, αλλά για τη ζωή του τόπου και της κοινωνίας ολόκληρης.

Ως Συνδικαλιστικό Κίνημα είμαστε πεισμένοι ότι δεν αντιμετωπίζεται ένα τόσο σημαντικό ζήτημα με απλά ευκαιριακά μέτρα, ούτε με επιδόματα, ούτε με χρήματα. Χρειάζονται συνολικότερες πολιτικές, οι οποίες θα είναι αποφασιστικής σημασίας και θα δημιουργήσουν ρεαλιστικές προϋποθέσεις ώστε ο κόσμος να μείνει στον τόπο του.

Το κομμάτι που αφορά στην εκπαίδευση είναι ένα βασικό επίσης ζήτημα, η ενίσχυση των σχολείων σίγουρα μπορεί να λειτουργήσουν στο να κρατηθεί ο κόσμος στην περιοχή που μεγάλωσε, που έζησε και που επιθυμεί να συνεχίσει να ζει.

Τη σημερινή εκδήλωσή μας τιμούν με την παρουσία τους η Αντιπεριφερειάρχης Πολιτισμού Περιβάλλοντος Τουρισμού η κα Πολυτίμη Φαρμάκη, ο πρώην Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας περιφερειακός σύμβουλος κ. Γεώργιος Κασαπίδης, η Αντιδήμαρχος Παιδείας Εορδαίας η κα Κάτσιου Κατερίνα, ο Διευθυντής της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης νομού Κοζάνης συνάδελφος Αθανάσιος Παπαευαγγέλου, η εκπρόσωπος Τύπου του ΠΑΣΟΚ κα Όλγα Μαρκογιαννάκη, βρίσκεται εδώ ολόκληρο το Διοικητικό Συμβούλιο της ΔΟΕ, οι αιρετοί του ΚΥΣΠΕ, το Διοικητικό Συμβούλιο του Ινστιτούτου Παιδαγωγικών Ερευνών και Μελετών της ΔΟΕ το ΙΠΕΜ-ΔΟΕ, βρίσκονται επίσης οι αιρετοί του ΑΠΥΣΠΕ, αιρετοί των ΠΥΣΠΕ, τα Διοικητικά Συμβούλια των πέντε Συλλόγων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και συνάδελφοι από τα σχολεία, αυτοί που δίνουν τον καθημερινό τους αγώνα για μια καλύτερη εκπαίδευση, για ένα καλύτερο αύριο για τα παιδιά του ελληνικού λαού.

Χαιρετισμοί

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α': Προχωρώντας τη διαδικασία με βάση το πρόγραμμα θα δώσουμε τον λόγο για έναν σύντομο χαιρετισμό στην κα Αντιπεριφερειάρχη Τουρισμού, Πολιτισμού και Περιβάλλοντος, την κα Φαρμάκη.

Π. ΦΑΡΜΑΚΗ: Καλημέρα και από εμάς. Δυστυχώς η κα Πουταχίδου που είναι η αρμόδια Αντιπεριφερειάρχης είχε ήδη σήμερα προγραμματισμένες επισκέψεις στα σχολεία και δεν μπόρεσε να είναι μαζί σας, αλλά ούτως ή άλλως η συνεργασία μεταξύ των Αντιπεριφερειών είναι πολύ μεγάλη.

Γνωρίζετε ήδη ότι έχουμε κάνει ένα πολύ σημαντικό πρόγραμμα για τον σχολικό τουρισμό, οπότε γνωρίζω πολύ καλά τα θέματά σας. Έχω βρεθεί με το Διευθυντή στην Κοζάνη, γνωρίζουμε πολύ καλά τα θέματα.

Επίσης υπάρχει ένα ψήφισμα από το Περιφερειακό Συμβούλιο το οποίο στηρίζει πάρα πολύ τις θέσεις και έχουμε με βάση αυτό τη διαβεβαίωση ότι δεν θα γίνουν συγχωνεύσεις για το σχολικό έτος 2025-2026 άρα δεν εξαντλήθηκε η αυστηρότητα του νόμου όσον αφορά αυτό το χρονικό διάστημα στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Εμείς σαν Περιφερειακή Αρχή είμαστε στο πλευρό σας για όποια βοήθεια χρειάζεται. Σήμερα θίγεται ένα πολύ σημαντικό ζήτημα όσον αφορά την περιοχή, θεωρώ ότι οι προσπάθειες που γίνονται από την Περιφερειακή Αρχή προς αυτή την κατεύθυνση και με τα προγράμματα που δίνονται είναι πολύ σημαντική και προσπαθούμε όλοι μαζί να κρατήσουμε και τους νέους στον τόπο μας, αλλά και να αυξήσουμε με τα προγράμματα που δίνονται αυτά που ξέρετε με τις οικονομικές ενισχύσεις για να έρθει κόσμος από μακριά, να εγκατασταθεί στην περιοχή μας, να αυξήσουμε τον πληθυσμό και κυρίως να κρατήσουμε όλο αυτό τον κόσμο που με τη μετά λιγνίτη εποχή και το κλείσιμο των εργοστασίων αλλά και τα προβλήματα που παρουσιάζει η γούνα στις περιοχές της Καστοριάς και της Σιάτιστας, έχει μειωθεί σημαντικά.

Η εκπαιδευτική κοινότητα θεωρώ ότι έχει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στη Δυτική Μακεδονία και αυτό φάνηκε και το διαπίστωσα ιδίως όμμασι με όλες τις συναντήσεις που κάναμε για το σχολικό τουρισμό. Είδα ότι υπήρχε πάρα πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, υπήρχε πολύ μεγάλη συμμετοχή και πολύ καλό πνεύμα συνεργασίας απ' όλους σας και σας ευχαριστώ θερμά που μου δίνετε την ευκαιρία να ευχαριστήσω τους συναδέλφους σας για όλο αυτό.

Μου δίνεται επίσης η ευκαιρία να πω ότι στην τελευταία επίσκεψη που έκανε εδώ η Υπουργός δεν θα ανακοινώσω ακόμη το σύνολο αυτού που μας υποσχέθηκε, αλλά μπορώ ήδη να σας πω ότι ο σχολικός τουρισμός, το project μας αυτό την ενθουσίασε, έγινε αποδεκτό και ήδη το έχουμε στείλει στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για έγκριση. Έχει σταλεί από την ίδια την Υπουργό για να πάρει έγκριση όπως τα υπόλοιπα σχολικά βιβλία.

Άρα αυτό σημαίνει ότι το project «Σχολικός τουρισμός Δυτικής Μακεδονίας» θα προωθηθεί σε όλα τα σχολεία σε όλη την Ελλάδα και αυτό είναι ένα πάρα πολύ σημαντικό βήμα για την περιοχή μας, να προωθηθεί ως τουριστικός προορισμός σε όλη την Ελλάδα. Ήταν κάτι το οποίο έκανε η Υπουργός και ήδη προχώρησε και σε όλα τα απαραίτητα έγγραφα.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ, εύχομαι κάθε επιτυχία σήμερα στην ημερίδα σας και φυσικά να γίνονται ανάλογες δράσεις που θα μπορούμε να κάνουμε μαζί σε συνεργασία, φέρνοντας και εκπαιδευτικούς και από άλλες περιοχές και από άλλα σχολεία. Ήδη μας έχουν γίνει κάποιες προτάσεις, εύχομαι η συνεργασία να αυξηθεί το επόμενο διάστημα και είμαστε στο πλευρό σας. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α΄: Σας ευχαριστούμε πολύ. Παρακαλούμε τον πρώην Περιφερειάρχη τον κ. Γιώργο Κασαπίδη να έρθει κι αυτός για ένα σύντομο χαιρετισμό.

Γ. ΚΑΣΑΠΙΔΗΣ: Καλημέρα σας. Σας ευχαριστώ κατ' αρχήν για την τιμητική πρόσκληση να παρευρεθώ στις εργασίες της ημερίδας σας. Αγαπητό Προεδρείο, κ. Πρόεδρε της Ομοσπονδίας, εκπρόσωποι των Πρωτοβάθμιων συνδικαλιστικών οργάνων και άλλων φορέων της Περιφέρειάς μας, η σημερινή ημερίδα διαπραγματεύεται ίσως το μεγαλύτερο ζήτημα που απασχολεί τη χώρα και τη Δυτική Μακεδονία και θα ήθελα να θέσω ως τροφή στη σκέψη σας στο πλαίσιο των εργασιών της σημερινής ημερίδας κάποια χαρακτηριστικά στοιχεία και δεδομένα τα οποία μας προβληματίζουν εδώ και χρόνια στην Δυτική Μακεδονία και θεωρώντας ότι η εκπαίδευση και η απασχόληση είναι τα δυο κλειδιά που μπορούν να ξεκλειδώσουν το δημογραφικό ζήτημα και στην Περιφέρειά μας, να πω ότι:

Η Δυτική Μακεδονία έχει τους χειρότερους δημογραφικούς δείκτες στη χώρα και από τους χειρότερους στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως Περιφέρεια. Ενδεικτικά να αναφέρω την Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών -το λέγαμε και με τον Πρόεδρό σας προηγουμένως- στα 120 χωριά που έχει σε μια γεωγραφική έκταση που είναι λίγο μικρότερη από την Κοζάνη, είναι δηλαδή η 2^η Περιφερειακή Ενότητα σε έκταση στη Δυτική Μακεδονία, λειτουργούν μόλις 3 Δημοτικά. Στο άκουσμά του και μόνο καταλαβαίνει κάποιος ότι εδώ έχουμε υποστεί πανωλεθρία. Δεν είναι απλά ένα πρόβλημα, είναι μια πανωλεθρία.

Επίσης να αναφερθώ και στην ακριτική μας Πρέσπα, ο Δήμος Πρεσπών έχει τη χαμηλότερη πληθυσμιακή πυκνότητα στη χώρα με μόλις 3 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, με τα δεδομένα του 2021 και ήδη είμαστε στο 2026 και καταλαβαίνετε ότι μάλλον αυτό έχει επιδεινωθεί.

Θεωρώντας ότι για να μείνει κάποιος στον τόπο πρέπει να έχει δουλειά κατ' αρχήν, οικογένεια και ένα καλό σχολείο στο χωριό, ο δικός σας ρόλος καλύπτει το 50% των προϋποθέσεων για να μπορέσουμε να αμβλύνουμε αυτές τις καταστάσεις και να καταστήσουμε ελκυστική την Περιφέρειά μας σε όλο το μήκος και το πλάτος της.

Άρα η ενδυνάμωση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με κάθε δυνατό εφικτό μέσο, θα πρέπει να είναι προτεραιότητά μας. Αυτό βέβαια όπως ειπώθηκε δεν πρέπει να είναι ευκαιριακό και επιδερμικό, αλλά θα πρέπει να είναι μέσα από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και με βάθος χρόνου, για να μπορέσουμε να πείσουμε τις οικογένειες να μείνουν κατ' αρχήν στον τόπο μας και να τους εξασφαλίσουμε συνθήκες εργασίας και εκπαίδευσης και στη συνέχεια σε κεντρικό επίπεδο να δοθεί μια κατεύθυνση, αλλά από την κεντρική Κυβέρνηση και απ' όλα τα Κόμματα, δεδομένου ότι συμμετείχα και στην Επιτροπή για το δημογραφικό ως βουλευτής πριν από έξι – επτά χρόνια που ολοκληρώθηκε αυτό το πόρισμα, ώστε να πραγματοποιηθεί η αποκέντρωση στη χώρα.

Είναι αδιανόητο το 60% του πληθυσμού να κατοικεί στο 6,5% της γεωγραφικής έκτασης της χώρας. Αυτό μόνο σε τριτοκοσμικές χώρες συμβαίνει.

Άρα έχουμε μπροστά μας δεδομένα που πρέπει να τα φωτίσουμε με τρόπο που να υποδεικνύουμε και τις λύσεις στο πρόβλημα και της αστυφιλίας ταυτόχρονα με την αποδυνάμωση της υπαίθρου, αλλά παράλληλα και την ελκυστικότητα των περιοχών μας, μέσα από την εξασφάλιση της επαγγελματικής αποκατάστασης και της πλεονεκτικής, ας μου επιτραπεί η έκφραση, εκπαίδευσης. Τότε και μόνο μια οικογένεια θα πάρει την απόφαση να μείνει σε ένα τόπο για να μεγαλώσει την οικογένεια.

Κλείνοντας θα ήθελα να πω καταθέτοντας και μια συγκεκριμένη πρόταση εδώ στο Προεδρείο, καθώς με έχει απασχολήσει και έχω επεξεργαστεί κάποια δεδομένα και είναι μια ευκαιρία να ακουστεί σήμερα ότι η Ελλάδα που εισάγει πλέον, καταφέραμε ως χώρα να εισάγουμε το 70%

των αγροδιατροφικών μας προϊόντων, τούτέστιν πάνω από 10 δις ευρώ εισαγωγές μας σε τρόφιμα, εκτός μηχανημάτων, και με αυτά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά που σας είπα, από μόνα τους φαίνονται τα πράγματα πως μπαίνουν σε μια σωστή τάξη.

Αν αρχίζει η χώρα και παράγει και δημιουργεί θέσεις εργασίας στον πρωτογενή τομέα, γεωργία και κτηνοτροφία και σήμερα η κτηνοτροφία δίνει θέσεις εργασίας που όχι απλά εξασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση, αλλά κάνουν την οικογένεια πλούσια. Να το πω πρακτικά; Με 200 προβατάκια σήμερα κάποιος γίνεται πλούσιος, όσο και να φαίνεται παράξενο εδώ στη Δυτική Μακεδονία αυτό συμβαίνει.

Δεν θα γίνουν όλοι βέβαια κτηνοτρόφοι, αλλά όλη η παραγωγική αλυσίδα από τη γεωργία, κτηνοτροφία, μεταποίηση, εμπορία, προώθηση ενσωματώνει χιλιάδες θέσεις εργασίας και ταυτόχρονα αυτό για να γίνει όμως πράξη σε βάθος χρόνου θα πρέπει να αγαπήσουν τα παιδιά το επάγγελμα. Αυτό γίνεται μέσα από το σχολείο και γι' αυτό προτείνω την ίδρυση των αγροτικών σχολείων στην Ελλάδα, στο πνεύμα των μουσικών σχολείων που είδαμε πόσο μεγάλη επιτυχία είχαν, στο πνεύμα των αθλητικών σχολείων που τα ζήσαμε πριν την Ολυμπιάδα, θέλοντας η πολιτεία να στοχεύσει και να στρέψει την ελληνική κοινωνία προς τις κατευθύνσεις αυτές που θεώρησε ότι είναι εθνικής σημασίας για τη χώρα, εδώ αυτό κατ' εμέ είναι εθνική προτεραιότητα και θα πρέπει να δημιουργηθούν αγροτικά σχολεία. Μέσα από εσάς να αγαπήσουν τα παιδιά και τον τόπο και το επάγγελμα, γιατί τότε μόνο υπάρχει ελπίδα ότι θα μείνουν στον τόπο.

Με αγάπη για τον τόπο, με μαθησιακή προσφορά από εσάς να εμπνεύσετε και να πείσετε τα παιδιά ότι πρέπει και μπορείτε να μείνετε στον τόπο εδώ στα χωριά και να δημιουργήσετε αυτό που όλοι θέλουμε να γίνει, να ξαναζωντανέψει η ελληνική Περιφέρεια, σε μια προοπτική και σε ένα βάθος χρόνου τουλάχιστον μιας 20ετίας.

Και πάλι να ευχαριστήσω για την πρόσκληση για τον χαιρετισμό και να ευχηθώ καλή επιτυχία στις εργασίες σας, έχει μεγάλο ενδιαφέρον, ευχαριστούμε και συγχαρητήρια που ξεκινάτε αυτή την προσπάθειά σας από τη Δυτική Μακεδονία, εκπέμπετε ένα ισχυρό μήνυμα. Προσωπικά θα είμαι στο πλευρό της Ομοσπονδίας και των οργάνων σας εδώ, για να μπορέσουμε

να δώσουμε περιεχόμενο σε αυτή την πολύ εύστοχη και ουσιαστική πρωτοβουλία που πήρατε. Καλή επιτυχία στις εργασίες σας, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α΄: Ευχαριστούμε πολύ. Παρακαλούμε την Αντιδήμαρχο Παιδείας της Εορδαίας, την κα Κάτσιου Κατερίνα για ένα σύντομο χαιρετισμό.

ΑΙΚ. ΚΑΤΣΙΟΥ: Καλημέρα και από εμένα. Ευχαριστώ πάρα πολύ τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας για τη σημερινή πρόσκληση. Να σας μεταφέρω τον χαιρετισμό του Δημάρχου Εορδαίας κ. Παναγιώτη Πλακεντά, που δεν μπορούσε να βρίσκεται σήμερα εδώ, στηρίζει την ημερίδα και εύχεται καλή επιτυχία.

Οι προλαλήσαντες νομίζω είπαν σχεδόν τα πάντα όσον αφορά τα σχολεία. Εγώ να πω ένα μεγάλο μπράβο σε όλους τους εκπαιδευτικούς γιατί η λειτουργία των σχολείων, η σωστή λειτουργία, ο τρόπος που εργάζονται καθημερινά είναι αυτό που κάνει τα σχολεία βιώσιμα.

Ο στόχος μας είναι κοινός. Σαν πολιτεία, σα Δήμος και οι εκπαιδευτικοί για ένα καλύτερο αύριο για τα παιδιά μας, για μια καθημερινότητα καλή, να έχουν τα απαραίτητα, να έχουν αυτά που χρειάζονται.

Δυστυχώς η πολιτεία με την κατάργηση των Σχολικών Επιτροπών έβγαλε ένα μεγάλο πρόβλημα. Εδώ θα πρέπει σε συνεργασία όλοι μαζί, σε συνεννόηση και με υπομονή να καταφέρουμε να επιβιώσουμε για την επόμενη μέρα. Γιατί οι μέρες που έρχονται είναι πάρα πολύ δύσκολες.

Το δημογραφικό φυσικά είναι ένα μεγάλο πλήγμα και για την περιοχή μας λόγω της κατάργησης των εργοστασίων είναι μεγάλο το πρόβλημα. Θα πρέπει να βρούμε λύσεις ώστε να κρατήσουμε τους νέους στην περιοχή μας.

Σα Δήμος Εορδαίας με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου ψήφισε κατά των συγχωνεύσεων. Έχουμε υποσχέσεις ότι δεν θα γίνουν συγχωνεύσεις τουλάχιστον για την επόμενη σχολική χρονιά, από εκεί και μετά ελπίζουμε σε ένα καλύτερο αύριο.

Ευχαριστώ πάρα πολύ, καλή επιτυχία.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α΄: Ευχαριστούμε πάρα πολύ. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι πολύ σημαντικός, είναι βασικός πυλώνας της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η συνεργασία σε πάρα πολλές περιπτώσεις είναι

ικανοποιητική με τους εκπαιδευτικούς, υπάρχουν βέβαια κάποιες ελάχιστες εξαιρέσεις και σας καλούμε σε αυτή την κατεύθυνση να φροντίσετε τους συναδέλφους σας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση να τους πείσετε ότι τα σχολεία πρέπει να αποτελούν πρώτη προτεραιότητα όχι μόνο στα λόγια, αλλά και με έργα και πράξεις.

Η δική σας παρουσία βέβαια σε μια εκδήλωση όπως αυτή που διοργανώνει η Διδασκαλική Ομοσπονδία και οι Σύλλογοι Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού, δείχνει ότι πραγματικά έχετε ενδιαφέρον και γι' αυτό σας ευχαριστούμε.

Τίποτε δεν θα γινόταν με επιτυχία αν δεν είχαν δουλέψει οι δυο Σύλλογοι εδώ της περιοχής, ο Σύλλογος Κοζάνης και ο Σύλλογος Εορδαίας, ευχαριστούμε πολύ τους Προέδρους και τα Διοικητικά Συμβούλια και καλούμε στο βήμα τον Πρόεδρο του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κοζάνης, συνάδελφο Σάκη Κωτούλα για ένα χαιρετισμό.

Σ. ΚΩΤΟΥΛΑΣ: Καλημέρα επίσημοι προσκεκλημένοι, αγαπητά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, συναδέλφισσες και συνάδελφοι, τιμητική επιλογή της περιοχής μας για τη διοργάνωση αυτής της ημερίδας με θέμα το δημογραφικό πρόβλημα. Και αποκτά μεγαλύτερο ενδιαφέρον λόγω και της απολιγνιτοποίησης που δέχεται η περιοχή μας.

Το κλείσιμο των λιγνιτικών μονάδων έχει επιφέρει ολέθριες καταστροφές στην περιοχή μας. Πάνω από 7.000 εργαζόμενοι τα τελευταία χρόνια έχουν φύγει από την περιοχή μας με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το μαθητικό δυναμικό της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης και όχι μόνο.

Να σας πω ότι από την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κοζάνης εστάλη έγγραφο προς όλους τους φορείς, την Αυτοδιοίκηση, τους βουλευτές, το Υπουργείο, τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης με την οποία ζητά για τα επόμενα χρόνια την άρση αναστολής των υπηρεσιακών μεταβολών στις σχολικές μονάδες της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Δεν λέμε ότι θα λύσει το πρόβλημα, αλλά θα δώσει μια ανάσα στην περιοχή μας.

Να σας πω ότι το 2020 η Κυβέρνηση δεσμεύτηκε να εφαρμόσει τη ρήτρα δίκαιης μετάβασης, δηλαδή τη λήψη μέτρων προς όφελος των κατοίκων, των πολιτών της περιοχής μας. Κάτι, το οποίο δεν έχει γίνει μέχρι

τώρα. Πάνω σε αυτή τη ρήτρα δίκαιης μετάβασης, ζητάμε η πολιτεία πραγματικά να σκύψει σοβαρά όσον αφορά το πρόβλημα που υπάρχει στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Κλείνοντας θέλω να σας πω ότι δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται η Περιφέρειά μας με αριθμητικούς δείκτες. Πρέπει να γίνουν γενναίες ενέργειες, ούτως ώστε να κρατηθεί η περιοχή μας ζωντανή.

Εδώ και χρόνια η Κοζάνη, η Πτολεμαΐδα, το Αμύνταιο, η Φλώρινα η Δυτική Μακεδονία ήταν η καρδιά της ενέργειας σε όλη την Ελλάδα. Αυτή η καρδιά σταμάτησε να χτυπά. Θεωρούμε ότι πρέπει επιτέλους να δούμε με περισσότερη σοβαρότητα την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η οποία δικαιούται να ζήσει. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α΄: Ευχαριστούμε τον Πρόεδρο του Συλλόγου της Κοζάνης και καλούμε τώρα στο βήμα για την εισηγητική του ομιλία τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, τον συνάδελφο Σπύρο Μαρίνη.

Εισηγητική ομιλία Προέδρου Δ.Ο.Ε.

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Αγαπητοί προσκεκλημένοι, αγαπητές συναδέλφισσες και συνάδελφοι, εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας θα ήθελα να σας καλωσορίσω εδώ στην Κοζάνη, στην εκπαιδευτική ημερίδα της ΔΟΕ με βασικό θέμα το δημογραφικό πρόβλημα και τις εκπαιδευτικές του προεκτάσεις.

Θέλουμε να γνωρίζετε ότι η συγκεκριμένη πρωτοβουλία, αυτή η δράση της Ομοσπονδίας αποτελεί μια κεντρική, μια κομβική πρωτοβουλία στο πλαίσιο του συνολικότερου αγώνα που δίνουμε όλα αυτά τα χρόνια για την υπεράσπιση του δημοσίου και δωρεάν σχολείου για όλα τα παιδιά, και είναι μια κομβική πρωτοβουλία γιατί αγγίζει την ουσία -αυτό επιδιώκουμε- ενός κρίσιμου ζητήματα που αφορά τους όρους λειτουργίας των σχολείων μας, που αφορά το πλαίσιο μέσα από το οποίο καλείται ο εκπαιδευτικός να διδάξει και να διαπαιδαγωγήσει τους μαθητές και εν τέλει -κι αυτό νομίζω είναι το πιο κρίσιμο- αφορά τα ίδια τα μορφωτικά δικαιώματα των παιδιών μας.

Επιλέξαμε όπως είπε και ο Πρόεδρος του Συλλόγου της Κοζάνης η συγκεκριμένη εκδήλωση να πραγματοποιηθεί εδώ στην Κοζάνη

στην έδρα της Περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας, μιας περιοχής που βιώνει πιο έντονα και πιο βίαια από κάθε άλλη περιοχή της χώρας το δημογραφικό πρόβλημα. Ένα πρόβλημα που δεν έπεσε από τον ουρανό, αλλά είναι αποτέλεσμα κυβερνητικών διαχρονικών πολιτικών, κατευθύνσεων που τελικά, αυτό έδειξε η εμπειρία, δεν έχουν στο επίκεντρο τις ανάγκες μας, τη ζωή μας, αλλά ίσως τις επιθυμίες και τις προσδοκίες κάποιων λίγων.

Ελπίζουμε η σημερινή πρωτοβουλία της Ομοσπονδίας να γίνει μια αφορμή για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου διεκδικήσεων. Δεν θέλουμε δηλαδή να μείνουμε μόνο σε διαπιστώσεις, αλλά να διαμορφώσουμε ένα πλαίσιο διεκδίκησης αγώνα τόσο απέναντι στη δημογραφική κατάρρευση, όσο και θα μου επιτρέψετε σε αυτό να επικεντρώσω την ομιλία μου σήμερα, στην εργαλειοποίηση του δημογραφικού από την πλευρά της Κυβέρνησης, εις βάρος του δημοσίου σχολείου.

Γιατί είναι εντελώς διαφορετικό πράγμα, νομίζουμε, η αντιμετώπιση του δημογραφικού και των παραγόντων που το τροφοδοτούν και αντιμετώπιση με τρόπο πάγιο, όχι ευκαιριακό που θα αντιμετωπίσει επί της ουσίας το πρόβλημα, κάτι που απαιτεί έναν ευρύτερο σχεδιασμό και ειπώθηκαν και από τις προηγούμενες τοποθετήσεις πράγματα, όμως είναι πολύ διαφορετικό αυτό από την αξιοποίηση του δημογραφικού όχι μόνο στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας, αλλά πανελλαδικά ως μανδύα για την αποψίλωση του δημοσίου σχολείου.

Το Υπουργείο Παιδείας στο πλαίσιο της πολιτικής του για την εκπαίδευση και προφανώς στο πλαίσιο ενός γενικότερου κυβερνητικού σχεδιασμού και επιλογών και προτεραιοτήτων, έχει θέσει ως κεντρικό στόχο στην εκπαίδευση το θέμα -έτσι το ονομάζει- της εξοικονόμησης πόρων. Μια ανεπίτρεπτη λογική, που κατά τη γνώμη μας αντιμετωπίζει την εκπαίδευση με όρους κόστους – οφέλους και είδαμε τελικά που οδήγησαν αυτές οι πολιτικές όχι μόνο στην εκπαίδευση, αλλά και σε όλα τα πεδία της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής.

Έχουν θέσει ειδικότερα ως στόχο τη μείωση των εκπαιδευτικών. Δεν είναι τυχαίο ότι σε μια συνάντηση που είχαμε με τον πρώην Υπουργό Παιδείας τον κ. Πιερρακάκη, που είναι νυν Υπουργός Οικονομικών και επικεφαλής του Eurogroup, αυτό που μας είχε δηλώσει είναι ότι αν θέλουμε

τα επόμενα χρόνια να γίνουν κάποιοι μόνιμοι διορισμοί, πρέπει να μειώσουμε τις πραγματικές ανάγκες σε εκπαιδευτικούς.

Και ειδικά τα δυο τελευταία χρόνια πολύ πιο έντονα ήρθαμε αντιμέτωποι ως κλάδος με σοβαρές απόπειρες να γίνει πράξη αυτή η περιβόητη μείωση αναγκών. Με προτάσεις για βίαιες συγχωνεύσεις σε όλη την Ελλάδα και στα μεγάλα αστικά κέντρα, με απαράδεκτες οδηγίες για τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου, που στην πράξη το καθιστούν προαιρετικό, το ακυρώνουν. Έχουμε και σήμερα, να γνωρίζετε, Διευθύνσεις Εκπαίδευσης που στο όνομα της διαχείρισης κενών κλείνουν ολοήμερα σχολεία, απαξιώνουν αυτή την κρίσιμη δομή.

Αλλά και παρεμβάσεις, περικοπές στην παράλληλη στήριξη ή στην αντιπαιδαγωγική κατά τη γνώμη μας και το συζητήσαμε αρκετά και στη χτεσινή σύσκεψη την αντιπαιδαγωγική αλλαγή στην λειτουργία των τμημάτων ένταξης που χάνουν στην ουσία το διακριτό, τον αυτοτελή τους ρόλο.

Εκφράζουμε την ανησυχία μας και επειδή είναι εδώ και μας τιμούν με την παρουσία τους τα μέλη της τοπικής Διοίκησης θέλουμε να μας ακούσουν, να αφουγκραστούν αυτό τον προβληματισμό, ότι αυτή η λογική των περικοπών, των περιορισμών θα ενταθεί το επόμενο διάστημα. Και όσο κι αν έχει τη σημασία της -και έχει τη σημασία της- ακόμη και μια δέσμευση -δεν υποτιμάμε τίποτα- μιας προσωρινής αναστολής για συγκεκριμένες περιοχές, αυτό δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με τέτοιο τρόπο, γιατί υπάρχει ένα ευρύτερο κυβερνητικό σχέδιο και πολλές φορές μπορεί να πατάνε κι ένα φρένο, για να επανέλθουν πιο επιθετικά.

Δεν είναι τυχαίο και μας προβληματίζει, μιλώντας και για το δημογραφικό, ότι τα τελευταία χρόνια ξανά είδαμε στο δημόσιο διάλογο από διάφορα Μέσα Ενημέρωσης, από το ίδιο το Υπουργείο Παιδείας να επανέρχονται διάφορα στοιχεία, μελέτες, κυρίως στοιχεία του ΟΟΣΑ που μιλούν για τη χαμηλή αναλογία μαθητών και εκπαιδευτικών στην Ελλάδα.

Στοιχεία και έρευνες που λειτουργούν κατά την άποψή μας εντελώς παραπλανητικά, διότι παραβλέπουν ορισμένα αντικειμενικά χαρακτηριστικά της χώρας: του εδάφους, της φυσιογνωμίας της, της γεωμορφολογίας της. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που διακρίνεται από την έντονη νησιωτικότητα και ορεινότητα, σε σύγκριση με όλες τις χώρες με τις

οποίες αντιπαραβάλλουν στοιχεία συγκριτικά για να αποδείξουν ότι εδώ συμβαίνει το κάτι διαφορετικό.

Η ορεινότητα με βάση τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεπερνά το 70% της χώρας. Έχουμε 225 ορεινούς Δήμους, οι οποίοι περιλαμβάνουν 2.158 Κοινότητες με πάνω από 800.000 κατοίκους. Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος αποτελεί σημαντικό τμήμα του εθνικού χώρου και καλύπτει σχεδόν το 17% της συνολικής έκτασης. Έχουμε 65 νησιωτικούς Δήμους και πάνω από 300 κατοικήσιμα νησιά, με βάση τα στοιχεία της ΚΕΔΕ. Που κι εκεί, όπως και στις ορεινές περιοχές, υπάρχουν άνθρωποι που παλεύουν να ζήσουν, να μείνουν στον τόπο τους, υπάρχουν μαθητές που έχουν δικαίωμα ακόμη και συνταγματικά κατοχυρωμένο να έχουν σχολείο και δεν μπορεί αυτά να μπαίνουν μέσα σε λογιστικά φύλλα και σε απaráδεκτες και αποπροσανατολιστικές συγκρίσεις, που έχουν άλλους σκοπούς.

Και σήμερα παρά τη μείωση του μαθητικού πληθυσμού σε πολλές περιοχές από αυτές που αναφέρουμε υπάρχουν σχολεία, υπάρχουν μαθητές που πρέπει να μείνουν στον τόπο τους και την ίδια στιγμή ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα, αλλά όχι μόνο στα μεγάλα αστικά κέντρα ακόμη και στις έδρες των περιοχών της Δυτικής Μακεδονίας, την ίδια στιγμή που έχουμε αυτή τη δημογραφική κατάρρευση αυτή τη μείωση του μαθητικού πληθυσμού, έχουμε τμήματα να λειτουργούν με 25 μαθητές. Μας έλεγαν οι συνάδελφοι από τα Γρεβενά ότι ακόμη και στην πόλη των Γρεβενών, που αναφέρθηκε πριν ως ένα παράδειγμα μείωσης.

Προσπαθούν δηλαδή με ένα λογιστικό τρόπο κάνοντας συγκρίσεις και βγάζοντας παραπλανητικούς μέσους όρους να προετοιμάσουν ένα έδαφος και μια κοινωνική συναίνεση σε αυτό που σχεδιάζουν και γυρίζω σε αυτό που έχουμε μπροστά μας, ένα σχέδιο που το ονομάζουν εξοικονόμηση στην εκπαίδευση.

Αυτό το σχέδιο έχει πολλές πλευρές και πολλές διαστάσεις. Για παράδειγμα τα τελευταία χρόνια θέλουμε να γνωρίζετε ότι επιχειρήθηκαν πάνω από 1.700 θα μου επιτρέψετε να τα χαρακτηρίσω λουκέτα σε τμήματα, τα οποία επιχειρήθηκαν να επιβληθούν με ένα κυνικό τρόπο ισοπεδώνοντας κυριολεκτικά κάθε παιδαγωγική λογική.

Επιδιώχθηκαν -και αυτά τα καταγγείλαμε ως Ομοσπονδία, καταγγέλλθηκαν από τους Συλλόγους- μετακινήσεις μαθητών από το σχολείο

σε άλλες σχολικές μονάδες ακόμη και αρκετά χιλιόμετρα μακριά. Δεν έγινε ο απαραίτητος διαχωρισμός τμημάτων σε εκατοντάδες περιπτώσεις σε όλη την Ελλάδα που υπήρχαν και γνωματεύσεις από τα ΚΕΔΑΣΥ και με βάση το νόμο θα έπρεπε να διαχωριστούν αυτά τα τμήματα. Παραγνωρίστηκαν δηλαδή ακόμη και επιστημονικές, παιδαγωγικές διαγνώσεις.

Στοιβάζονται σήμερα μέχρι και 25 μαθητές σε ακατάλληλες αίθουσες, που σε πολλές περιπτώσεις, αυτό θέλουμε να το γνωρίζετε, δεν πληρούνται ούτε τα βασικά κριτήρια του ελάχιστου αριθμού μαθητών με βάση το νόμο και τον Κανονισμό πυροπροστασίας του 1988 που μιλάει για 2 τετραγωνικά ανά μαθητή, χωρίς να περιλαμβάνονται μέσα τα βαρέα αντικείμενα.

Ακόμη και αυτοί οι ελάχιστοι όροι που υπάρχουν σήμερα, που αφορούν παλαιότερες εποχές και θα έπρεπε σίγουρα να έχουν επικαιροποιηθεί, δεν τηρούνται. Αυτή είναι η πρώτη πτυχή αυτού του σχεδίου που έχουμε μπροστά μας. Και είναι ελπιδοφόρο ότι πάρα πολλές από αυτές τις συγχωνεύσεις, από αυτά τα λουκέτα ακυρώθηκαν μέσα από την κοινή δράση των Σωματείων των εκπαιδευτικών μαζί με τους γονείς, μέσα από μαζικές και πολύ δυναμικές κινητοποιήσεις.

Μια δεύτερη πτυχή αυτού του σχεδίου και είναι αυτή που βρίσκεται σε εξέλιξη αυτό το διάστημα, είναι οι προτάσεις που γίνονται από μια σειρά Διευθύνσεις Εκπαίδευσης σε όλη την Ελλάδα για συγχωνεύσεις, υποβαθμίσεις και καταργήσεις σχολείων.

Και επειδή γνωρίζουν ότι θα υπάρξουν αντιδράσεις, επιχειρούν και με ένα παραπλανητικό τρόπο να πουν ότι αυτές οι συγχωνεύσεις δεν έχουν κυρίως στόχο τις περικοπές, αλλά μια καλύτερη εποπτεία στη λειτουργία των σχολείων.

Η τρίτη και θα μου επιτρέψετε να πω η πιο επιθετική φάση αυτού του κυβερνητικού σχεδιασμού, ανεξάρτητα το πώς θα κλιμακωθεί από Περιφέρεια σε Περιφέρεια ή ποιες επιλογές θα γίνουν ή ποιες προτεραιοποιήσεις θα γίνουν από το Υπουργείο Παιδείας, είναι το απ' ευθείας κλείσιμο σχολικών μονάδων με ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας και έχουμε τέτοια εμπειρία από το 2011 που μέσα σε ένα βράδυ, θα μου επιτρέψετε να πω, είδαμε 1.500 σχολεία να εξαφανίζονται από τον χάρτη.

Και δεν τα λέμε αυτά ούτε για να κινδυνολογήσουμε, ούτε για να περιγράψουμε μια πραγματικότητα, αλλά για να προετοιμαστούμε.

Πρέπει να προετοιμαστούμε. Όσοι αγαπάμε το δημόσιο σχολείο, όσοι πιστεύουμε ότι τα σχολεία μας πρέπει να μείνουν όρθια, πρέπει να προετοιμαστούμε. Γιατί κλείσιμο σχολείου σημαίνει ότι χάνεται μια ζωντανή κυψέλη ζωής, πολιτισμού και δημιουργίας. Σημαίνει αύξηση των μαθητών στα υπόλοιπα σχολεία, σημαίνει μετακινήσεις μαθητών, σημαίνει χαμένες οργανικές, υπεραριθμίες, υποχρεωτικές μετακινήσεις εκπαιδευτικών. Ακόμη και δεκάδες χιλιόμετρα να κάνουν οι συνάδελφοί μας για να συμπληρώσουν το ωράριο.

Και χαριτολογώντας ακούγοντας αυτό το πρόγραμμα της Περιφέρειας για τον τουρισμό, θέλουμε κι εμείς να ευχαριστήσουμε το Υπουργείο Παιδείας, που για πάρα πολλά χρόνια πραγματικά υλοποιεί ένα τεράστιο πρόγραμμα τουρισμού για τους εκπαιδευτικούς με χιλιάδες συναδέλφους αναπληρωτές με μια βαλίτσα στο χέρι, που γυρίζουν όλη τη χώρα για να στηρίξουν το δημόσιο σχολείο, που σε πολλές περιπτώσεις αναγκάζονται να μείνουν στα αυτοκίνητα, σε camping, που σε πολλές περιπτώσεις ο μισθός που παίρνουν είναι πιο μικρός από το ενοίκιο που αναγκάζονται να πληρώσουν. Αυτό το πρόγραμμα, αυτή η λογική έχει διαλύσει πραγματικά τις ζωές χιλιάδων συναδέλφων, ευγενική χορηγία του Υπουργείου Παιδείας και της σημερινής ηγεσίας και των προηγούμενων.

Όμως επειδή η ζωή μας δεν είναι αστείο, επειδή η δουλειά μας δεν είναι αστείο ούτε μπορεί να αντιμετωπίζεται με τέτοιο τρόπο από τους κυβερνώντες, ούτε με κυνικό τρόπο όπως για παράδειγμα μια κυρία να μας αποκαλεί και «τζαμπατζήδες» όταν ζητάμε το αυτονόητο: να έχουμε τη δυνατότητα να ζούμε από το μισθό μας, να μπορούμε να πληρώνουμε το ενοίκιό μας, να μπορούμε να μετακινούμαστε από το σχολείο στον τόπο κατοικίας μας. Γιατί όλα αυτά δεν είναι αστεία, γι' αυτό κι εμείς παίρνουμε τα μέτρα μας προκειμένου να δυναμώσει μια διεκδίκηση που θα αφορά και την κάλυψη των αναγκών των εκπαιδευτικών και του δημοσίου σχολείου.

Οι κυβερνώντες μιλώντας για δημογραφική κατάρρευση, ένα υπαρκτό ένα τεράστιο πρόβλημα, επιχειρούν μέσα από αυτό όχι να το αντιμετωπίσουν, αλλά να δικαιολογήσουν πολιτικές. Και λέω είναι υπαρκτό

πρόβλημα, τα στοιχεία είναι πολύ συγκεκριμένα δεν έχει νόημα να αναφερθώ, θα έχουμε αναλυτικές παρουσιάσεις στην πορεία.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2023 είχαμε περίπου 71.000 γεννήσεις, όταν πριν μια δεκαετία ήταν περίπου 95.000. Και αυτό βαίνει κλιμακούμενο.

Η ουσία και επειδή δεν έχω σκοπό ούτε να σας κουράσω, ούτε να σταθώ σε αριθμούς, ότι η υπογεννητικότητα, η δημογραφική κατάρρευση δεν είναι ένα φυσικό φαινόμενο. Είναι ένα θέμα που έχει βαθύτερες κοινωνικές και οικονομικές αιτίες που δημιουργούνται στο έδαφος αυτής της πολιτικής, αυτής της οικονομίας, αυτής της οικονομικής κατάστασης.

Είναι για παράδειγμα μια πλευρά του τα τεράστια εμπόδια που έχει ένα νέο ζευγάρι να φτιάξει τη ζωή του, να κάνει την οικογένειά του όπως επιθυμεί, να ζήσει στον τόπο του. Είναι τα αδιέξοδα που δημιουργούνται από τα άθλια μεροκάματα, από τα ωράρια λάστιχο, από τα πανάκριβα ενοίκια που πρέπει να πληρώνεις για να ζήσεις σαν άνθρωπος.

Είναι η ζούγκλα του ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας, βλέπεις για παράδειγμα και το βλέπουμε και στο δικό μας κλάδο νέους ανθρώπους που φτάνουν 40-45 και ακόμη επιδιώκουν να σπουδάσουν, να μαζέψουν προσόντα, πιστοποιήσεις για να έχουν μια καλύτερη μοίρα στην αγορά εργασίας. Αυτό το ξέρουμε πολύ καλά ως κλάδος.

Είναι αυτές οι αιτίες και το έχουμε ζήσει κι εμείς αυτό, την απαξίωση και τα εμπόδια να κάνουμε τη ζωή μας, να φτιάξουμε την οικογένειά μας με ένα πολύ emblematic παράδειγμα: οι αναπληρώτριες και αναπληρωτές εκπαιδευτικοί δεν έχουν ούτε καν το δικαίωμα στην εννιάμηνη άδεια ανατροφής. Είναι τραγικό αυτό που συμβαίνει σήμερα, να έχουμε μανάδες, μωρομάνες με μωρό 3,5 μηνών να πηγαίνουν στο σχολείο, να μετακινούνται. Αυτή είναι η στήριξη που σήμερα απολαμβάνουν οι εργαζόμενοι για να κάνουν την οικογένειά τους.

Και φυσικά υπάρχουν αιτίες, ειπώθηκαν και πριν, που είναι βαθύτερες είναι οικονομικές, είναι πιο ουσιαστικές όπως για παράδειγμα οι αναδιαρθρώσεις που είχαμε σε μια σειρά περιοχές με την απολιγνιτοποίηση στη Δυτική Μακεδονία ή με το κλείσιμο μεγάλων παραγωγικών μονάδων για παράδειγμα της ΛΑΡΚΟ στη Φθιώτιδα που διαλύθηκε μια ολόκληρη περιοχή

και υποβαθμίστηκαν και απαξιώθηκαν σχολεία. Πολιτικές, που υπηρετούν όπως το είπα και πριν συμφέροντα των λίγων, όχι τις ανάγκες των πολλών.

Και υπάρχει κι ένα νήμα τελικά που φαίνεται από την ίδια την πραγματικότητα που δένει τις καταστάσεις. Για παράδειγμα ήταν πολύ χαρακτηριστικό το αίτημα των αγροτών στις μεγάλες κινητοποιήσεις που είχαν το προηγούμενο διάστημα να μπορούν να ζουν και να παράγουν στον τόπο τους, πως αυτό συνδέεται και με το δικό μας αγώνα να μπορούν να μείνουν στον τόπο τους, να μπορούν να κάνουν τις οικογένειές τους, να μπορούν να λειτουργούν τα σχολεία μας.

Άρα αυτή η πρωτοβουλία που παίρνουμε σήμερα έχει και μια ευρύτερη διάσταση να διαμορφώσει και μια συμμαχία μέσα στην κοινωνία, μέσα στον λαό, μέσα στους εργαζόμενους και θεωρούμε ότι αυτός ο ενιαίος αγώνας που αφορά τη δουλειά των εκπαιδευτικών, τη μάχη που δίνουμε μέσα στα σχολεία, που μπορεί να αγκαλιάσει ευρύτερα αιτήματα της κοινωνίας, μπορεί να δυναμώσει το επόμενο διάστημα.

Γιατί πρέπει τα σχολεία μας να κρατηθούν όρθια, γιατί το κλείσιμο σχολείων, νοσοκομείων, άλλων δημοσίων υποδομών είναι παράγοντας θα μου επιτρέψετε να πω που ενισχύει τη δημογραφική κατάρρευση. Είναι ένα σπирάλ που διαμορφώνεται και μας βυθίζει όλο και πιο χαμηλά και να το πούμε καθαρά: ιδιαίτερα στις πιο πληττόμενες περιοχές, πρέπει να υπάρχει μια πιο ουσιαστική στήριξη και φροντίδα, ειδικά των σχολικών μονάδων στο να κρατηθούν όρθιες και εδώ πρέπει να παλέψουμε και να διεκδικήσουμε όλοι από το δικό μας μετερίζι.

Επιτρέψτε μου ένα μόνο θέμα να πω και θα ολοκληρώσω, πιο παιδαγωγικό στην ουσία, γιατί είπαμε ότι θέλουμε και μέσα από τη σημερινή εκδήλωση να προσεγγίσουμε, να διαμορφώσουμε και ένα πλαίσιο διεκδικήσεων.

Για παράδειγμα το αίτημα που αφορά τη μείωση των μαθητών ανά τμήμα, σήμερα είναι 25 τα παιδιά με βάση το νόμο ο ανώτατος αριθμός μαθητών, η μείωση του αριθμού των παιδιών στις τάξεις με 15 παιδιά στις μικρότερες τάξεις, με 20 στις μεγαλύτερες, μπορούμε να συζητήσουμε το πόσο, αλλά όταν μιλάμε για μια αποφασιστική μείωση του αριθμού, ένα αίτημα που προβλήθηκε από τη Διδασκαλική Ομοσπονδία και από το εκπαιδευτικό Κίνημα και τους γονείς ιδιαίτερα την περίοδο της πανδημίας,

μπορεί να αποτελέσει μια σύγχρονη, μια παιδαγωγικά ορθή απάντηση -και παιδαγωγικά, όχι μόνο ως μέτρο αντιμετώπισης του δημογραφικού- απέναντι σε αυτή την κατάσταση που διαμορφώνεται.

Μπορεί να γίνει ένα αίτημα «το λιγότεροι μαθητές στις τάξεις» που μπορεί να αγκαλιάσει και τους γονείς και τις τοπικές κοινωνίες και να λειτουργήσει υποστηρικτικά στην καθημερινή προσπάθεια που κάνουν οι συνάδελφοί μας για να μορφώσουν τα παιδιά του λαού μέσα στα σχολεία.

Είναι αδύνατο για το δάσκαλο και τη δασκάλα όλων των ειδικοτήτων, να ασκήσει απρόσκοπτα το παιδαγωγικό του έργο σε πολυπληθή τμήματα, μέσα στα οποία μάλιστα φοιτούν παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, άλλες ανάγκες και με αυτό τον τρόπο να στερούνται αυτοί οι μαθητές μας το δικαίωμα στην ισότιμη εκπαίδευση, που πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες του καθενός.

Είναι δικαίωμα κάθε μαθητή να έχει μόρφωση και εκπαιδευτικό πλαίσιο, όπως αυτό το δικαιούται και όπως αυτό είναι παιδαγωγικά και επιστημονικά κατοχυρωμένο και τεκμηριωμένο στην εποχή μας.

Και να φανταστείτε, δεν θα μπω σε λεπτομέρειες είναι στη διάθεσή σας όμως, για το πόσο τραγική είναι αυτή η κατάσταση και το πόσο παραβιάζονται τα μορφωτικά δικαιώματα των μαθητών, όταν μάλιστα μέχρι και ο Συνήγορος του Πολίτη σε περσινή του έκθεση, έφτασε σε σημείο να εγκαλεί το Υπουργείο γι' αυτή την τακτική των συγχωνεύσεων, της μη υλοποίησης βασικών παιδαγωγικών πλαισίων.

Αντί η Κυβέρνηση, το Υπουργείο να επεξεργάζεται σχέδια για συγχωνεύσεις, οφείλουν να προχωρήσουν άμεσα στην αυτονόητη μείωση του αριθμού των μαθητών ανά τμήμα και οφείλουν να ακούσουν τις επιστημονικά και παιδαγωγικά τεκμηριωμένες θέσεις της Ομοσπονδίας μας, που πραγματικά μας τιμά η παρουσία σας και μας τιμά η παρουσία και η στήριξη τμημάτων της τοπικής Διοίκησης σε όλη την Ελλάδα για πάρα πολλά θέματα.

Αλλά πραγματικά μας απογοητεύει η στάση που έχει σήμερα η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας απέναντι στην Ομοσπονδία, απέναντι συνολικότερα στο Συνδικαλιστικό Κίνημα που επιλέγει μια επικοινωνιακή τακτική, επιλέγει ορισμένες άνευ ουσίας εξαγγελίες αντί να

κάτσει να συζητήσει μαζί με την Ομοσπονδία και σε πολλές περιπτώσεις επιλέγει μάλιστα και τη στοχοποίηση του εκπαιδευτικού Κινήματος.

Επιλέγει την πολιτική των διώξεων, την πολιτική της τρομοκράτησης, αντί να κάτσει επί της ουσίας να συζητήσει γι' αυτά τα ζητήματα στη βάση των θέσεων, των προτάσεων και των διεκδικήσεων που έχουμε και νομίζω ότι όλοι αντιλαμβάνονται ότι είναι και ρεαλιστικές και αναγκαίες για το σήμερα.

Άρα αγωνιζόμαστε και διεκδικούμε. Διεκδικούμε πλαίσιο που να μπορεί ο κάθε άνθρωπος να δουλεύει με όρους αξιοπρέπειας, με μισθούς, με συλλογικές συμβάσεις, με δημόσια υγεία, περίθαλψη, πρόνοια, δημόσια νοσοκομεία, να μπορεί να μένει στον τόπο του και να προκόβει στον τόπο του.

Ταυτόχρονα διεκδικούμε να σταματήσει η πολιτική των συγχωνεύσεων, των καταργήσεων, να γίνουν δεκτά όλα τα αιτήματα για διχοτομήσεις για σπάσιμο τμημάτων όπως λέμε. Διεκδικούμε την αποφασιστική μείωση του αριθμού μαθητών, τη μείωση του ωραρίου των νηπιαγωγών, δεύτερη νηπιαγωγός σε τμήματα που είναι πολυπληθή και δυσκολεύεται η δουλειά των συναδέλφων μας.

Διεκδικούμε μέτρα στήριξης του εκπαιδευτικού έργου και με αφετηρία και τη σημερινή εκδήλωση αλλά και την πορεία διεκδικήσεων, δράσεων, αγωνιστικών κινητοποιήσεων της Ομοσπονδίας μας και φυσικά την πορεία διεκδικήσεων, αγωνιστικών κινητοποιήσεων και δράσεων που οφείλουμε να προδιαγράψουμε και για το επόμενο διάστημα, θεωρούμε ότι μπορούμε να φέρουμε στο προσκήνιο αυτά τα πολύ μεγάλα ζητήματα.

Μπορούμε να ανοίξουμε έναν ελπιδοφόρο δρόμο για να καλυτερεύσει το μέλλον για τους μαθητές μας, για τους γονείς των μαθητών μας, για τους εκπαιδευτικούς που πραγματικά μοχθούν και ιδρώνουν, για να στηρίξουν όρθιο το δημόσιο σχολείο.

Σας ευχαριστώ πολύ, περιμένουμε με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον τις εισηγήσεις των εξαιρετικών ομιλητών που μας τιμούν με την παρουσία τους. Να είστε καλά και καλή συνέχεια στις εργασίες μας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α': Ευχαριστούμε πολύ τον Πρόεδρο, την εκδήλωσή μας τιμά με την παρουσία της η βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ νομού Κοζάνης κα Καλλιόπη Βέττα και ο περιφερειακός σύμβουλος ο κ. Γιώργος Χριστοφορίδης.

Καλώ την κα Βέτα στο βήμα για ένα σύντομο χαιρετισμό

K. BETTA: Καλή σας μέρα. Συγχαρητήρια στη ΔΟΕ γι' αυτή την πρωτοβουλία, την τόσο σημαντική. Το λέω και σαν πρώην εκπαιδευτικός ότι είναι πάρα πολύ σημαντικές αυτές οι πρωτοβουλίες ειδικά στον τόπο μας, ένα τόπο που μαστίζεται ιδιαίτερα από προβλήματα σοβαρά λόγω βίαιης απολιγνιτοποίησης και από δημογραφική κατάρρευση. Έχουμε τη μεγαλύτερη φυγή πληθυσμού, τη μεγαλύτερη ανεργία στους νέους σαν Περιφέρεια στην Ευρώπη, τη μεγαλύτερη απώλεια του ΑΕΠ στην περιοχή μας.

Το δημογραφικό πρόβλημα σίγουρα είναι πολυπαραγοντικό. Δεν είναι ένα μόνο. Έχει ρίζες στην οικονομία, έχει ρίζες στις αντιλήψεις, είναι πρόβλημα και κοινωνικό.

Η Ελλάδα δυστυχώς είναι στις πρώτες θέσεις της δημογραφικής κατάρρευσης. Δεν είναι μόνο σε διάφορα άλλα θέματα όπως είναι ρεκόρ ακρίβειας κι άλλα προβλήματα που έχουμε όπως το στεγαστικό, είναι και το δημογραφικό. Μάλιστα σε πολλές δημοσκοπήσεις φαίνεται ότι το δημογραφικό κατατάσσεται σχεδόν δεύτερο πρόβλημα μετά από την οικονομία και το στεγαστικό.

Η εικόνα όμως της Ελλάδας είναι αυτή: ρεκόρ ακρίβειας, ρεκόρ στην ανεργία ειδικά στην περιοχή μας και άλλα πολλά προβλήματα που δυσκολεύουν ένα νέο ζευγάρι να κάνει οικογένεια. Μιας και είμαστε ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς, φανταστείτε ένας νέος πρωτοδιοριζόμενος εκπαιδευτικός με 776 € να πρέπει να νοικιάσει σπίτι σε ένα νησί -σωστά το είπε ο Πρόεδρος της ΔΟΕ- σε ένα τουριστικό τόπο και να μένει σε σκηνή κάποιους μήνες τον χρόνο. Πως μπορεί να κάνει οικογένεια αυτός ο άνθρωπος;

Χρειάζεται στήριξη από την πολιτεία. Χρειάζεται πρώτα απ' όλα στήριξη της οικογένειας, της μάνας, του παιδιού και όχι μόνο επιδόματα που είναι ασπιρίνες. Χρειάζεται στήριξη της εργασίας και όχι 13ωρα, εργασία δηλαδή που δυσκολεύει μια οικογένεια.

Χρειάζεται περιφερειακή ανάπτυξη και στην περιοχή μας και δεν είναι τυχαίο ότι μειώνεται ο πληθυσμός ειδικά στην Πτολεμαΐδα των μικρών τάξεων, γιατί φαίνεται ότι τα νέα ζευγάρια μεταναστεύουν. Χρειάζεται στήριξη του δημόσιου σχολείου και της δημόσιας υγείας. Να πω ότι εδώ στην περιοχή μας δεν έχουμε αναισθησιολόγο για παιδιά, επομένως δεν έχουμε

χειρουργεία για παιδιά. Επομένως τα παιδιά φεύγουν και πάνε σε άλλα Νοσοκομεία για να μπορέσουν να κάνουν έστω και μια απλή χειρουργική επέμβαση.

Να μη σας κουράσω άλλο, θα ήθελα να πω για άλλη μια φορά ένα μπράβο στη ΔΟΕ γι' αυτή τη διοργάνωση και εύχομαι καλή συνέχεια και καλή επιτυχία στις εργασίες σας. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α': Σας ευχαριστούμε πολύ. Καλούμε στο βήμα για ένα σύντομο χαιρετισμό το Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης νομού Κοζάνης, συνάδελφο Αθανάσιο Παπαευαγγέλου.

Α. ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ: Καλημέρα σας. Να ευχαριστήσω κατ' αρχάς το Διοικητικό Συμβούλιο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας για την τιμητική πρόσκληση. Εύχομαι κάθε επιτυχία στις εργασίες της ημερίδας και επίσης στο τέλος της ημέρας με τη λήξη των εργασιών εύχομαι να προκύψουν συμπεράσματα που θα είναι χρήσιμα για όλους μας.

Το δημογραφικό αναφέρθηκε κατά κόρον είναι πιστεύω ένα πρόβλημα πανευρωπαϊκό κατ' αρχάς, ένα πρόβλημα ελληνικό, απασχολεί ιδιαίτερα τη Δυτική Μακεδονία λόγω και της απολιγνιτοποίησης που επιτείνει το όλο πρόβλημα. Είναι ένα θέμα με κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις και πιστεύω ότι είναι κι ένα θέμα που μπορεί η εκπαίδευση, το εκπαιδευτικό σύστημα να είναι ουσιαστικά μια πρόκληση να δώσει κάποιες λύσεις.

Αυτό που θα ήθελα να αναφέρω για το νομό της Κοζάνης όσον αφορά τις εγγραφές των τελευταίων πέντε ετών, έχουμε μια μείωση το 2020-'21 οι εγγραφές στην 1^η τάξη ήταν 1.200, χαρακτηριστικά το 2025-'26 είναι 900. Άρα η μείωση είναι πολύ σημαντική.

Πιστεύω ότι μια τέτοια συζήτηση θα μπορούσε να γίνει πολλά χρόνια πριν, να παρθούν αποφάσεις να έχουμε εξελίξεις στο ζήτημα, γιατί πραγματικά η πορεία του θέματος από εδώ και στο εξής νομίζω ότι συμπαρασύρει πάρα πολλές καταστάσεις. Ευχαριστώ πολύ, κάθε επιτυχία στις εργασίες της ημερίδας σας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α': Σας ευχαριστούμε πολύ. Η ημερίδα μας σε πολύ μεγάλο βαθμό στηρίζεται και στο κύρος που δίνουν με την παρουσία και με τις εισηγήσεις τους πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, γνωστοί και καταξιωμένοι με σημαντική συμβολή στον χώρο τους και τους ευχαριστούμε για άλλη μια φορά και από το μικρόφωνο αυτό.

Είναι ιδιαίτερη τιμή μας που ο Καθηγητής ο κ. Βύρωνας Κοτζαμάνης, Διευθυντής Ερευνών στο Ινστιτούτο Δημογραφικών Ερευνών και Μελετών, εισηγείται στη σημερινή εκδήλωση. Όπως επίσης και ο κ. Χρήστος Τουρτούρας, Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τον οποίο επίσης ευχαριστούμε, όπως και τον κ. Αθανάσιο Καραφύλλη, Καθηγητή στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

Καλούμε στο βήμα για την πρώτη εισήγηση τον κ. Βύρωνα Κοτζαμάνη.

«Ελλάδα, δημογραφικές εξελίξεις & προκλήσεις σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο»

B. KOTZAMANHS: Καλημέρα σας. Ευχαριστώ για την πρόσκληση – πρόκληση, συγχαρητήρια για την πρωτοβουλία της ΔΟΕ. Θα προσπαθήσω σε 20 λεπτά να αναπτύξω ένα θέμα το οποίο είναι σύνθετο μεν, αρχίζοντας από το τι γίνεται σε επίπεδο χώρας και μετά κατεβαίνοντας σε περιφερειακό επίπεδο και στο τέλος δυο λόγια για το τι γίνεται στη Δυτική Μακεδονία.

Για τις δημογραφικές εξελίξεις τις συζητούμε πάρα πολύ κυρίως την τελευταία 15ετία. Η χώρα μας δημογραφικά έχει αλλάξει τα τελευταία 70 χρόνια. Οι σημαντικές αλλαγές που έχουν γίνει είναι:

Έχουμε μια εξαιρετική υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού στον χώρο, έχουμε μια έντονη αστικοποίηση με αποτέλεσμα 1 στους 2 κατοίκους να διαμένει στο λιγότερο από 2% της επιφάνειας και το 80% να μένει σε 277 από τις 1.036 Δημοτικές Ενότητες και επίσης το 70% σε 710 μονάχα οικισμούς. Είναι συνταρακτική η συγκέντρωση του πληθυσμού περί τα τελευταία 70 χρόνια στη χώρα μας, με αποτέλεσμα αυτό που βλέπουμε. Τι βλέπουμε;

1. Τα μεγάλα αστικά κέντρα, οι μητροπολιτικές περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης συγκεντρώνουν παραπάνω από το μισό πληθυσμό της χώρας μας και στις άλλες τέσσερις μεγάλες πόλεις και μετά όλη η Περιφέρεια καταρρέει. Δεν είναι καινούργιο όμως αυτό, δεν έχει ξεκινήσει με την κρίση. Άρχισε από το 1950.
2. Έχουμε τη σημαντική αύξηση του προσδόκιμου ζωής, είναι πολύ θετικό. Ζούμε 17-18 χρόνια περισσότερο από ό,τι ζούσαν οι γονείς ή

οι παππούδες μας, ανάλογα με την ηλικία που έχουμε, επομένως όλοι είμαστε ευχαριστημένοι γιατί ζούμε περισσότερα χρόνια και σε καλύτερη κατάσταση υγείας. Αυτό όμως έχει επιπτώσεις στη γήρανση.

3. Κάνουμε όλο και λιγότερα παιδιά. Τι σημαίνει αυτό στη χώρα μας; Σημαίνει ότι οι γενιές του 1960 έκαναν 2 παιδιά, τα νέα παιδιά που γεννήθηκαν το 1980 κάνουν 1,5 παιδιά. Αυτή η τάση φυσικά είναι γενικευμένη σε όλο τον αναπτυγμένο κόσμο, στη χώρα μας όμως είναι εξαιρετικά εντονότερη.

Τι σημαίνει αυτό; Γιατί λέμε η Ελλάδα δεν διαφοροποιείται είναι γενικό φαινόμενο, τα αξιακά μοντέλα όλα αυτά τα ακούτε στον Τύπο, η χώρα μας όμως έχει μια ιδιαιτερότητα -όχι μόνο η χώρα μας, και μια σειρά άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης- ο αριθμός των παιδιών που κάνουν οι νεότερες γενιές είναι πολύ χαμηλότερος από αυτόν που επιθυμούν. Δηλαδή υπάρχει ένα μεγάλο χάσμα ανάμεσα στον επιθυμητό αριθμό παιδιών και στον αριθμό των παιδιών που κάνουμε, σε αντίθεση με μια σειρά άλλες χώρες -δεν είναι παντού έτσι ο κόσμος- ακόμη και στην Ευρώπη υπάρχουν χώρες όπου το άνοιγμα και στις νεότερες γενιές ακόμη ανάμεσα στον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν να κάνουν τα ζευγάρια και στον αριθμό των παιδιών που κάνουν είναι πάρα πολύ μικρό. Είναι δέκα χώρες στην Ευρώπη σήμερα, είναι οι σκανδιναβικές χώρες, η Ισλανδία, η Γαλλία, η Ολλανδία, Βέλγιο, Δανία και ούτω καθεξής, όπου τα ζευγάρια κάνουν έναν αριθμό παιδιών που είναι κοντά στα 2, επιθυμούν να κάνουν 2,2-2,3 κάνουν 1,8 έως 2. Στη χώρα μας όλες οι έρευνες λένε ότι επιθυμούμε να κάνουμε περισσότερα από 2,2-2,4 και κάνουμε 1,3.

Επομένως είναι γενικευμένη η τάση μεν, αλλά έχει διαφοροποιήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η χώρα μας είναι από τις χώρες που έχει από τα μεγαλύτερα χάσματα ανάμεσα στον αριθμό των παιδιών που επιθυμούμε και στον αριθμό των παιδιών που κάνουμε.

Επομένως κάνουμε όλο και λιγότερα παιδιά, έχουμε όλο και λιγότερες γεννήσεις, ζούμε περισσότερα χρόνια, έχουμε μια εξαιρετικά ταχύτατη γήρανση. Η χώρα μας είναι από τις πιο γερασμένες χώρες της Ευρώπης, εξ αιτίας του γεγονότος της μείωσης των γεννήσεων που είναι απόρροια ότι κάνουμε όλο και λιγότερα παιδιά και της αύξησης του μέσου όρου ζωής μας. Έχουμε μια χώρα η οποία σήμερα το 24% είναι πάνω των

65 ετών και έχουμε γύρω στο 17-18% που είναι άνω των 85 ετών, επομένως είμαστε μια πολύ γερασμένη χώρα.

Ταυτόχρονα έχουμε τα τελευταία 20-30 χρόνια μια εξαιρετική αύξηση των χωρικών ανισοτήτων όσον αφορά το δημογραφικό. Τι σημαίνει αυτό; Όσον αφορά τη γονιμότητα, όσον αφορά τη θνησιμότητα και όσον αφορά τη μετανάστευση.

Επομένως αντίστοιχες αλλαγές υπάρχουν σε όλο τον αναπτυγμένο κόσμο. Η χώρα μας έχει κάποιες ιδιαιτερότητες, μια από τις ιδιαιτερότητες είναι ότι δεν έχει γνωρίσει baby boom, η χώρα μας δεν έχει την αύξηση των γεννήσεων που είχαν μια σειρά χώρες της Ευρώπης μεταπολεμικά. Οι γεννήσεις μεταπολεμικά είναι λιγότερες από αυτές που είχαμε προπολεμικά.

Δεν είχαμε το baby boom, έχουμε τρομερή υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού, έχουμε ένα πολύ μεγάλο χάσμα ανάμεσα στον επιθυμητό αριθμό παιδιών και στον αριθμό παιδιών που κάνουμε. Ταυτόχρονα έχουμε κι ένα πρόβλημα -που δεν το συζητούμε ιδιαίτερα- με τη θνησιμότητα. Κερδίζουμε κάθε χρόνο κάποιους μήνες ζωής, αλλά κερδίζουμε λιγότερο από ό,τι κερδίζουν οι υπόλοιποι. Αυτό δεν το συζητάμε, υπάρχει ένα θέμα με τη δημόσια υγεία μας σίγουρα, που οι δείκτες το δείχνουν, είναι ότι ζούμε περισσότερα χρόνια, αλλά σε σχέση με άλλες χώρες τα κέρδη ζωής που έχουμε, είναι λιγότερα, το οποίο κάποια στιγμή πρέπει να μας προβληματίσει.

Ταυτόχρονα έχουμε από τα υψηλότερα ποσοστά στα νέα ζευγάρια, ατέκνων ζευγαριών. Τι σημαίνει άτεκνο ζευγάρι; Σημαίνει στη χώρα μας τα νέα ζευγάρια αυτοί που γεννήθηκαν το '80 οι 45ρηδες σήμερα με τα στοιχεία που έχουμε σχεδόν 1 στους 4 το 24% δεν έχει κάνει παιδιά, έχουμε από τα υψηλότερα ποσοστά ατεκνίας.

Επομένως οι τάσεις είναι γενικές. Στο εσωτερικό αφορά τον αναπτυγμένο κόσμο και την Ευρώπη δεν είμαστε η μοναδική περίπτωση, υπάρχουν κι άλλοι, αλλά είμαστε στην ομάδα χωρών που έχουν υψηλή γήρανση, μεγάλο χάσμα ανάμεσα στον επιθυμητό αριθμό παιδιών και στον αριθμό παιδιών που κάνουμε. Αργή αύξηση του μέσου προσδόκιμου ζωής και τρομερή υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού.

Αυτά όλα έδωσαν αυτό που βλέπουμε σήμερα. Τι βλέπουμε σήμερα; Το 2025 είχαμε 66.500 γεννήσεις και 125.000 θανάτους, επομένως

έχουμε ένα άνοιγμα ανάμεσα στις 58 με 60.000. Τι μέλλει γενέσθαι; Μέλλει γενέσθαι το εξής: ο πληθυσμός της χώρας μας, ταυτόχρονα το ξέρετε όλοι έχουμε ένα μεταναστευτικό ισοζύγιο εισοδοι-έξοδοι από τη χώρα μας που είναι αρνητικό σε εθνικό επίπεδο, οι προβολές που κάνουμε των διεθνών Οργανισμών λένε τα εξής απλά: αν η μεταναστευτική ζυγαριά είναι μηδενική, δηλαδή όσοι μπαίνουν τόσοι βγαίνουν -την προηγούμενη 15ετία ήταν αρνητική- ο πληθυσμός της χώρας μας θα μειωθεί, σε μια γενιά δηλαδή το 2060 -32 χρόνια κάνουμε κατά μέσο όρο τα παιδιά μας, είναι μια γενιά αυτή- θα μειωθεί από 2 έως 2,5 εκατομμύρια.

Η μόνη ηλικιακή ομάδα η οποία θα αυξηθεί είναι αυτή των 65 ετών και άνω, αυτοί θα αυξηθούν κατά 650.000. Επομένως τι σημαίνει βασικά αυτό; Αν ο πληθυσμός μας θα μειωθεί γύρω στα 2 με 2,5 εκατομμύρια παίρνω το ευνοϊκό σενάριο των 2 εκατομμυρίων, και οι 65 και άνω θα αυξηθούν κατά 650.000 σημαίνει ότι ο πληθυσμός κάτω των 65 ετών θα μειωθεί κατά 2.650.000 με μηδενική μετανάστευση. Δεν ανατρέπεται. Αυτό είναι το ευνοϊκό σενάριο.

Το δυσμενές σενάριο είναι 2,5 εκατομμύρια μείωση και επομένως μείωση κάτω των 65 ετών κατά 3 εκατομμύρια πάνω. Θα μου πείτε είσαι μάγος; Δεν είμαστε μάγοι, τα άτομα τα οποία θα βρεθούν σε ηλικία να περάσουν το νήμα των 65 ετών όπου έχουμε τους περισσότερους θανάτους, έχουν ήδη γεννηθεί. Τους γνωρίζουμε.

Τα άτομα που θα έρθουν σε ηλικία να κάνουν παιδιά, τα γνωρίζουμε γιατί είμαστε στο 2025, έχει ένα κενό μονάχα 10-15 χρόνια που δεν γνωρίζουμε. Επομένως αν η μετανάστευση είναι μηδενική, τόσοι μπαίνουν-τόσοι βγαίνουν είναι μηδέν, αυτό είναι το αποτέλεσμα.

Επομένως έχουμε αναπόφευκτα μια μείωση του πληθυσμού, μια γήρανση του πληθυσμού. Εκείνο το οποίο μπορούμε να έχουμε είναι αν δεν θέλουμε μετανάστευση, δεν θέλουμε να μπει κανένας στη χώρα μας και να μη φύγει κανένας από τη χώρα μας, θέλουμε να μείνουμε αυτοί που είμαστε, εκείνο που πρέπει να κάνουμε είναι να δημιουργήσουμε ένα εξαιρετικά ευνοϊκό περιβάλλον για την οικογένεια και το παιδί -και λέω όχι «ευνοϊκό περιβάλλον», αλλά «εξαιρετικά ευνοϊκό περιβάλλον»- ώστε αντί ο πληθυσμός να μειωθεί κατά 2,5 εκατομμύρια να μειωθεί κατά 2 εκατομμύρια,

αυτό είναι το εύρος. Δηλαδή πρακτικά τι σας λέω; Να έχουμε 500.000 περισσότερες γεννήσεις σε ένα θετικό ισοζύγιο από ό,τι λιγότερο.

Τι σημαίνει βασικά αυτό και γιατί δεν μπορεί να γίνει κάτι διαφορετικό; Είναι πάρα πολύ απλό: τα άτομα, ιδιαίτερα σας επαναλαμβάνω για τους θανάτους ξέρουμε πόσοι είμαστε σήμερα, ξέρουμε πόσοι θα πεθάνουμε κατά μέσο όρο μετά από 15-30 χρόνια, οι θάνατοι την επόμενη 25ετία θα κυμανθούν κατά μέσο όρο στις 130.000 δεν μπορεί να γίνει τίποτε γιατί αυξάνει το πλήθος των ηλικιωμένων.

Εκείνο που δεν ξέρουμε σας επαναλαμβάνω είναι οι γεννήσεις, αλλά ξέρουμε ότι δεν μπορούν να γίνουν συνταρακτικές αλλαγές γιατί οι γεννήσεις -και θέλω να το καταλάβετε, γιατί είναι σημαντικό για τους νομούς σας κιάλας- είναι συνάρτηση δυο πραγμάτων: πρώτον πόσα άτομα υπάρχουν σε ηλικία να κάνουν παιδιά και δεύτερον πόσα παιδιά κάνουν.

Στη χώρα μας το πλήθος των ατόμων που έρχεται σε ηλικία να κάνει παιδιά, μειώνεται συνεχώς από το 2009. Ανάμεσα στο 2009 και το 2025 οι γυναίκες που είναι σε ηλικία να κάνουν παιδιά, μειώθηκαν κατά 450.000. Ανάμεσα στο 2025 και στο 2060 αν η μετανάστευση είναι μηδενική, οι γυναίκες που θα έρθουν σε ηλικία να κάνουν παιδιά το 2060 θα γύρω στις 500.000 λιγότερες από ό,τι είναι σήμερα.

Καταλαβαίνετε πολύ απλά επομένως και θα δούμε τώρα εδώ στους νομούς τι γίνεται, ότι όταν έχετε ένα πλήθος ατόμων που είναι σε ηλικία να κάνει παιδιά που μειώνεται, ακόμη κι αν αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών που κάνουν, δεν πρόκειται να αυξηθούν συνταρακτικά οι γεννήσεις. Είναι αναπόφευκτο.

Γιατί μειώνονται; Γιατί μειώθηκαν την τελευταία 15ετία και γιατί θα μειωθούν την επόμενη 30ετία; Ποιοι έρχονται σε ηλικία να κάνουν παιδιά σήμερα, το 2025; Έρχονται τα άτομα που γεννήθηκαν όχι το 1960, είναι τα άτομα που γεννήθηκαν το 1980-1990. Επομένως είναι οι μειωμένες γεννήσεις που άρχισαν από το '80, η μείωση των γεννήσεων στη χώρα μας δεν ξεκίνησε από την κρίση, ξεκίνησε το 1980, επομένως οι μειωμένες γεννήσεις το '80 έρχονται σε ηλικία να κάνουν παιδιά.

Ένα τμήμα από αυτούς, οι νέοι, έφυγε στο εξωτερικό και επομένως οι λίγοι που έμειναν είναι λιγότεροι, επομένως θα έρθουν να κάνουν παιδιά μετά από 25 χρόνια, στην ηλικία των 25 ετών θα είναι μετά

από 25 χρόνια, οι 67.000 γεννήσεις του σήμερα. Δεν μπορεί να είναι ούτε 100 ούτε 150.000 η μετανάστευση, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα φύγει κανένας, ότι αυτοί οι 67.000 που γεννήθηκαν, δεν θα φύγουν.

Επομένως πρέπει να καταλάβουμε ότι υπάρχουν μερικές τάσεις οι οποίες είναι μη αναστρέψιμες. Εκείνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να αμβλύνουμε τις αρνητικές επιπτώσεις και αυτό απαιτεί εξαιρετικά ευνοϊκές πολιτικές για την οικογένεια και το παιδί που δεν υπάρχουν ακόμη σήμερα και θα σας πω σε ποιους άξονες, δεν θα ανακαλύψουμε τον πλανήτη.

Το κόστος σήμερα του παιδιού στη χώρα μας, έλευσης και μεγαλώματος παιδιού είναι εξαιρετικά υψηλό σε σχέση με τα εισοδήματά μας, είναι αντίστοιχα ψηλό με χώρες που έχουν μεγάλο πρόβλημα όπως είναι η Νότιος Κορέα, η Σιγκαπούρη και η Ιαπωνία. Φέρνω ακραία παραδείγματα.

Είναι εξαιρετικά υψηλό και βασικά οφείλεται στο κόστος παιδείας και υγείας, αυτά είναι τα δυο βασικά κόστη. Δεύτερον υπάρχουν στη χώρα μας ακόμη έντονες έμφυλες διακρίσεις στο δημόσιο και ιδιωτικό βίο, υπάρχουν εξαιρετικές δυσκολίες να συνδυάσει κανείς οικογενειακή και οικονομική ζωή.

Τα τελευταία 15 χρόνια το κερασάκι, δεν υπάρχει παντού είναι η στεγαστική κρίση και το βασικότερο κατά τη γνώμη μου που είναι πολύ σύνθετο θέμα και η αλλαγή του απαιτεί ριζικές μεταρρυθμίσεις, είναι ότι στη νέα γενιά της χώρας μας υπάρχει ένα διάχυτο κλίμα αβεβαιότητας και έλλειψη εμπιστοσύνης στο μέλλον.

Όταν στις νέες γενιές ειδικότερα δεν βλέπετε ροζ το μέλλον, αλλά το βλέπετε γκριζό ή μαύρο, αυτό επηρεάζει μια σειρά από αποφάσεις, ανάμεσα στα υπόλοιπα και την απόφαση να κάνετε οικογένεια και να αποκτήσετε παιδιά. Επομένως σε αυτούς τους άξονες πρέπει να παρέμβουμε.

Ο τελευταίος άξονας επαναλαμβάνω είναι ένας γενικότερος άξονας, τα υπόλοιπα είναι ειδικά μέτρα, που απαιτούν συνταρακτικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες δεν γίνονται και πρέπει να προσέξουμε, γιατί αν δεν τις κάνουμε, θα πάμε στο δυσμενέστερο σενάριο που είναι 2,5 εκατομμύρια λιγότεροι. Πράγμα που σημαίνει 60.000 γεννήσεις κάθε χρόνο, πράγμα που σημαίνει οι 0-19 ετών θα είναι 1.200.000 αντί 1.900.000 σήμερα. Δεν γίνεται διαφορετικά.

Αυτό όμως υποθηκεύει και το μέλλον γιατί οι λίγες γεννήσεις του σήμερα, θα δώσουν ακόμη λιγότερες γεννήσεις το αύριο και επομένως αυτό σαν τάξη μεγέθους σημαίνει ότι σήμερα έχουμε 125.000 θανάτους, για να είχαμε μια ισορροπημένη ζυγαριά γεννήσεων και θανάτων, δηλαδή 125.000 γεννήσεις, θα έπρεπε να είχαμε ένα δείκτη γονιμότητας 2,3 παιδιά ανά γυναίκα, που δεν υπάρχει σε καμία αναπτυσσόμενη χώρα, ούτε πρόκειται να υπάρξει.

Αυτά είναι σε εθνικό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, όσον αφορά τις δημογραφικές εξελίξεις υπάρχουν τρεις παράμετροι: θνησιμότητα, γονιμότητα και μετανάστευση. Σε περιφερειακό επίπεδο δεν υπάρχουν τρεις παράμετροι, παίζουν: η θνησιμότητα, η γονιμότητα, εξωτερική μετανάστευση και εσωτερική μετανάστευση. Επομένως έχουμε μια σειρά Περιφέρειες της χώρας μας, νομούς, Δήμους, Δημοτικές Ενότητες που καταρρέουν δημογραφικά.

Τι σημαίνει καταρρέω δημογραφικά; Για να έχουμε μια τάξη μεγέθους πολύ απλά να σας πω ότι έχετε Δήμους -και εδώ στη Δυτική Μακεδονία που είναι ακραία περίπτωση- που έχετε 20 θανάτους ανά γέννηση σήμερα, το 2024 τα τελευταία δεδομένα που έχουμε. Στη χώρα μας το 2025 είχαμε σε εθνικό επίπεδο 185 θανάτους ανά 100 γεννήσεις.

Έχετε Δημοτικές Ενότητες και Δήμους που έχουν διπλάσιο ή τετραπλάσιο, πενταπλάσιο, θα σας δώσω κάποια δεδομένα για τη Δυτική Μακεδονία, δεκαπλάσιο. Έχετε 18 θανάτους και 1 γέννηση. Που οφείλεται αυτό; Να το δούμε λίγο, για να καταλάβουμε τι γίνεται.

Οφείλεται κατ' αρχάς στο πρώτο, στο ότι δεν υπάρχει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την οικογένεια και το παιδί, όχι σήμερα, τα τελευταία 40-50 χρόνια, δεν είναι καινούργιο αυτό. Οφείλεται και σε κάποιες ιδιαιτερότητες όμως. Ποιες είναι αυτές οι ιδιαιτερότητες; Πρώτον, η Δυτική Μακεδονία και μια σειρά περιοχές όπως είναι ο Έβρος, η Φωκίδα, η Ευρυτανία δεν προσέλκυσε αλλοδαπούς, οι οποίοι την τελευταία 20ετία να έχετε υπόψη σας ότι ανάμεσα στο 2004 και το 2024 το 15% των γεννήσεων στη χώρα μας προέρχεται από αλλοδαπές μητέρες. Η περιοχή σας και αυτές οι περιοχές που λέμε, για χιλιάδες λόγους που τους ξέρουμε και δεν θα σας τους πω εγώ, δεν προσέλκυσαν αλλοδαπούς. Επομένως δεν είχατε επιπλέον νέους από τους γηγενείς, οι οποίοι ήρθαν και τόνωσαν τον

πληθυσμό αναπαραγωγικής ηλικίας και έκαναν παιδιά. Δεν είχατε, σε αντίθεση με τις Κυκλάδες, με τη Ρόδο, με την Κρήτη.

Δεύτερον, δεν συγκρατήσατε τον πληθυσμό σας. Οι νέοι σας, φεύγουν. Όχι μόνο δεν είχατε αλλοδαπούς για να μπορέσουν να καλύψουν ένα κενό των νέων σας, οι νέοι σας φεύγουν και δεν φεύγουν την τελευταία 15ετία, φεύγουν συνεχώς. Επομένως όταν είσαι σε περιοχές που οι νέοι σας μειώνονται συνεχώς, δεν έχετε απόθεμα να αντικαθιστά ένα κομμάτι από αυτούς, δεν έχετε ανθρώπους σε ηλικία να κάνουν παιδιά, έχετε όλο και λιγότερο ανθρώπους σε ηλικία να κάνουν παιδιά.

Και αυτό φαίνεται όχι από τα τελευταία δεδομένα. Ο νομός Γρεβενών έχει περισσότερους θανάτους από γεννήσεις, ξέρετε από πότε; Από το 1982, δεν ξεκίνησε χτες. Μετά είναι η Φλώρινα από τη δεκαετία του '90 και μετά είναι η Κοζάνη και η Καστοριά από τα τέλη της δεκαετίας του '90. Στη χώρα μας σε εθνικό επίπεδο έχουμε περισσότερους θανάτους από γεννήσεις από το 2011 και μετά, εσείς είστε πολύ πιο προχωρημένοι, ειδικά τα Γρεβενά είναι πολύ πιο πίσω. Επομένως δεν είναι ότι οι Γρεβενιώτες, ή οι Κοζανίτες κάνουν πολύ λιγότερα παιδιά από ό,τι κάνουν οι Ρεθυμνιώτες. Κάνουν, αλλά δεν είναι αυτό το θέμα. Είναι ότι δεν έχετε ανθρώπους σε ηλικία να κάνουν παιδιά, γιατί έχουν εγκαταλείψει τις περιοχές σας.

Και έχετε φυσικά σε ορισμένες περιοχές όπως εδώ, αυτό είναι το γενικό, επομένως η έξοδος αυτή επιταχύνθηκε με διάφορα μέτρα πολιτικής σε κάθε περιοχή, θετικά ή αρνητικά, κυρίως αρνητικά. Εδώ ήταν κυρίως η απολιγνιτοποίηση και ό,τι συνεπάγεται. Σε άλλες περιοχές δεν είναι αυτό, είναι άλλα.

Επομένως είστε σε μια κρίσιμη περίοδο όπου είστε στα πρόθυρα της δημογραφικής κατάρρευσης. Ορισμένοι κατά τη γνώμη μου Δήμοι ή Δημοτικές Ενότητες έχουν καταρρεύσει ήδη και δεν αναστρέφεται η υπόθεση, είναι μη αναστρέψιμη. Θα πρέπει να καταλάβετε ότι δεν μπορείτε να έχετε 10 θανάτους ανά γέννηση για πολλά χρόνια και να ελπίζετε ότι θα αναστραφεί αυτή η υπόθεση.

Τι σημαίνει βασικά αυτό; Σημαίνει ότι έχετε πολλούς ηλικιωμένους και ελάχιστους νέους. Ελάχιστους νέους να κάνουν οικογένεια και παιδιά.

Τι μπορεί να γίνει. Εκτός από τα μέτρα που σε εθνικό επίπεδο, κανονικά θα πρέπει να υπάρχει κι ένα σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης και χωροταξικής πολιτικής που δεν υπάρχει στη χώρα μας, το οποίο σαν πρώτο στόχο θα πρέπει να έχει να συγκρατήσει αυτούς τους ελάχιστους που έχουν μείνει.

Σε δεύτερο επίπεδο να δώσει τη δυνατότητα σε αυτούς οι οποίοι προέρχονται από τους τόπους αυτούς και οι οποίοι πονάνε τον τόπο τους και ενδιαφέρονται να ξαναγυρίσουν πίσω, νέοι να γυρίσουν πίσω και να δημιουργήσουν. Και το τρίτο στάδιο άνθρωποι οι οποίοι δεν κατάγονται από εδώ, δεν γεννήθηκαν εδώ και έχουν φύγει, αλλά επιθυμούν να αλλάξουν τη ζωή τους.

Υπάρχει ένα θετικό προαπαιτούμενο εδώ στη χώρα μας: στα μεγάλα αστικά κέντρα Θεσσαλονίκη και Αθήνα πάρα πολύς κόσμος ο οποίος εγκαταστάθηκε και είναι δεύτερης ή τρίτης γενιάς μετανάστες ασφυκτιά συνταρακτικά τα τελευταία 15 χρόνια, κυρίως μετά την κρίση και μετά την πανδημία. Επομένως έχετε μια τάση σε ορισμένες ομάδες των νέων, σε συνδυασμό με την ευαισθησία για το περιβάλλον και ούτω καθεξής, φυγής, μετοίκησης από τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Αυτό είναι ένα θετικό προαπαιτούμενο. Δεν φτάνει από μόνο του για να έχετε μια αναστροφή της εσωτερικής μετανάστευσης. Δηλαδή είναι μεν θετικό σαν προδιάθεση, αλλά αυτή η προδιάθεση απαιτεί συγκεκριμένα μέτρα και πολιτικές για να εκφραστεί στην πράξη.

Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ένα τμήμα αυτών να φύγει από τα μεγάλα αστικά κέντρα που ασφυκτιά και να επιστρέψει τον τόπο καταγωγής του, πόσο μάλλον που στη χώρα μας έχουμε μια ιδιαιτερότητα που δεν υπάρχει στην υπόλοιπη Ευρώπη. Η εσωτερική μετανάστευση είναι σχετικά φαινόμενο μεταπολεμικό, έχουμε ακόμη σε δεύτερη και τρίτη γενιά ισχυρούς δεσμούς υλικούς και συναισθηματικούς με τον τόπο κατοικίας μας. Αυτό στην υπόλοιπη Ευρώπη δεν υπάρχει.

Δηλαδή αν πάτε στη Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία υπήρχε εσωτερική μετανάστευση, όσοι έχουν φύγει έχουν φύγει, έχουν πουλήσει τα πάντα τη γη τους, τα χωράφια τους, τα σπίτια τους, τελειώσανε, δεν έχουν τίποτε πίσω. Εμείς έχουμε ένα πλεονέκτημα που είναι πλεονέκτημα όσον αφορά την τάση για να επιστρέψουμε πίσω, έχουμε ακόμη ισχυρούς

οικογενειακούς και συναισθηματικούς δεσμούς με τον τόπο καταγωγής μας και είναι θετικό.

Επαναλαμβάνω αυτά τα δύο στοιχεία: η προδιάθεση που έχουμε, γιατί έχουμε απηυδήσει από τη ζωή στα μεγάλα αστικά κέντρα και ότι έχουμε κάποιες σχέσεις ακόμη με τον τόπο καταγωγής μας δεύτερη – τρίτη γενιά, είναι στοιχεία που δίνουν μια θετική προδιάθεση. Δεν φτάνει όμως.

Μέτρα όπως «σου δίνω 10 χιλιάδικα για να εγκατασταθείς στον Έβρο στο Τρίγωνο» δεν πρόκειται να λύσουν τίποτα, δεν πρόκειται να κάνουν τίποτα, είναι σπατάλη. Ήδη στον Έβρο δεν υπάρχει κανένας για να πάει, είναι προφανές.

Οι επιδοματικές πολιτικές, πρέπει να το καταλάβουμε όλοι μας και οι Κυβερνήσεις μας και η διεθνής εμπειρία το δείχνει, δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα πουθενά, από μόνες τους. Δυστυχώς. Μακάρι να είχαν. Δεν είχαν πουθενά. Ούτε το επίδομα κύησης, ούτε το επίδομα γέννησης, αυτά από μόνα τους δεν έχουν κανένα θετικό πρόσημο, αν δεν συνοδεύονται από σημαντικές μεταρρυθμίσεις σε άλλους τομείς και στη χώρα μας συγκριτικά όσον αφορά με την περιφερειακή ανάπτυξη, σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης και ανόρθωση της οικονομίας κυρίως του αγροτικού τομέα. Δεν θα σας τα πω εγώ.

Επομένως μην έχετε πάρα πολλές αυταπάτες για τα πράγματα που μπορούν να γίνουν. Δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να γίνουν, γιατί όσο δεν γίνονται, η υπόθεση είναι ένας φαύλος κύκλος. Δηλαδή αν σήμερα πόσες γεννήσεις δεν έχετε στα Γρεβενά, μετά από 15 χρόνια θα έχετε μισές γεννήσεις, θα ερημοποιηθεί όλη η υπόθεση.

Ένα μεγάλο τμήμα, πρέπει να καταλάβουμε, της ηπειρωτικής κυρίως Ελλάδας και ένα τμήμα της νησιωτικής Ελλάδας έχει ήδη ερημοποιηθεί, δεν υπάρχουν άνθρωποι, ή όπου υπάρχουν το 60-70% είναι ηλικιωμένοι. Ακραία περίπτωση γήρανσης είναι ο νομός Ευρυτανίας, δεν είστε εσείς.

Επομένως να καταλάβουμε ότι υπάρχουν πράγματα τα οποία δεν αναστρέφονται μεσοπρόθεσμα, βραχυπρόθεσμα. Μπορούμε να παρέμβουμε με πολιτικές οι οποίες να αμβλύνουμε τις αρνητικές επιπτώσεις και τις αρνητικές τάσεις. Να τις αναστρέψουμε πλήρως βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα δεν γίνεται, αλλά αν δεν τις ανατρέψουμε και όσοι από εσάς

είστε νέοι εδώ πέρα μετά από 25 χρόνια, θα βρίσκεστε σε ένα εξαιρετικά διαφορετικό τοπίο.

Και το τελευταίο για την Ομοσπονδία, το έχω πει κιόλας, μειώνονται οι γεννήσεις άρα μειώνονται οι εγγραφές στην 1^η τάξη Δημοτικού. Δεν μειώνονται οι εγγραφές στην 1^η τάξη Δημοτικού στα δημόσια σχολεία, δεν μειώνονται οι εγγραφές στα ιδιωτικά σχολεία. Ό,τι μπορείτε να καταλάβετε, δεν χρειάζεται να σας πω παραπάνω. Μειώνονται στα δημόσια, δε μειώνονται στα ιδιωτικά. Ψάξτε να βρείτε για ποιο λόγο οι δημογραφικές εξελίξεις δεν έχουν επιπτώσεις στην ιδιωτική εκπαίδευση και έχουν επιπτώσεις μονάχα στη δημόσια εκπαίδευση. Πρέπει να σας προβληματίσει λίγο.

Επομένως το θέμα σας κατά τη γνώμη μου, σας άκουσα κιόλας, δεν είναι η μείωση του αριθμού των μαθητών μονάχα. Πρέπει μια ριζική μεταρρύθμιση στο δημόσιο σχολείο, στη δημόσια εκπαίδευση να ξεκινήσει από την προσχολική εκπαίδευση που να έχει σαν στόχο ποιοτική εκπαίδευση με άλλους στόχους, με άλλες αμοιβές για τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι είναι υποτιμημένοι, με άλλους στόχους στη θετική κριτική σκέψη, ποιοτική εκπαίδευση και ταυτόχρονα επαναλαμβάνω το δημογραφικό δεν μπορεί να είναι το μόνο κριτήριο για τον ανασχεδιασμό του σχολικού χάρτη, είτε είναι στο Δημοτικό, είτε είναι στο Γυμνάσιο, είτε στο Λύκειο.

Πρέπει να παρεμβαίνουν κι άλλες παράμετροι παιδαγωγικοί, αναπτυξιακοί και ούτω καθεξής. Δεν το δημογραφικό όπως γίνεται, ή όπως τείνει να γίνει να είναι η μόνη παράμετρος για τον ανασχεδιασμό του χάρτη είτε στην προσχολική εκπαίδευση, είτε στη δημοτική εκπαίδευση, ή στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο.

Πιστεύω να καταλάβετε τι γίνεται, τι μπορούμε να κάνουμε και τι δεν μπορούμε να κάνουμε, τι ανατρέπεται και τι δεν ανατρέπεται, γιατί πρέπει να δράσουμε σήμερα και όχι μετά από 15 χρόνια, γιατί μετά από 15 χρόνια τα πράγματα θα είναι πολύ χειρότερα, στα Γρεβενά θα υπάρχουν μόνο παππούδες, στην Ευρυτανία ήδη υπάρχουν μονάχα παππούδες, που βάζουν άλλα προβλήματα αυτά όπως φροντίδας, πρόνοιας.

Επομένως αρχίζει και γίνεται ένας φαύλος κύκλος από τον οποίο δεν πρόκειται να βγούμε. Σας ευχαριστώ για τον χρόνο σας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α΄: Ευχαριστούμε πολύ. Στην εκδήλωσή μας παρευρίσκεται με διπλή ιδιότητα βέβαια και της μάχιμης εκπαιδευτικού τάξης, αλλά και της περιφερειακής συμβούλου Δυτικής Μακεδονίας η συνάδελφος Βάσω Μαλέα. Είναι σημαντικό να έχουμε εκπαιδευτικούς σε όλους τους βαθμούς της Αυτοδιοίκησης, γιατί η συμβολή τους είναι σημαντική.

Καλούμε στο βήμα για τη δεύτερη εισήγηση τον κ. Χρήστο Τουρτούρα, Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για την εισήγησή του.

**«Συγχωνεύσεις σχολείων: ομορτοουνισμός και ταχυδακτυλουργία
ως απάντηση στο δημογραφικό»**

Χ. ΤΟΥΡΤΟΥΡΑΣ: Καλημέρα σας. Πάντα είναι τιμή για εμένα και ευχαριστώ πάρα πολύ τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας που με καλεί, είμαι στο πλευρό πάντα του εκπαιδευτικού κλάδου, αγαπώ τους δασκάλους και τις δασκάλες γιατί είμαι ένας από αυτούς. Προέρχομαι από οικογένεια δασκάλων, ο πατέρας μου δηλαδή, θρηνώ για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι άνθρωποι αυτοί σήμερα για πολλούς λόγους και βέβαια θρηνώ και για όλη αυτή την κατάπτυστη αξιολόγηση η οποία βαραίνει πάνω από την εκπαίδευσή μας.

Ο πατέρας μου διώχθηκε με το παλιό επιθεωρητισμό. Τον στερήθηκα χρόνια ολόκληρα, γιατί ήταν αλλού αυτός, αλλού εμείς σαν οικογένεια. Είναι πάρα πολύ άσχημο αυτό που γίνεται και δεν ταιριάζει στους δασκάλους και στις δασκάλες αυτό που γίνεται.

Όσον αφορά για τον κ. Κοτζαμάνη που ευχαριστώ που με απάλλαξε με την έννοια ότι μου ελάφρυνε το κείμενο, πολλά από τα στοιχεία που είπε τα είχα επιλέξει κι εγώ κάνοντας μια έρευνα και έπεσα πάνω στο δικό σας κ. Κοτζαμάνη και στα δικά σας στοιχεία.

Όσον αφορά όμως την ιδιωτική εκπαίδευση που δεν στερείται παιδιών, επιτρέψτε μου να σας πω ότι η ιδιωτική εκπαίδευση δεν παρέχει καμία ποιότητα μεγαλύτερη από το δημόσιο σχολείο σε καμία περίπτωση. Και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις έχουμε μόνο επιφάνεια και τίποτε παραπάνω. Απλά τα ιδιωτικά σχολεία είναι πολύ λιγότερα και προφανώς αντιστοιχούν πολύ λιγότερα σχολεία σε πολύ περισσότερο πληθυσμό. Γι'

αυτό πολύ απλά, λογιστικά, μαζεύουν και πολύ κόσμο στην 1^η Δημοτικού, ίσως περισσότερο από ό,τι στα δημόσια σχολεία.

Αλημείες είναι αυτές, να καθόμαστε να συζητάμε για την ιδιωτική εκπαίδευση! Δεν το λέω για εσάς τον ίδιο, αλλά υπάρχουν πολλοί που το αναπαράγουν αυτό.

Τιμή για εμένα που βρίσκομαι μαζί σας εδώ. Για να δούμε μερικά πράγματα αρκετά πιο αιχμηρά. Στις μέρες μας θα ξάφνιαζε αν κάποιος ξαφνιαζόταν με την παραδοχή ότι η αστική αυθαιρεσία και η πραξικοπηματική κυβερνητική ξεδιαντροπιά αποτελούν μόνιμα πλέον στοιχεία της πολιτικής και κοινωνικής ζωής του τόπου.

Αντίθετα μάλιστα η περιοδικότητα της εμφάνισής τους μας απαλλάσσει από οποιαδήποτε μέριμνα επιχειρηματολογίας περί της ορθότητας της παραπάνω διαπίστωσης. Στο ίδιο πλαίσιο εμφανίζεται τελευταία ολοένα συχνότερα ένας δήθεν προβληματισμός σχετικά με το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας.

Προφανώς το ίδιο ζήτημα απασχόλησε σταθερά τους τελευταίους δύο, μπορεί και τρεις αιώνες, τα επιτελεία των αστικών Κυβερνήσεων που διαδέχτηκαν η μία την άλλη στο μεγάλο φαγοπότι που τους εξασφάλιζε η διακυβέρνηση του τόπου. Εκεί που λέω αστικών, λέω και αστικοσιφλικάδικων, γιατί τότε ήταν και το φέουδο το οποίο βέβαια δεν παρήλθε ποτέ από την Ελλάδα.

Εικάζω ότι η ποικιλία μέτρων και η ακόμη μεγαλύτερη ποικιλία προτάσεων, απασχολούσαν ενίοτε την επικαιρότητα «συγκλονίζοντας» το πανελλήνιο με την επιστημονικοφάνεια και την ειδημοσύνη των εκάστοτε κυβερνητικών επιτελείων, που επωμίζονταν την ανάλυση και καταπολέμηση του προβλήματος της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα.

Ωστόσο ο παρονομαστής παρέμεινε κοινός και το πρόβλημα απέκτησε σταθερά και σχεδόν μεταφυσικά χαρακτηριστικά, σε σημείο μάλιστα που νιώθουμε ευτυχείς που η διαχρονικότητά του δεν άφησε υπόνοιες για μια τρόπον τινά συλλογική στειρότητα, ικανή να σιγματίσει άπαξ δια παντός τον εσαεί ταλαίπωρο, αλλά ιδιαίτερα περήφανο για τις γενετήσιες επιδόσεις του γηγενή μας πληθυσμό.

Ωστόσο προτού προχωρήσουμε στη σύνδεση του δημογραφικού ζητήματος-προβλήματος με την εκπαίδευση, ας δούμε σε

αδρές γραμμές ποιο είναι το τοπίο σήμερα στη χώρα μας και τι μπορούμε να αναμένουμε στο εγγύς μακροπρόθεσμο μέλλον.

Εδώ με κάλυψε απόλυτα ο κ. Κοτζαμάνης δεν θα αναφερθώ σε αυτά τα στοιχεία τα οποία άντλησα από τη βιβλιογραφία, από τη δική του έρευνα και τον ευχαριστώ πολύ, απλά θα μείνω λίγο μια που έκανα αυτό τον κόπο, στον κ. Μπαλτά -τον ξέρει ο κ. Κοτζαμάνης φαντάζομαι- στο περιοδικό «Γεωγραφίες» στο Νο 39/2022 αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «... Υπάρχει έντονο δημογραφικό πρόβλημα στην Ελλάδα και οι σχετικοί με το ζήτημα σχολιασμοί περιγράφουν πραγματικές καταστάσεις, αλλά όπως συνήθως μένουν στην επιφάνεια των φαινομένων και το κυριότερο δεν θέτουν ουσιαστικά ερωτήματα. Σπάνια επίσης αναφέρονται στις έντονες γεωγραφικές ανισότητες του δημογραφικού προβλήματος και περιορίζεται σε παρατηρήσεις για την πληθυσμιακή παρακμή του ορεινού χώρου».

Επίσης αναφέρεται ξεκάθαρα ότι παρ' όλο που το δημογραφικό πρόβλημα έχει οξυνθεί ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, οι Κυβερνήσεις ποτέ δεν του έδωσαν τη δέουσα σημασία. Προσπαθούν διαχρονικά να απαντήσουν σε λάθος ερωτήματα, αποφεύγοντας δυο κρίσιμα θέματα: τη συσχέτιση της δημογραφίας με την οικονομία και κυρίως την εργασιακή ανασφάλεια των νέων και τη σημασία της εισερχόμενης μετανάστευσης.

Επιπλέον οι στατιστικές καταγραφές είναι ανεπαρκείς, με αποκορύφωμα -λέει στο κείμενο, δεν ξέρω, αν μου το επιβεβαιώσει ο κ. Κοτζαμάνης- ότι η προβληματική απογραφή που πραγματοποιήθηκε το 2021 της οποίας τα αποτελέσματα δεν κοινοποιήθηκαν μέχρι σήμερα. Δεν ξέρω αν έχουν κοινοποιηθεί ακόμη. Έχουν; Εντάξει.

Ένας από την ομάδα ερευνητών του ΕΚΕ κ. Παύλος Μπαλτάς σχολιάζοντας τη δημογραφική κατάσταση της χώρας ανέφερε τα παρακάτω: «... το δημογραφικό έχει πλέον παγιωθεί και είναι κάτι που θα πρέπει να αποδεχτούμε. Δηλαδή η γονιμότητα θα παραμείνει κάτω από το 2,1 παιδιά ανά γυναίκα και η δημογραφική γήρανση είναι πλέον παρούσα. Η αποδοχή του φαινομένου θα μας βοηθήσει ώστε τα μέτρα και οι πολιτικές που θα προτείνουμε να είναι ρεαλιστικές και με μετρήσιμα αποτελέσματα. Μήπως θα πρέπει για παράδειγμα η απάντηση στο δημογραφικό να είναι η σοβαρή ενασχόληση με προβλήματα όπως η ανεργία των νέων; Η μακροχρόνια παραμονή τους στο γονεϊκό νοικοκυριό; Και η λειτουργία της κοινωνίας με το

1/3 των ατόμων που είναι άνω των 65 ετών; Για παράδειγμα θα είχε θετικά αποτελέσματα για την ενίσχυση της γονιμότητας η ενθάρρυνση και υποστήριξη της συμβίωσης των νέων ζευγαριών. Από τη βιβλιογραφία γνωρίζουμε ότι η συγκατοίκηση, η συμβίωση σε μια σχέση αποτελεί μια από τις πλέον βασικές προϋποθέσεις για την απόκτηση απογόνων. Στην Ελλάδα ωστόσο οι νέοι παραμένουν στο γονεϊκό τους νοικοκυριό για μεγάλο χρονικό διάστημα, πολλές φορές και μετά τα 30 έτη. Με βάση τα δεδομένα της Eurostat το ποσοστό των νέων στην Ελλάδα ηλικίας 25 με 34 ετών, που διέμεναν στο σπίτι των γονιών τους το 2020 ήταν 70,1% για τους άνδρες και 40% για τις γυναίκες. Στην Ισπανία τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 50,7% για τους άνδρες και περίπου κοντά στις γυναίκες 43%. Στην Ιταλία 58,3% για τους άνδρες και 47,6% για τις γυναίκες και τέλος στην Γαλλία τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν πολύ μικρότερα 21,6% για τους άνδρες και μόλις 10,2% για τις γυναίκες. Επιπλέον η ανεργία των νέων κάτω των 25 ετών ήταν τον Ιανουάριο του '22 31% ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν τότε 14%, επιπλέον η συνύπαρξη με ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων άνω των 65 ετών θίγει πολλές παραμέτρους από τον σχεδιασμό των κτιρίων και των κοινόχρηστων χώρων, έως τις μεταφορές και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη», αυτά έλεγε ο κ. Μπαλτάς λίγο πολύ.

Ακολούθησαν αυτά που μας είπε ο κ. Κοτζαμάνης, είναι στο ίδιο περιοδικό που άντλησα κι εγώ, στο μισό κομμάτι ήταν του κ. Μπαλτά, στο άλλο μισό ήταν του κ. Κοτζαμάνη, δεν θα πω τίποτε άλλο, μας διαφώτισε πλήρως ο συνάδελφος.

Τα μέτρα που θα παρθούν επομένως και θα πρέπει -είπε ο κ. Κοτζαμάνης- απαραίτητα να μη στοχεύουν αποκλειστικά στη μείωση του άμεσου ή έμμεσου οικονομικού κόστους, προκύπτει από τη γέννηση και το μέγαλωμα κάθε παιδιού, αλλά και στην εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή. Στην άρση των έμφυλων διακρίσεων και στη μερική κάλυψη των βασικών κινδύνων που μπορεί να αντιμετωπίσουν στο μέλλον οι γονείς, παραδείγματος χάριν στήριξη στην περίπτωση απώλειας της εργασίας, ενεργές πολιτικές για την επανένταξη στην αγορά εργασίας κ.ά.

Τα μέτρα αυτά θα πρέπει ταυτόχρονα να είναι στοχευμένα και με δεδομένη την περιορισμένη διαθεσιμότητα πόρων, θα πρέπει να είναι και αποτελεσματικά. Για παράδειγμα απορρίπτονται -λέει ο κ. Κοτζαμάνης- μέτρα

επιδοματικού χαρακτήρα, σαν αυτό της άπαξ καταβολής 2.000 € στη γέννηση κάθε παιδιού, που έχουν υψηλό σχετικό κόστος και δεν πρόκειται να συμβάλλουν στην αύξηση των γεννήσεων και προφανώς στην αύξηση της γονιμότητας των νέων ζευγαριών.

Όπως προκύπτει από τη διεθνή εμπειρία οι επιδοματικές πολιτικές έχουν άκρως περιορισμένη εμβέλεια και ασήμαντα αποτελέσματα εάν δεν συνδυάζονται από ένα γενικότερο ευνοϊκό για την οικογένεια και το παιδί περιβάλλον. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι όποια μέτρα και να ληφθούν, δεν θα αλλάξουν τις υφιστάμενες τάσεις άμεσα, αλλά σε κάποιο βάθος χρόνου, αυτά είπε ο κ. Κοτζαμάνης.

Ωστόσο σε πείσμα όλων των παραπάνω, η προσφιλής πρακτική αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων από την άρχουσα τάξη ως φυσικών φαινομένων, που προέκυψαν ξαφνικά και ζητούν επιτακτικά αναλυτικές περιγραφές, με στρεβλή κατεύθυνση και αποκρυμμένες τις παρεχόμενες σχέσεις τους με άλλες διαστάσεις της πολιτικής και κοινωνικής ζωής.

Προτρέπει τον λαό στην εξοικείωσή του με αυτά και στην πρόσληψή τους ως δυσεπίλυτων καταστάσεων, για την εμφάνιση των οποίων φέρει ο ίδιος ο λαός την κύρια, αν όχι τη μοναδική ευθύνη. Έτσι λοιπόν σχεδόν νομοτελειακά, παρουσιάζεται το δημογραφικό ως πρόβλημα που δημιουργείται από την ανωριμότητα των νέων μας, από τη δική τους εκτροπή από τη φυσική κατά τα άλλα αποστολή τους για διαιώνιση του είδους, τη δική τους αποξένωση από παραδοσιακούς θεσμούς όπως η οικογένεια, η πατρίδα, το έθνος και τα λοιπά.

Καταλήγουν οι ευρισκόμενοι σε αποστολή «ειδήμονες» να δαιμονοποιούν ακόμη και την επένδυση της Νεολαίας σε σπουδές, οι οποίες όπως ισχυρίζονται ροκανίζουν την αναπαραγωγική ηλικία των νεαρών κοριτσιών και αγορών και παρατείνουν την απόφαση για δημιουργία οικογένειας.

Ακόμη και όταν υπεισέρχονται στη συζήτηση οικονομικοί ή ποικίλοι άλλοι κοινωνικοί παράγοντες, στο τέλος της ημέρας παραμένει να ευθύνεται η Νεολαία και όχι το ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο καλείται αυτή κατ' αρχήν να επιβιώσει, και σε δεύτερο χρόνο να δημιουργήσει.

Άλλωστε, όπως τόσο γλαφυρά λέγεται συχνά, φτωχοί ήταν και πολλοί από τους προγόνους, αλλά δεν ξεχνούσαν να παντρευτούν και να τεκνοποιήσουν. Στο ίδιο πάντα πλαίσιο η σημερινή Κυβέρνηση αρέσκεται στην κατάδειξη του δημογραφικού προβλήματος και την περιγραφή του ως κατάστασης και όχι ως δυναμικής διαδικασίας.

Αναφέρεται σε αυτό σα να μη κυβερνάει η ίδια και κατά την προσφιλή της τακτική μετακυλύει τις ευθύνες στις πλάτες όσων το υφίστανται, είτε αντιμετωπίζοντάς το ως κάτι νομοτελειακό και τελεσίδικο, είτε στην καλύτερη περίπτωση προβαίνοντας σε μεσοβέζικα και θνησιγενή ημίμετρα, με χαμηλό ή άλλες φορές με πολύ υψηλό κόστος, αλλά σταθερά ανύπαρκτη αποτελεσματικότητα, εμπαιζοντας σε κάθε περίπτωση τη συλλογική νοημοσύνη.

Για την οικονομία της συζήτησης δεν θα επεκταθώ στα θνησιγενή ημίμετρα της Κυβέρνησης για τη θεραπεία της υπογεννητικότητας και του δημογραφικού προβλήματος, είναι άλλωστε μακριά η λίστα του εμπαιγμού και λίγο πολύ γνωστά ακόμη και στους φανατικούς οπαδούς και λάτρεις της τρέχουσας κυβερνητικής πολιτικής, κάποιους από τους οποίους καμαρώσαμε να χειροκροτούν και μάλιστα όρθιοι και σε ντελίριο ενθουσιασμού, στο άκουσα των μέτρων του Πρωθυπουργού, του Πρωθυπουργού τους, στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης τον περασμένο Σεπτέμβρη.

Με μεγάλη δυσκολία, είναι αλήθεια επιλέγω να μην αναφερθώ, αναφέρθηκα και πριν βέβαια εκτενέστερα, στις κατάπτυστες προγραμματικές του δηλώσεις περί απόλυσης των δημοσίων υπαλλήλων που θα αρνούνται να αξιολογηθούν και περιορίζομαι στο να αναφέρω κάτι πολύ πρόσφατο που το πρότειναν οι αποκαλούμενοι φορείς της αγοράς, μεταξύ τους και ο ΣΕΒ, ο Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων.

Και αφορά την αύξηση του αφορολόγητου ποσού για οικογένειες ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών τους, προτάθηκε για παράδειγμα αύξηση του αφορολόγητου ποσού από 1.780 σε 2.700 ευρώ για οικογένειες με 5 παιδιά. Ανατριχιάσατε; Δεν σας είδα να κουνιέστε γι' αυτό!

Πρόκειται για προτάσεις που μάλλον τις ενέταξε συλλήβδην στην ατζέντα του ο Πρωθυπουργός για την ελάφρυνση των νέων νοικοκυριών, αν κρίνουμε από τις εξαγγελίες του και πάλι στη Δ.Ε.Θ.,

ξεχνώντας βέβαια να προβεί σε μια απλή, αλλά τόσο διαφωτιστική αναλογία, ότι δηλαδή τα νέα μέτρα ισοδυναμούν λίγο πολύ σε φοροελαφρύνσεις ανά κατηγορία από 0,19 έως 0,88 ευρώ ημερησίως. 19 λεπτάκια δηλαδή ...

Την ίδια στιγμή μάλιστα που οι πάσης φύσης επιχειρηματικοί όμιλοι συμμετέχουν στη συνολική φορολογία με ένα ποσοστό που αγγίζει μόλις το 5% και για το οποίο νιώθουν μάλιστα ιδιαίτερα περήφανοι, όταν βέβαια ξεχνούν να παραπονοούνται.

Αναφέρω ακόμη και την πρόσφατη προεκλογική εξαγγελία του Ντεγκρές, που διαβεβαίωσε τον ελληνικό λαό ότι σε περίπτωση που κερδίσει το νεοσύστατο Κόμμα του τις επόμενες βουλευτικές εκλογές -θα σας ανατριχιάσω, δεν υπάρχει περίπτωση!- θα μοιράσει στον λαό άπαξ 74 εκατομμύρια ευρώ. Ξεχνώντας ότι κάποιοι από εμάς έμαθαν πράγματι στο Δημοτικό να κάνουν σωστά μια απλή διαίρεση μερισμού, που στην περίπτωση αυτή μας δίνει στο πηλίκο 6,7 ευρώ στον καθένα και την κάθε μία άπαξ. Ο κ. Ντεγκρές λοιπόν θα μας λύσει το δημογραφικό μας πρόβλημα!

Πραγματικά νιώθει κανείς την ανάγκη να απολογηθεί στην περίπτωση που συνεχίσει στο μέλλον να αποφεύγει να τεκνοποιεί, με την ενδεδειγμένη πολιτικά ορθή ως συχνότητα, όταν υπάρχει μια τόσο καλά επεξεργασμένη και κοινωνικά ευαισθητοποιημένη κρατική μέριμνα.

Προσωπικά θα αντιπρότεινα στους Έλληνες βιομηχάνους, αλλά και τον βασιλικό απόγονο την ευαισθησία των οποίων στα κοινωνικά ζητήματα ουδείς αμφισβητεί, να συντελέσουν στην ανακατανομή των εισοδημάτων στην χώρα, αποδεσμεύοντας ποσά στην ανταλλακτική διαδικασία, και μεταβιβάζοντάς τα στην κυριότητα εκείνων των οποίων την εργατική δύναμη παραδοσιακά εκμεταλλεύονται και απομυζούν.

Α, και για να μην ξεχάσω, προτείνω ακόμη στους συμπαθείς αυτούς καταχραστές, καθώς και σε όλους εκείνους και εκείνες των ανώτερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων να σπεύσουν να εκμεταλλευτούν τα μέτρα ελάφρυνσης των νέων νοικοκυριών από την Κυβέρνηση και να αλλάξουν την παραδοσιακή τους τακτική της ελάχιστης δυνατής τεκνοποίησης που τους χαρακτηρίζει διαχρονικά, συμβάλλοντας και από τη μεριά τους στην επίλυση του δημογραφικού μας προβλήματος.

Είναι εξάλλου επιστημονικά αποδεδειγμένο ότι οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις τεκνοποιούν σημαντικά λιγότερο συχνά από ό,τι ο

αποκαλούμενος κάτω λαός. Υπάρχει βέβαια ο κίνδυνος σε μια τέτοια συνθήκη, αν ακολουθούσαν την προτροπή μου να γέμιζε ο κόσμος με παιδιά βιομηχάνων, εφοπλιστών και βασιλικών απογόνων και τότε θα μιλούσαμε για ολοκληρωτική οικονομική καταστροφή και εξαφάνιση κάθε παραγωγικής διαδικασίας!

Εν πάση περιπτώσει για να επανέλθουμε στα καθ' ημάς εννοώ τα κατ' εξοχήν εκπαιδευτικά, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι η κυβερνητική αντίληψη του δημογραφικού ως κάτι νομοτελειακό, οδηγεί σε ανάλογα νομοτελειακού χαρακτήρα απαντήσεις.

Έτσι, αφού διαπιστώνεται πρόβλημα δημογραφικό και τα σχολεία στερούνται μαθητών και μαθητριών, μοιραία η Κυβέρνηση τα συγχωνεύει και σχεδόν αυτοματοποιημένα τα καταργεί, λες και κλείνοντας τα σχολεία διευθετείται το δημογραφικό μας πρόβλημα. Ή μήπως διευθετείται; Εδώ είναι η αλημεία που ρωτήσατε πριν, συνάδελφε.

Μπαίνει κανείς στον πειρασμό να κάνει πιο επεξεργασμένες σκέψεις όσον αφορά τις πρακτικές μιας Κυβέρνησης που μας έχει συνηθίσει να βγάξει λαγούς κάτω από το καπέλο. Μήπως δηλαδή κλείνοντας τα σχολεία και συρρικνώνοντας τον αριθμό τους πολλαπλασιάζεται ο αριθμός των μαθητών στις τάξεις και εξαφανίζεται με τρόπο μαγικό το έλλειμμά μας στο δημογραφικό.

Τότε γιατί αφού λύνει με τον παραπάνω τρόπο το δημογραφικό, η ίδια από μόνη της το ανασύρει και το επαναπροβάλλει σε άλλο χρόνο, δίνοντάς του άλλες διαστάσεις; Πρόκειται πράγματι για επεξεργασμένο τρόπο απατηλής διακυβέρνησης, με εξαπατητικά ποιοτικά χαρακτηριστικά ή απλά για χαοτικό κυβερνητικό παραλήρημα πασπαλισμένο με τη συνήθη χοντροκομμένη καπιταλιστική ανοργανωσιά και αποσπασματικότητα στη θέαση, στην παντελή ανικανότητα για διευθέτηση των διαφόρων ζωτικής κατά τα άλλα σημασίας ζητημάτων.

Μπορεί το αποτέλεσμα να είναι τελικά το ίδιο. Ωστόσο με εξιτάρει εμένα προσωπικά η ιδέα της αποκάλυψης μιας δολοπλόκου και περίτεχνης πολιτικής σκηνοθεσίας, θα προσέδιδε τουλάχιστον μια γοητεία στην αντιπαράθεσή μου με τις κυβερνητικές πρακτικές.

Κατά πάσα πιθανότητα εγώ είμαι εκείνος που υπερβάλλω στις εκτιμήσεις μου, είναι η δική μου τάση να αποδίδω ποιότητα στον αντίπαλο

αφού δυσκολεύομαι να υποτιμώ και τον οποιονδήποτε όσο πολύ κι αν προσπαθεί να μου αποδείξει την ανεπάρκεια και τα νηπιακά χαρακτηριστικά της προσωπικότητά του.

Στο σημείο αυτό ωστόσο είναι αναγκαίο να τονιστεί η διαχρονικότητα ανάλογων πολιτικών πρακτικών, αδιάφορο αν πρόκειται για αποτελέσματα ανοησίας ή πολιτικής ανεπάρκειας ή μεθοδικής προπαγάνδας και λαϊκισμού, προκειμένου να σταθούμε δίκαιοι στην τωρινή Κυβέρνηση.

Εδώ στην περιοχή ήταν η κα Διαμαντοπούλου είναι συντοπίτισσά σας, να τη χαιρέσετε!

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: (Παρέμβαση εκτός μικροφώνου) ... Τι σχόλιο ήταν αυτό;

Χ. ΤΟΥΡΤΟΥΡΑΣ: Να τη χαιρέσετε! Να τη χαιρέσετε, είπα. Δεν είπα κάτι. Και θα δείτε γιατί πρέπει να τη χαιρέσετε! Και μη θίγεστε, να της το μεταφέρετε.

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: (Παρέμβαση εκτός μικροφώνου) Δεν είναι θέμα, απλά είναι θέμα πολιτικού πολιτισμού, λέω.

Χ. ΤΟΥΡΤΟΥΡΑΣ: Ναι, μα είπα να την χαιρέσετε, δεν είπα να την κάψετε. Ακούστε γιατί να τη χαιρέσετε και μη με διακόπτετε σας παρακαλώ, μετά μπορείτε να πείτε ό,τι θέλετε.

Η κα Διαμαντοπούλου ήταν Υπουργός Παιδείας, το ξέρετε αυτό. Το ξέρουμε και το μάθαμε όλοι μας. Τότε, επί της υπουργίας της, είχε κάποιο κ. Πανάρετο, ο οποίος ήταν δικός μου «συνάδελφος» Υφυπουργός Παιδείας. Αυτός ο κύριος ήταν Καθηγητής Στατιστικής στο Τμήμα Μαθηματικών στην ΑΣΟΕΕ. Εκεί αυτός ο κύριος αφού ήξερε πολύ καλή στατιστική, έκανε μια έρευνα σε 400 σχολεία της Ελλάδας Γυμνάσια και Λύκεια.

Πήγε και άθροισε σε κάθε Γυμνάσιο και Λύκειο, στην 3^η Γυμνασίου και στην 3^η Λυκείου το βαθμό των μαθητών και μαθητριών του κάθε Γυμνασίου και Λυκείου και το διαιρούσε με τον αριθμό των μαθητών και έβγαζε ένα μέσο όρο αποτελεσματικότητας του κάθε σχολείου. Χωρίς να μας λείει βέβαια τα σχολεία αυτά τι ποιοτικά χαρακτηριστικά είχαν και τα λοιπά.

Στο τέλος ξέρετε που κατέληξε ο κ. Πανάρετος; Ότι τα μεγάλα σχολεία είναι τα πιο αποτελεσματικά. Δηλαδή τσαλάκωσε και πέταξε στον σκουπιδοτενεκέ της εκπαιδευτικής ιστορίας όλα αυτά τα παιδαγωγικά που λέμε ότι τα μικρά τμήματα και τα μικρά σχολεία είναι εκείνα τα οποία δίνουν τις προοπτικές της καλύτερης μάθησης.

Τι έκανε η κα Διαμαντοπούλου; Πήρε τα αποτελέσματα της έρευνας του κ. Πανάρετου και τα έκανε πολιτική. Και είχαμε το '11 το μεγαλύτερο κύμα συγχωνεύσεων σχολείων σε όλη την Ελλάδα. Γιατί να μη την χαιρόμαστε; Εξαιρετικά αποτελεσματική η κα Διαμαντοπούλου!

Και βέβαια για να μη θίξω μόνο αυτήν, θίγω και τους επόμενους και οι επόμενοι αυτή την πολιτική συνέχισαν. Απλά ήταν εξαιρετικά σημαντικό το ποσοστό των μικρών σχολείων που είχαν τότε συγχωνευτεί σε όλη την Ελλάδα, σε πείσμα όλων των επιστημονικών αποτελεσμάτων που βγάζαμε εμείς από τα Πανεπιστήμια, που λέγαμε ότι τα μικρά σχολεία, ιδιαίτερα τα μικρά σχολεία ήταν και τα πλέον αποτελεσματικά σχολεία.

Αυτό μας έδειχναν οι έρευνες και μάλιστα τα πλέον αποτελεσματικά σχολεία στα παιδιά των λαϊκών οικογενειών, τα φτωχά παιδιά και τα παιδιά των μεταναστών. Εκεί είχαμε τα μεγαλύτερα αποτελέσματα. Κι όμως, εμείς συγχωνεύαμε τα ολιγοθέσια σχολεία.

Και κλείνω με αυτό. Ξέρετε τι είχε πει επίσης ο κ. Πανάρετος και η κα Διαμαντοπούλου; Ότι τα μεγάλα σχολεία, τα 300ρια είναι πιο αποτελεσματικά. Μπήκα στο δαίμονα που με κατατρέχει πάντα και βρήκα στην αγγλοσαξονική βιβλιογραφία από πού προκύπτει το 300ρι. Οι Αμερικάνοι είχαν μειώσει τα σχολεία τους σε 300ρια, 400ρια και 500ρια για να μπορέσουν να πατάξουν την παραβατικότητα και τη σχολική διαρροή. Ναι, αλλά οι Αμερικάνοι το έκαναν αυτό, πηγαίνοντας ανάποδα: μειώνοντας τα σχολεία τους από 3.000 από 1.500 από 5.500 παιδιά στα High Scholls.

Εμείς πήραμε το 300ρι και κάναμε ανάποδα: πήγαμε δηλαδή και ενσωματώσαμε τα 150ρια σχολεία των 150 μαθητών, σε ένα 300ρι για να έχουμε αυτόματα καλά αποτελέσματα. Αλημεία; Απόλυτη!

Και κοιτάξτε όμως πως γίνεται το πράγμα στη Θεσσαλονίκη, ένα παράδειγμα. Στις πιο φτωχές συνοικίες της Θεσσαλονίκης πίσω από το σταθμό στην Ξηροκρίνη, υπήρχαν τέσσερα σχολεία επί Διαμαντοπούλου, το 12^ο, 16^ο Γυμνάσιο και Λύκειο, τέσσερα στην ίδια αυλή. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτών των σχολείων; Το 75% παιδιά μεταναστών και τα υπόλοιπα παιδιά φτωχών λαϊκών οικογενειών.

Είναι στον Άγιο Νικόλαο η περιοχή, είναι όλες οι εργατικές κατοικίες εκεί. Πήραν και τα ενσωμάτωσαν και τα έκαναν 300ρια γιατί αυτά τα σχολεία έπρεπε να γίνουν αποτελεσματικά. Σε τρεις μήνες έχασαν μια

μαθήτριά! Τη Σάρα Πέτροβιτς. Μαθήτριά της 1^{ης} Γυμνασίου. Γιατί πέθανε; Εισπνέοντας αιθάλη από το μαγκάλι με το οποίο ζεσταινόταν η οικογένειά της. Γιατί τότε οι πολιτικοί είχαν ως εισπρακτικό μηχανισμό τη ΔΕΗ όταν δεν πλήρωνες τον ΕΝ.Φ.Ι.Α. ή κάτι άλλο ή τη ΔΕΗ, σου έκοβαν το ρεύμα. Οι γονείς έλειπαν στο μεροκάματο από τις 5 η ώρα το πρωί. Τα τρία παιδάκια έμειναν να κοιμούνται μέχρι να πάνε σχολείο. Η Σάρα Πέτροβιτς ήταν η μεγαλύτερη που έπρεπε αυτή να ενδιαφέρεται και για τα υπόλοιπα. Τα δυο παιδιά έζησαν, η Σάρα Πέτροβιτς πέθανε. Ξέρετε τι είπαν οι περιοικοί και οι διευθυντές εκπαίδευσης και οι δάσκαλοι, οι καθηγητές της; «Δεν ξέραμε. Αν ξέραμε ότι το παιδί ήταν φτωχό, θα το σώζαμε». Μα ποιος περιμένει από τον φτωχό να έρθει να πει «ξέρεις, είμαι φτωχός»; Αγαπητοί μου φίλοι δεν γίνονται αυτά. Ο φτωχός είναι φτωχός, ο πλούσιος είναι πλούσιος, ο ευκατάστατος είναι ευκατάστατος, οτιδήποτε κι αν έχει, πρέπει να το βλέπουμε.

Και για να το βλέπουμε πρέπει οι τάξεις μας να είναι μικρές και τα σχολεία μικρά. Όταν γίνονται μαμούθ και ο κάθε εκπαιδευτικός πηγαίνει σε τέσσερις και πέντε και δέκα τάξεις, ή μπορεί να γυρνάει και δεύτερο και τρίτο σχολείο, αν είναι ειδικότητας για να μπορέσει να βγάλει το ωράριο, τότε δεν μπορεί να έχει παιδαγωγική σχέση με τα παιδιά τα οποία έχει απέναντί του. Και αν δεν έχει παιδαγωγική σχέση με τα παιδιά που έχει απέναντί του, δεν μπορεί να λειτουργήσει παιδαγωγικά. Αυτά τα πράγματα έγιναν.

Τι έγινε στο τέλος; Τα σχολεία αυτά ενσωματώθηκαν, συγχωνεύτηκαν και πήγαν να ξανασυγχωνευτούν, έμεινε μόνο το 12^ο Γυμνάσιο και το 16^ο Ενιαίο Λύκειο και πήγαν να τα ξανασυγχωνεύσουν με το 4^ο Γυμνάσιο και Λύκειο Θεσσαλονίκης, τα οποία είναι στη Συγγρού, αρκετά μακριά για παιδιά της 1^{ης} Γυμνασίου να μεταφέρονται.

Ξεσηκώθηκε ο κόσμος και το απέτρεψε. Μετά από δυο χρόνια ξέρετε τι έγινε; Έγιναν τα δημόσια ωνάσεια σχολεία. Που έγινε το 1^ο δημόσιο ωνάσιο σχολείο στη Θεσσαλονίκη; Σε αυτό το σχολείο το 10^ο και 16^ο. Έβαλαν πανελλαδικές εξετάσεις αυστηρού τύπου και μεγάλων απαιτήσεων και τα παιδιά που ήταν της περιοχής, έμειναν χωρίς σχολείο και πήγαν στις γύρω περιοχές. Τα έκλεισαν δηλαδή τελικά τα σχολεία αυτά, με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο, μέσα στο αστικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης.

Και ξέρετε, επειδή πρέπει να απαντήσω και στο σχόλιο, θαρρώ πως τα σχόλια περιπτεύουν και τη θέση τους την παίρνει η ντροπή. Στην περίπτωση μας ντρέπεται και αυτή ακόμη η ντροπή, ενώ σκύβει το κεφάλι και αναμένει τη νέα ικανή συνθήκη, που θα την ξανακάνει να ντραπεί.

Προσωπικά μέχρι πρότινος ντρεπόμενοι και με ενοχλούσαν οι αλυσίδες οι δικές μας, από κάποια ιστορική στιγμή και μετά άρχισα να ντρέπομαι και να με ενοχλούν αφόρητα οι άλλοι αλυσοδοσμένοι γύρω μου, που προτιμούν να μου τη σφίγγουν, παρά να βάλουν πλάτη να απαλλαγούμε όλοι μας από αυτές. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Α': Πριν καλέσουμε τον τρίτο εισηγητή πανεπιστημιακό, παρακαλώ τα μέλη του δεύτερου Προεδρείου να έρθουν να πάρουν τις θέσεις για να διευθύνουν τη διαδικασία.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β' (Α. ΚΙΚΙΝΗΣ): Συνεχίζουμε με το δεύτερο μέρος οπότε επειδή βλέπω μια τάση αποχώρησης, έχουμε συνέχεια στις τοποθετήσεις. Αφού ευχαριστήσουμε τους δυο προηγούμενους ομιλητές, θα καλωσορίσουμε τον τρίτο μας ομιλητή ο οποίος μας κάνει την τιμή να συνδεθεί μαζί μας διαδικτυακά ξεπερνώντας το κομμάτι της απόστασης.

Ένας συνεργάτης θα τολμούσα να πω της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας όπως και ο Χρήστος Τουρτούρας ο προλαλήσαντας στις σημαντικές δράσεις της. Πιο πρόσφατα είχαμε την χαρά της συνεργασία μαζί και με τους δύο στην Αλεξανδρούπολη όταν είχαμε το Συνέδριο της ΔΟΕ-ΠΟΕΔ με αντικείμενο την εργασιακή εξουθένωση.

Ο Θανάσης Καραφύλλης, Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, συνδέεται μαζί μας διαδικτυακά και θα μας αναλύσει τη δική του εισήγηση. Ήθελα να πω ότι είχαμε ως Διδασκαλική Ομοσπονδία τον θλιβερό προβληματισμό, θα μου επιτρέψετε, ποια από τις δυο περιοχές να διαλέξουμε με την έννοια ότι και οι δυο αυτές περιοχές, παρουσιάζουν σημαντικά ποσοστά και σημαντικούς αριθμούς που δείχνουν τη δημογραφική κατάρρευση, επελέγη για λόγους της τουριστικότητας περισσότερο της Αλεξανδρούπολης που θολώνει λίγο την εικόνα η Δυτική Μακεδονία. Δεν ξέρω αν αυτό είναι προνόμιο ή είναι κάτι το οποίο είναι πραγματικά δυσάρεστο. Θανάση σε ευχαριστούμε για τη συμβολή σου και σε ακούμε.

**«Οι επιπτώσεις του δημογραφικού ζητήματος στην εκπαίδευση.
Το παράδειγμα της Περιφέρειας Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης»**

A. ΚΑΡΑΦΥΛΛΗΣ: Ευχαριστώ πάρα πολύ. Να ευχαριστήσω την Ομοσπονδία κατ' αρχήν, θυμόμουν ότι πριν από 30 χρόνια ακριβώς σε μια αντίστοιχη ημερίδα της ΔΟΕ στην Κομοτηνή τότε, συζητούσαμε προφητικά για τη μειονοτική εκπαίδευση στη Θράκη και ήμουν εισηγητής τότε, ήταν από τις πρώτες παρουσίες μου σε πάνελ. Προφητικές τότε οι προβλέψεις της ΔΟΕ για το τι ακολούθησε και τι φαγοπότι ακολούθησε με αυτό το κομμάτι της μειονοτικής εκπαίδευσης από συγκεκριμένες ομάδες μεγαλοκαθηγητών των κεντρικών Πανεπιστημίων, που δεν απέδωσαν τίποτα.

Ωστόσο η ΔΟΕ ήταν εκεί, είχε δει το πρόβλημα και τώρα πάλι βλέπει το πρόβλημα. Ευχαριστώ πάρα πολύ για την τιμή που μου κάνει πάντα η Ομοσπονδία να είμαι καλεσμένος. Συγχωρέστε με, όμως η οικογένειά μου όλη η σύζυγός μου και τα δύο μου παιδιά, υπηρετούν στις Κυκλάδες και αυτή τη στιγμή λόγω του τριημέρου βρέθηκα και εγώ εδώ και δεν μπορούσα να είμαι μαζί σας στην Κοζάνη, άλλωστε η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι η γενέτειρά μου για όσους δεν με γνωρίζουν γιατί κατάγομαι από την Φλώρινα. Οι γονείς μου ακόμη ζουν στην Φλώρινα, έχω δεσμούς, θα ήθελα πάρα πολύ να είμαι μαζί σας, αλλά οικογενειακοί λόγοι επέβαλλαν να βρίσκομαι στις Κυκλάδες, να ζω αυτό το πρόβλημα που ανέφεραν πριν, να το ζει όλη η οικογένεια και τα δυο μου παιδιά είναι αναπληρωτές, ο ένας στην Πρωτοβάθμια, η άλλη στη Δευτεροβάθμια, όπως και η σύζυγός μου στην Πρωτοβάθμια.

Να δούμε όμως το δημογραφικό. Θα μου επιτρέψετε να ανεβάσω μια παρουσίαση, οι επιπτώσεις του δημογραφικού ζητήματος στην εκπαίδευση, θα κάνω μια αναφορά σε μια έρευνα που δεν είχε να κάνει με το δημογραφικό, μια έρευνα που πραγματοποίησα εγώ πριν από πέντε χρόνια, η οποία διήρκεσε '20-'23 αφορούσε τις προοπτικές εξέλιξης της εκπαίδευσης στην Περιφέρειά μας, στα σχέδια της ΠΕΔ να δρουν συστηματικά και να διεκδικήσουν έργα υποδομής, νέα σχολικά κτίρια από το επόμενο ΕΣΠΑ. Έτσι ξεκίνησε η έρευνα και κατέληξε ασφαλώς να βγάζει τραγικά και σοκαριστικά αποτελέσματα σε σχέση και με το δημογραφικό.

Δημογραφικό ζήτημα. Για να δούμε την προβληματική του ζητήματος αυτού. Γιατί ζήτημα; Γιατί είναι εφάμιλλο με τα μεγαλύτερα

ζητήματα που αντιμετώπισε ο Ελληνισμός. Στην εκπαίδευση -επειδή διδάσκω και Ιστορία της Εκπαίδευσης- το γλωσσικό ζήτημα ήταν το κορυφαίο ζήτημα επί δυο αιώνες και παραπάνω για τον Ελληνισμό, αλλά για το ελληνικό κράτος επιλύθηκε το 1975-'76. Ταλαιπώρησε δεκαετίες τον Ελληνισμό.

Φαίνεται ότι δεν αντιμετωπίζεται με τη δέουσα σοβαρότητα από τους ειδικούς και την κάθε εξουσία που αποφασίζει. Ένα παράδειγμα; Πριν από δυο μήνες σε μία εκδήλωση του Πανεπιστημίου του Δήμου Αλεξανδρούπολης και της μητρόπολης Αλεξανδρούπολη οι τοπικοί βουλευτές προτίμησαν να παρίστανται σε εκκλησιασμούς της κυριακάτικης λειτουργίας και να μην έρθουν καθόλου έστω να ακούσουν τα σοκαριστικά στοιχεία που δίνανε στη δημοσιότητα για το δημογραφικό στο νομό Έβρου, που θα κάνω ειδική αναφορά σε αυτό, με όποια εθνική σημασία θα έχει αυτή η αναφορά.

Βλέπουμε και αναφέρθηκε νομίζω και από τον κ. Κοτζαμάνη προηγουμένως που τον άκουσα με πολύ προσοχή, να εντοπίζεται το πρόβλημα, να έχουμε σκόρπιες συζητήσεις σε πολιτικό επίπεδο, να «ανησυχεί» η πολιτική ηγεσία και να βλέπουμε ημίμετρα για μετακινήσεις πληθυσμών προς τη μεθόριο. Δέλεαρ ένα χρηματικό ποσό, το οποίο ασφαλώς δεν αρκεί ούτε για την πρώτη εγκατάσταση. Ο κ. Κοτζαμάνης το ανέφερε με παράδειγμα τον Έβρο, που περίεργα ακούω και πραγματικά χαμογελώ ειρωνικά, επειδή -λέει- κι άλλοι νομοί, άλλες Περιφερειακές Ενότητες με τους σύγχρονους όρους, διεκδικούν το 10χίλιαρο αυτό, το οποίο προσέξτε, όταν είχε ανακοινωθεί ήμουν από αυτούς που δημόσια τοποθετήθηκα και είπα ότι πρόκειται αν όχι για ασπιρίνες και για φαιδρά μέτρα, για αστεία μέτρα. Και είχα πει τότε ότι μια συμπαθής κοινωνική ομάδα, θα κάνει δήθεν μετακίνηση, για να καρπωθεί τα 10 χιλιάρικα. Μας το ανακοίνωσε η αρμόδια Υπουργός, όταν έκλεισε ο κύκλος των αιτήσεων, ότι από τις 700 αιτήσεις που έγιναν, μόνο 2 πληρούσαν τα κριτήρια. Μόνο 2! Οι υπόλοιπες 698 προέρχονταν από αυτή την κοινωνική ομάδα που όλοι γνωρίζουμε ότι προσπαθεί να επωφεληθεί κουτοπόνηρα λίγο έστω γιατί έχει και χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τέτοιων μέτρων. Και τώρα βλέπω ότι περιχαρής η κα Υπουργός Οικογένειας, περιφέρεται ανά την Ελλάδα,

βουλευτές ανακοινώνουν ότι ενετάχθη και ο νομός τους στο μέτρο αυτό του 10χίλιарου.

Ασπρίνη -θα μου πείτε- αρκούν τα 10 χιλιάρικά να μετακινηθεί μια νέα οικογένεια στη μεθόριο; Νομίζω ότι μόνο ως αστείο μπορεί να εκληφθεί αυτό και τίποτε περισσότερο. Γιατί η νέα οικογένεια, τα νέα ζευγάρια για να μετακινηθούν από τα αστικά κέντρα που πολύ σωστά το είπαν οι ομιλητές νωρίτερα, θα πρέπει να δοθούν σοβαρά κίνητρα εργασίας. τα 10 χιλιάρικά αγαπητοί μου και αγαπητές δεν αρκούν ούτε για την πρώτη εγκατάσταση.

Ο κ. Κοτζαμάνης το είπε πριν, είναι από τους ειδικότερους στην Ελλάδα, εγώ θα σχολιάσω μόνο αυτό: διαβάζουμε ότι το 2025 κινηθήκαμε κάτω από τις 70.000 σε γεννήσεις σε μια σύγκριση με 10-15 χρόνια νωρίτερα είμαστε μείον 45.000. Αυτό δεν ξέρω κατά πόσο μας ανησυχεί και πάμε να δούμε τι θα έχει όλο αυτό στην εκπαίδευση.

Ο πρώτος χώρος που θα αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις είναι η εκπαίδευση στο σύνολό της. Βλέπουμε, διαβάζουμε συνεχώς αποφάσεις Περιφερειακών Διευθύνσεων για αναστολή λειτουργίας σχολικών μονάδων σε όλη την ελληνική Περιφέρεια. Τον Σεπτέμβρη διαβάζαμε στα διάφορα εκπαιδευτικά site η Περιφερειακή Διεύθυνση Ανατολικής Μακεδονίας ανακοίνωσε την αναστολή λειτουργίας νηπιαγωγείων, δημοτικών σχολείων, εκεί είναι το μεγάλο πρόβλημα και φαίνεται αυτό, νομίζω γίνεται κατανοητό.

Οι αριθμοί είναι αμείλικτοι αγαπητοί φίλοι. Προσέξτε, πρόβλεψη μείωσης πληθυσμού 40% και πλέον. Θα είχαμε αντίστοιχη και με μεγαλύτερη μάλλον η μείωση των μαθητών. Γιατί; Οι γεννήσεις που έχουμε στην Ελλάδα δεν είναι μόνο από παιδιά οικογενειών Ελλήνων, αλλά και αλλοδαπών στην καταγραφή αυτή, αν δεν κάνω λάθος.

Προσέξτε τώρα τι επίπτωση θα έχει αυτό στην εκπαίδευση και σε εμάς τους εκπαιδευτικούς: αντίστοιχα θα έχουμε μείωση θέσεων εργασίας και στις τρεις βαθμίδες. Για τα Πανεπιστήμια που είμαι εγώ τουλάχιστον την επόμενη 20ετία που θα φτάσει το πρόβλημα στα 15 χρόνια στο Πανεπιστήμιο, είμαι βέβαιος ότι τα 2/3 των πανεπιστημιακών Τμημάτων στην Περιφέρεια θα εξαφανιστούν από τον χάρτη. Ήδη πολλά Τμήματα δεν έχουν αριθμό φοιτητών 3-5 εισακτέους και καταλαβαίνετε τι θα γίνει σε 10-15

χρόνια, δεν θα υπάρχει τίποτα στην Περιφέρεια που θα λειτουργεί σε τριτοβάθμιο επίπεδο, αλλά και σε πρωτοβάθμιο

Φαίνεται ότι με τις 45.000 και χωρίς να είμαι ειδικός στη δημογραφία θα έχουμε με την αναλογία 25 προς 1 που είναι σήμερα, περί τις 1.800 με 2.000 θέσεις λιγότερες εκπαιδευτικών κάθε χρόνο, κυλιόμενα θα πηγαίνει αυτό. Ήδη -θα σας δώσω νούμερα από τον Έβρο σε λίγο να δείτε- το πρώτο θύμα είναι τα νηπιαγωγεία. Εκεί φαίνεται πια καθαρά ότι οι επιπτώσεις του δημογραφικού είναι ξεκάθαρα στους αριθμούς των μαθητών στα νηπιαγωγεία. Στα δυο χρόνια πάμε σιγά - σιγά στα δημοτικά, τα γυμνάσια θα κρατήσουν λίγες δυνάμεις όπως και τα λύκεια, αλλά σε έξι με οκτώ χρόνια θα «γευτούν» και αυτοί τις επιπτώσεις του δημογραφικού.

Να κάνω μια πρόβλεψη την επόμενη δεκαετία; Τουλάχιστον 15.000 λιγότερες θέσεις δασκάλων και νηπιαγωγών και θα πάει σταδιακά αυτός ο αριθμός θα φτάσει και θα ξεπεράσει τις 15.000 και πλέον, όπως και στην Πρωτοβάθμια.

Το είπε ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας νομίζω πριν, ότι είναι επιτακτική ανάγκη πια, ξέρετε δεν μόνο η αντιμετώπιση του δημογραφικού, αλλά σίγουρα πρώτα παιδαγωγικό, το λέμε εμείς οι παιδαγωγοί συνέχεια στα Παιδαγωγικά Τμήματα, είναι απαράδεκτο μέτρο του 25 συν 10% μάλιστα προς 1. Δεν λειτουργούν. Η ανατροφοδότηση που παίρνουμε εμείς οι θεωρητικοί από τους μάχιμους εκπαιδευτικούς, η συνθήκη αυτή, είναι εξοντωτική.

Το Συνέδριο που κάναμε στην Αλεξανδρούπολη με την Ομοσπονδία πριν από δυο χρόνια ήταν Θανάση αν δεν κάνω λάθος, έδιναν τα αποτελέσματα. Οι εκπαιδευτικοί είναι εξοντωμένοι, εξαντλημένοι στην κυριολεξία. Πότε επιτέλους θα δει η πολιτεία ότι θα πρέπει να πάμε στο 20 και κάτω προς 1; 15-17-18 άλλωστε η παιδαγωγική θεωρία, η σύγχρονη θεωρία μας δίνει αυτά τα νούμερα ως επιστημονικά νούμερα να κάνουμε αξιοπρεπή δουλειά επιστημονικό στο διδακτικό και αγωγικό μέρος της δουλειάς που μας αναλογεί. Φυσικά δεν είναι η λύση του προβλήματος αυτό, ωστόσο όμως είναι κάτι.

Κοιτάξτε τώρα, το δημογραφικό ζήτημα στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, είπατε πριν το δίλημμα ήταν Κοζάνη ή Αλεξανδρούπολη, σήμερα μάλιστα ο Έβρος δοκιμάζεται από τις πλημμύρες,

είναι και ο Πρωθυπουργός εκεί κατά σύμπτωση σήμερα, οπότε Θανάση αν ήμασταν εκεί θα συνέπιπτε η εκδήλωση με την έλευση του Πρωθυπουργού στην Αλεξανδρούπολη. Καλύτερα που έγινε στην Κοζάνη να το πω χιουμοριστικά πάντα, για να μην παρεξηγηθώ.

Η έρευνα που διεξήγαγα εγώ με την ερευνητική μου ομάδα, ήταν από την ΠΕΔ της Περιφέρειας σε μια τριετία και αφορούσε την Πρωτοβάθμια και τις προοπτικές εξέλιξης, 1.500 σελίδες είναι η μελέτη αυτή, ακολούθησε η Δευτεροβάθμια με περίπου 1.000 σελίδες, όπως και η Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση είδαμε και εκεί τα νούμερα και κάναμε προβλέψεις για το πώς θα είναι στη δεκαετία του 2030. Μάλιστα για όσους ενδιαφέρονται να δουν τα στοιχεία, είναι διαθέσιμα για όλους οι έρευνες, εδώ έχω το QR code της ιστοσελίδας της ΠΕΔ όπου μπορείτε με τα κινητά σας αν θέλετε να σας παραπέμψει κατ' ευθείαν στην ιστοσελίδα, είναι όλες οι έρευνες αναρτημένες και οι αναλυτικές μελέτες, αλλά και τα συνοπτικά δελτία που είναι κάποιων δεκάδων σελίδων το καθένα, για να αντλήσετε τα στοιχεία μέσα από αυτά και να δείτε τι γίνεται σε μια από τις πιο δύσκολες Περιφέρειες. Οι αριθμοί είναι αντίστοιχοι με τη Δυτική Μακεδονία.

Άκουσα πριν να κάνει αναφορά κάποιος από τους εκπροσώπους εκεί, συγνώμη δεν συγκράτησα το όνομά του να με συγχωρέσει, για το Δήμο Πρεσπών, μιας και κατάγομαι εγώ από το Δήμο Φλώρινας, πραγματικά θα σας σοκάρω αγαπητοί μου με τα στοιχεία που θα δώσω από το βόρειο Έβρο την αντίστοιχη άλλη άκρη, την καρφίτσα του χάρτη της χώρας μας. Μία είναι η Πρέσπα όπως την είπε ο αγαπητός φίλος και μία είναι ο βόρειος Έβρος, θα σας δείξω στοιχεία στη συνέχεια.

Μείωση μαθητικού πληθυσμού: προσέξτε, εδώ έχουμε το εξής: η μείωση στις κωμοπόλεις και τα χωριά ξεπερνάει πια το 40% πάμε μέχρι και σε 80% μείωση. Αυτό το έχουν δει αρκετοί ειδικοί, δεν φαίνεται στο σύνολο στη χώρα. Οι μειώσεις πια του μαθητικού πληθυσμού που έχουμε, εξοντώνει τα χωριά και φαίνεται με το κλείσιμο των σχολείων.

Στο σύνολο θα σας δείξω νούμερα, περνάμε το 40%, φαίνεται ότι οι πρωτεύουσες των νομών των Περιφερειακών Ενοτήτων σήμερα κρατούν κάποιες δυνάμεις μαθητικού πληθυσμού, δηλαδή τα σχολεία στην Ανατολική Μακεδονία στις πέντε πόλεις (Καβάλα, Αλεξανδρούπολη και τα λοιπά) κρατάνε δυνάμεις, έχουν νούμερα ίσα βάρκα – ίσα πανιά λαϊκά να το

πω, γιατί. Προσέξτε, δεν έχουμε αυξήσεις γεννήσεων, έχουμε εσωτερική μετακίνηση πληθυσμού μέσα στους νομούς.

Για παράδειγμα. Ο Έβρος έχει μετακινηθεί στην Αλεξανδρούπολη, που από τον βόρειο Έβρο μέχρι κάτω είμαστε 180 χιλιόμετρα. Έχει μετακινηθεί και διακρίνω έναν περίεργο υδροκεφαλισμό εντός των νομών, δηλαδή μόνο οι πρωτεύουσες των νομών να κρατούν δυνάμεις μαθητών και να εξοντώνεται στην κυριολεξία ο μαθητικός πληθυσμός στις κωμοπόλεις και στα χωριά.

Αυτό είναι πραγματικά προς μελέτη, δηλαδή έχουμε το υδροκέφαλο ελληνικό κράτος με την Αθήνα να κατοικεί ο μισός πληθυσμός της χώρας και τη Θεσσαλονίκη περί τα 2 εκατομμύρια, και οι υπόλοιποι να ζούμε στην Περιφέρεια. Ε, λοιπόν και στην Περιφέρεια γίνεται το ίδιο ακριβώς όπως έχει γίνει με την Αθήνα.

Οι γεννήσεις. Δείτε λίγο τις γεννήσεις, από το 2010 έως το 2020 μέσος όρος 32% μείον είμαστε στις γεννήσεις και μάλιστα δεν είχαμε συμπεριλάβει εδώ τα νούμερα της απογραφής, είχαμε πάρει τη Στατιστική Υπηρεσία κάθε χρόνο τις γεννήσεις που έχει. Άρα είμαστε μείον, και προσέξτε και το άλλο, αναφέρομαι και στη μειονότητα: το αξιοπερίεργο είναι ότι και η θρησκευτική μειονότητα που διαβεί στη Θράκη, έχει μείωση γεννήσεων. Δείτε, η Ροδόπη έχει το μεγαλύτερο ποσοστό μείωσης, που η Ροδόπη έχει μισό πληθυσμό μουσουλμάνους, οι οποίοι είχαν πολλές γεννήσεις τις προηγούμενες δεκαετίες, όπως και η Ξάνθη 33% και ο Έβρος που έχει μικρές δυνάμεις μειονότητας.

Εδώ οι μειονοτικοί φεύγουν από τη Θράκη για δουλειά στην Ευρώπη, είναι Ευρωπαίοι πολίτες και πηγαίνουν για δουλειές στην Ολλανδία, στο Βέλγιο, στη Γερμανία. Εγκαταλείπουν τη χώρα λοιπόν, άρα χάνουμε δυνάμεις και από εκεί.

Εδώ, προσέξτε, κάναμε με τρεις μεθόδους τη μέτρηση, την πρόβλεψη των γεννήσεων μέχρι το '30, εμείς πήραμε στις μετρήσεις μας την πιο αισιόδοξη, τη γραμμική παλινδρόμηση που μας έβγαζε μείωση γεννήσεων 11%. Όμως φαίνεται ότι πέντε χρόνια μετά αφού ξεκινήσαμε να κάνουμε τις μετρήσεις αυτές, δυστυχώς πηγαίνουμε στο χειρότερο σενάριο που είναι η γεωμετρική προβολή αν πάμε 43% μείωση του πληθυσμού, που

ίσως και το ξεπερνάει. Είπαμε να πάρουμε το αισιόδοξο το 2020 δεν φαίνονταν αυτά τα νούμερα και λέμε με 11% πάμε καλά.

Δείτε εδώ λίγο, έχω νούμερα τώρα εδώ, θα δείτε τις γεννήσεις μέχρι το 2019 που μετρήσαμε, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στο πικ των γεννήσεων στις 6.443 άτομα το 2009, τη δεκαετία της οικονομικής ευμάρειας, της δήθεν ευμάρειας που ζούσαμε, είχαμε περίπου 6.500 γεννήσεις.

Το 2025 προβλέπαμε με το δύσκολο σενάριο 3.115 γεννήσεις, πέσαμε κάτω από τις 3.000, είναι νομίζω 2.800 και κάτι ανακοινώθηκαν οι γεννήσεις στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Είμαστε από το 43% στις γεννήσεις σε πραγματικούς αριθμούς, γιατί άλλο τι λένε οι τύποι πέντε έξι χρόνια πριν και άλλο τι λέει η πραγματικότητα.

Για να κλείσω και να ανοίξουμε ένα κύκλο συζήτησης θα σας δώσω χαρακτηριστικά στοιχεία νηπιαγωγείων και δημοτικών μιας και αφορά την Ομοσπονδία μας άμεσα. Προσέξτε τι λέει η πρόβλεψη για τον βόρειο Έβρο, μιλώντας για τον βόρειο Έβρο μιλάω για το Δήμο Ορεστιάδας με τις Δημοτικές Ενότητες Τριγώνου, Κυπρίνου και Νέας Βύσσης είναι το βορειότερο κομμάτι της χώρας μας, εδώ λειτουργεί ένα Δημοτικό στο Δήμο Τριγώνου στον οποίο είναι 17 χωριά, στα Δίκαια λειτουργεί το μοναδικό Δημοτικό σχολείο που φιλοξενεί αυτά τα παιδιά από το Δήμο Τριγώνου και ένα νηπιαγωγείο. Το νηπιαγωγείο προβλέπουμε ότι θα κλείσει, δεν θα έχει μαθητή. Άλλωστε και σήμερα αν θα πάμε το νηπιαγωγείο στα Δίκαια δεν έχει νήπια, έχει μόνο προνήπια.

Στο Δήμο Κυπρίνου που είναι ο δυτικός Δήμος του Έβρου, είναι τα σύνορα με τη Βουλγαρία θα δώσω και με τι νούμερα θα λειτουργούμε, μιλάμε για μονοψήφιο αριθμό μαθητών. Η Νέα Βύσσα που είναι ανατολικά, ακριβώς στα σύνορα με την Τουρκία πάνω στον ποταμό Έβρο, είχε 2 δημοτικά από 300 παιδιά το καθένα και έχει πια ένα σχολείο που ελάχιστο αριθμό μαθητών. Κρατάει λίγες δυνάμεις.

Δείτε τα δημοτικά σχολεία: ο Δήμος Τριγώνου, το Δημοτικό Δικαίων αν θα λειτουργεί και δεν έχουμε χειρότερα αποτελέσματα, θα λειτουργεί με μονοψήφιο αριθμό μαθητών. Σε μια ημερίδα που διοργανώσαμε στα Δίκαια στις 5 Νοέμβρη ταρακουνήθηκαν τα πράγματα αρκετά, είχαμε ένα ομόφωνο ψήφισμα του Δήμου Ορεστιάδας να στηριχθεί

πάση θυσία ο αριθμός του πενταθέσιου δημοτικού σχολείου έστω και με έναν μαθητή ανά τάξη. Φυσικά ήταν μια συναισθηματική φόρτιση ίσως του Δήμου Ορεστιάδας που εγώ αυτό που τους είπα είναι ότι φοβάμαι ότι δεν θα έχουμε ούτε ένα μαθητή.

Γιατί ακούστε με λίγο αγαπητοί μου, σήμερα στο βορειότερο Δημοτικό σχολείο της χώρας η 2^α Δημοτικού δεν έχει ούτε έναν μαθητή, του χρόνου το Δημοτικό σχολείο Δικαίων, το βορειότερο σχολείο της χώρας, δεν θα έχει 1^η και 3^η Δημοτικού. Η 5^η και η 6^η έχουν από 10-12 παιδιά αντίστοιχα 10 η μία και 12 η άλλη, που σημαίνει σε δυο χρόνια το Δημοτικό σχολείο Δικαίων θα πάει σε 12-13 παιδιά μόνο. Ο Δήμος Κυπρίνου τα ίδια, ο Δήμος Βύσσας τα ίδια.

Και δείτε λίγο τα νούμερα για να κλείσω, δυο διαφάνειες ακόμη και δεν θα σας κουράσω άλλο, η πρόβλεψη της έρευνάς μας έλεγε, δείτε και το Δήμο Αλεξανδρούπολης που η Αλεξανδρούπολη είναι μια πόλη που προβάλλεται και έχει τεράστια ανάπτυξη στα νηπιαγωγεία λέγαμε ότι θα έχουμε 1.149 μαθητές και έχουμε 954 σήμερα. Είναι τα στοιχεία που έχω πάρει από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση πριν λίγες μέρες.

Η Ορεστιάδα έχει 394, ο Δήμος Τριγώνου το νηπιαγωγείο στα Δίκαια έχει 4 μαθητές μόνο, είναι προνήπια. Διδυμότειο 187, Σουφλί με όλα τα χωριά εννοείται 50 από 56, το Τυχερό 23 και η Σαμοθράκη 24 μόνο μαθητές στα νηπιαγωγεία.

Και πάμε στα δημοτικά. Βλέπετε κρατάμε λίγες δυνάμεις ακόμη στην πρόβλεψη είμαστε, είμαστε δηλαδή στη μείωση πληθυσμού στο 11-13% περίπου 3.567 λέγαμε ότι θα έχουμε, 3.500 έχουμε σήμερα στο Δήμο Αλεξανδρούπολης που συγκεντρώνει τη μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού από το νομό Έβρου. Η Ορεστιάδα είναι λίγο πιο χαμηλά.

Εδώ τώρα είναι το αξιοπερίεργο: ο Δήμος Κυπρίνου λέγαμε θα έχουμε 40 έως 55 και έχουμε 20 μαθητές μόνο. Οι μαθητές σε ένα Δημοτικό που συγκεντρώνει μαζεύονται δέκα και χωριά, για να αποτελούν τους 20 αυτούς μαθητές.

Διδυμότειχο 602, 30 στους Μεταξάδες, οι Μεταξάδες είναι κι αυτός Δημοτική Ενότητα πρώην Δήμος Μεταξάδων με 30 μαθητές. Βλέπετε ότι το δημογραφικό θα χτυπήσει πάνω απ' όλα την εκπαίδευση και τους εκπαιδευτικούς για να κλείσω την εισήγησή μου.

Θα πρέπει να έχουμε άμεσα μέτρα και όχι άμεσα μέτρα από σήμερα, από χτες εγώ λέω. Και το άλλο που παίζεται στην ελληνική Περιφέρεια, στο βόρειο τόξο βρίσκεστε σήμερα στη Δυτική Μακεδονία, εγώ διαβιώ τα τελευταία 31 χρόνια στον Έβρο, δεν ξέρω πως θα συμπληρωθεί αυτός ο γεωγραφικός τόπος και μιλάω για τον Έβρο.

Από το Σουφλί και πάνω πραγματικά ρημάζει ο τόπος. Εάν κάνετε ένα οδοιπορικό από τα Δίκαια που είναι η πινέζα της χώρας στην ανατολική πλευρά και κατεβείτε μέχρι τις Σφαίρες θα πηγαίνετε παράλληλα με τον ποταμό Έβρο που σήμερα έχει υπερχειλίσει, δεκαετίες ταλαιπωρούνται και πνίγονται οι άνθρωποι και δεν γίνεται τίποτα.

Θα δείτε από την ανατολική πλευρά του ποταμού να υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες κάτοικοι. Η Ανδριανούπολη σήμερα έχει 250.000 πληθυσμό αγαπητοί φίλοι, ένα Πανεπιστήμιο με 25.000 φοιτητές. Από τη Δυτική πλευρά του ποταμού όπως θα κατεβαίνετε θα βλέπετε μόνο σκοτάδι.

Ο γηρασμένος πληθυσμός πια αποχωρεί από τη ζωή, δεν συγκινεί κανέναν αυτό το οδοιπορικό. Πραγματικά, δεν συγκινεί κανέναν. Η Ορεστιάδα σβήνει πληθυσμιακά, κρατάει λίγες δυνάμεις. Το Διδυμότειχο το ίδιο, το Σουφλί το ίδιο σβήνει. Αποσπασματικά μέτρα μόνο με ίδρυση μιας πανεπιστημιακής Σχολής, μετακίνηση ενός στρατοπέδου, διάφορα τέτοια. Νομίζω αυτά τα μέτρα ήταν προηγούμενων δεκαετιών για να ενισχύσουν οικονομικά μια περιοχή.

Ιστορικά αν το δούμε, περιοχές όπου δε διαβούν κάτοικοι της περιοχής και δεν ενισχύονται οι κάτοικοι της περιοχής, τότε νομοτελειακά χάνονται, συμπληρώνονται από άλλους πληθυσμούς είτε με ειρηνικό τρόπο, είτε με βίαιο τρόπο. Μπορούν να το καταλάβουν αυτό οι κατέχοντες την εξουσία στη χώρα μας, να σώσουν την κατάσταση; Αν δεν το καταλάβουν και δεν είναι μακριά η πρόβλεψη που κάνω, είναι στην επόμενη 20ετία αυτό που λέω. Δεν ξέρω κατά πόσο θα μπορούμε πραγματικά να φυλάξουμε τα ανατολικά και βόρεια σύνορά μας, εάν δεν έχουμε κατοίκους να διαβιούν στην περιοχή αυτή.

Ευχαριστώ πάρα πολύ και είμαι στη διάθεσή σας για οτιδήποτε προκύψει σε ερώτημα.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β΄: Εμείς ευχαριστούμε τον Θανάση Καραφύλλη, ολοκλήρωσε τον κύκλο των εισηγήσεων που έδωσαν σε όλους μας μια εικόνα νομίζω πάρα πολύ αναλυτική για το τι πραγματικά συμβαίνει.

Είπαμε εδώ στο Προεδρείο να κάνουμε την εξής κατανομή, επειδή είναι διάφορες ενότητες που ακολουθούν, είπαμε οι τοποθετήσεις των εκπροσώπων Παρατάξεων του Δ.Σ. της ΔΟΕ και των μελών του ΙΠΕΜ-ΔΟΕ να συνδυαστούν και να ομαδοποιηθούν με τις τοποθετήσεις Συλλόγων και τοποθετήσεις συνέδρων και εν τω μεταξύ όσοι από εσάς θέλετε να υποβάλλετε κάποιο ερώτημα που θα απευθύνουμε ως Προεδρείο προς τους Καθηγητές γραπτά και δεν πάρετε τον λόγο, να το φέρνετε και να το καταθέτετε όσο διακριτικά γίνεται για να μην ενοχλούμε φυσικά τους ομιλητές, εδώ στο Προεδρείο.

Επομένως να ξεκινήσουμε, να δούμε ποιοι θέλουν να μιλήσουν. Προτείνουμε ενδεικτικά ο χρόνος να είναι στο 5λεπτο, επομένως για λίγο χρονικό διάστημα να δηλώσετε τη βούλησή σας να μιλήσετε να το σημειώσουμε και να ξεκινήσουμε τις τοποθετήσεις.

**Τοποθετήσεις εκπροσώπων παρατάξεων Δ.Σ. Δ.Ο.Ε.
και μελών Ι.Π.Ε.Μ. – Δ.Ο.Ε.**

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β΄: Η κα Βάσω Μαλέα έχει τον λόγο.

Β. ΜΑΛΕΑ: Μέλη του Δ.Σ., αγαπητοί πανεπιστημιακοί σας καλωσορίζουμε στην όμορφη και πολύπαθη Δυτική Μακεδονία. Όταν μιλάμε για δημογραφικό πρόβλημα συχνά χρησιμοποιούμε αριθμούς όπως χρησιμοποιήσαν και οι προηγούμενοι επιστήμονες: ποσοστά μείωσης πληθυσμού, δείκτης γήρανσης, στατιστικά στοιχεία γεννήσεων, στη Δυτική Μακεδονία όμως το δημογραφικό δεν είναι αριθμός. Είναι άδειες αίθουσες, άδειες πατρογονικές εστίες, είναι σχολεία που συγχωνεύονται, είναι παιδιά που λιγοστεύουν κάθε Σεπτέμβρη.

Η περιοχή μας βιώνει μια από τις βαθύτερες πληθυσμιακές συρρικνώσεις στη χώρα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αυτό δεν είναι φυσικό φαινόμενο, δεν είναι η μοίρα μας, είναι αποτέλεσμα διαδοχικών πολιτικών και οικονομικών επιλογών των τελευταίων ετών.

Η οικονομική κρίση διέλυσε τον παραγωγικό ιστό. Οι επαναλαμβανόμενες κρίσεις ενίσχυσαν την ανασφάλεια και η βίαιη

απολιγνιτοποίηση των τελευταίων ετών ολοκλήρωσε ένα κύκλο αποδιάρθρωσης χωρίς ουσιαστικό σχέδιο κοινωνικής και οικονομικής μετάβασης.

Η ενεργειακή μετάβαση παρουσιάστηκε στην περιοχή μας ως ευκαιρία. Για πολλούς στην περιοχή μας όμως λειτούργησε ως επιταχυντής της αποχώρησης. Θέσεις εργασίας χάθηκαν, η τοπική οικονομία συρρικνώθηκε, νέοι άνθρωποι έφυγαν και δεν γυρίζουν. Η γη και ο ενεργειακός χώρος δόθηκαν σε μεγάλους παίκτες, χωρίς ουσιαστική συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, χωρίς χώρο για ενεργειακές κοινότητες, χωρίς ένα μοντέλο δημοκρατικής ενεργειακής πολιτικής, που να κρατά τον πλούτο στον τόπο.

Και όταν φεύγουν οι νέοι το πρώτο που το νιώθει, είναι το σχολείο. Συγχωνεύσεις σε τμήματα των 25 μαθητών, μείωση οργανικών θέσεων, σχολεία που λειτουργούν οριακά.

Όμως το σχολείο δεν είναι απλώς μια διοικητική μονάδα. Σε ένα χωριό, σε μια μικρή πόλη το σχολείο είναι η καρδιά της κοινότητας. Όταν κλείνει ένα σχολείο δεν χάνεται μόνο μια εκπαιδευτική δομή, χάνεται το σημείο αναφοράς, χάνεται η αίσθηση ότι αυτός ο τόπος έχει μέλλον.

Το δημογραφικό δεν είναι μόνο θέμα γεννήσεων, είναι θέμα προοπτικής. Οι νέοι άνθρωποι δεν φεύγουν επειδή θέλουν να δοκιμάσουν κάτι άλλο, το κάνουν κι αυτό αλλά επιστρέφουν. Εδώ δεν επιστρέφουν και δεν γυρνούν, γιατί δεν βλέπουν σταθερότητα, δεν βλέπουν εργασία, δεν βλέπουν ορίζοντα.

Εδώ έρχεται ο ρόλος της εκπαίδευσης. Αν θέλουμε να μιλήσουμε σοβαρά για την αναστροφή της δημογραφικής κατάρρευσης, πρέπει να δούμε τα σχολεία ως πυλώνες αναγέννησης και όχι ως κόστος προς περιορισμό. Χρειαζόμαστε σχολεία ανοιχτά στην κοινωνία, συνδεδεμένα με τον τόπο τους.

Σχολεία που να συνεργάζονται με την τοπική παραγωγή, με την αγροδιατροφή, τον οικοτουρισμό και την καινοτομία. Σχολεία που να επενδύουν στην εκπαίδευση, στην πράσινη τεχνολογία, στην ενεργειακή γνώση όχι θεωρητικά αλλά πρακτικά.

Γιατί να μην είναι τα σχολεία της Δυτικής Μακεδονίας τα πρώτα ενεργειακά αυτόνομα σχολεία της χώρας; Γιατί να μη διδάσκουμε στα παιδιά

μας πως παράγεται και πως διαχειρίζεται και πως κατανέμεται δημοκρατικά η ενέργεια; Γιατί να μην μετατρέψουμε την ενεργειακή μετάβαση από τραύμα, σε εκπαιδευτική ευκαιρία;

Παράλληλα χρειάζονται πολιτικές που στηρίζουν τις νέες οικογένειες ουσιαστικά: σταθερές θέσεις εργασίας, δημόσιες δομές παιδικής φροντίδας, στήριξη της κατοικίας, ενίσχυση της δημόσιας υγείας. Το δημογραφικό δεν λύνεται με επιδόματα ασπιρίνες, λύνεται με αίσθηση ασφάλειας και μέλλοντος.

Η εκπαίδευση μπορεί να γίνει ο καταλύτης. Όχι με περικοπές, όχι με λογική διαχείρισης της συρρίκνωσης, αλλά με στρατηγική επένδυσης. Χρειαζόμαστε μικρότερα τμήματα, ποιοτική στήριξη των σχολικών μονάδων, ενίσχυση της ειδικής αγωγής, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε νέες δεξιότητες που συνδέονται με την τοπική ανάπτυξη. Χρειαζόμαστε σχολεία που να λειτουργούν ως πολιτιστικά και κοινωνικά κέντρα, ανοιχτά και μετά το ωράριο ζωντανά κέντρα της κοινότητας.

Το ερώτημα δεν είναι απλώς πόσους μαθητές έχουμε φέτος λιγότερους; Το ερώτημα είναι αν θα αποδεχτούμε τη συρρίκνωση ως κανονικότητα ή αν θα διεκδικήσουμε μια διαφορετική πορεία. Η Δυτική Μακεδονία και η Καστοριά θα σας πω εγώ που είμαι από εκεί, δεν ζητούν προνόμια. Ζητούν ρήτρα δίκαιης μετάβασης, ζητούν συμμετοχή, ζητούν να μην αποφασίζεται το μέλλον τους ερήμην τους. Να μη ροκανίζονται τα κονδύλια που είναι προορισμένα για την περιοχή μας, στην Αθήνα.

Αν θέλουμε πραγματικά να αντιμετωπίσουμε το δημογραφικό, ας ξεκινήσουμε από εκεί που γεννιέται η ελπίδα: από το σχολείο. Από τα παιδιά που σήμερα κάθονται στα θρανία και αναρωτιούνται αν θα έχουν λόγο να μείνουν στον τόπο τους. Το αν θα μείνουν, δεν θα το καθορίσει ένα επίδομα. Θα το καθορίσει αν θα τους δώσουμε λόγο να πιστέψουν ότι εδώ μπορούν να δημιουργήσουν, να εργαστούν, να ονειρευτούν. Και αυτό είναι βαθιά πολιτική επιλογή. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β΄: Και εμείς ευχαριστούμε, ο κ. Στέλιος Φελέκης έχει τον λόγο. Απλά, για να μην έχουμε παρεξηγήσεις, στο 5λεπτο θα ενημερώνουμε, ώστε να προσαρμόζεται ο ομιλητής αναλόγως για τη συνέχεια. Ευχαριστώ.

Σ. ΦΕΛΕΚΗΣ: Καλημέρα σας. Είμαι ο Οργανωτικός Γραμματέας του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Εορδαίας και σήμερα ουσιαστικά ανεβαίνω εδώ να

σας μιλήσω με τριπλή ιδιότητα, αρχικά του εκπαιδευτικού, δεύτερον ως πολύτεκνος γονέας που επέστρεψε στην περιοχή και στη Δυτική Μακεδονία πολύ πριν υποσχεθούν τα 10χίλια και ως γονέας ΑμεΑ, οπότε θεωρώ πως έχω μία ευρεία άποψη της περιοχής στο πως λειτουργούν και οι δομές της ειδικής και όλα τα υπόλοιπα.

Ουσιαστικά αυτό που θέλω να φέρω στη συζήτηση είναι το κομμάτι των γεννήσεων. Τα ληξιαρχικά αποτελέσματα είναι διαθέσιμα σε όλους τους πολίτες, πήγα στο Ληξιαρχείο της Εορδαίας, ο Δήμος Εορδαίας είναι ο 2^{ος} μεγαλύτερος Δήμος μετά της Κοζάνης 42.000 άνθρωποι κατοικούν, έχουμε 22 σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και 14 νηπιαγωγεία.

Οι γεννήσεις που πήρα για το κοντινό μέλλον, του 2022 που είχα πάρει παλαιότερα ήταν 385 και το 2023 ήταν 349, το 2024 ήταν 294 και το 2025 ήταν 296. Έχουμε μια μείωση της τάξεως των 50 με 60 παιδιών, ωστόσο αυτό που μου είπαν στο Ληξιαρχείο είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος από αυτές τις γεννήσεις δεν αφορά Πτολεμαϊδιώτες, αφορά άτομα που έρχονται από τη Βέροια και γεννάνε, η Φλώρινα και η Καστοριά γεννάει σχεδόν όλη στην Πτολεμαΐδα, μέχρι και από το Μαυρίκιο και από τον Άγιο Δομνίκο είχαμε, που έτυχε να είναι εδώ. Έχουμε και πάρα πολλούς όπως είπε πολύ σωστά ο κ. Κοτζαμάνης, περαστικούς αλλοδαπούς, η νότια Αλβανία και τα Σκόπια, η Βόρεια Μακεδονία έρχεται γεννάει σε εμάς, είναι υποχρεωμένοι να καταγραφούν στα Ληξιαρχεία της πόλης, ωστόσο δεν έχουν καμία σχέση με την περιοχή.

Ας υποθέσουμε μιλώντας με τα μαθηματικά ότι σε πέντε χρόνια από τώρα θα έχουμε 200 παιδιά από τα 300 -εγώ βγάζω μόνο τα 100 ότι είναι ξένοι- που θα είναι παιδιά της Πτολεμαΐδας να τα μοιράσουμε σε 22 σχολεία. Αυτός ο αριθμός είναι κάτω ακόμη και από τον ελάχιστο αριθμό που θέλουμε για τα σχολεία μας.

Ταυτόχρονα τα νηπιαγωγεία μας τουλάχιστον στην περιοχή μας λειτουργούν με ενοικιαζόμενα καταστήματα και προσπαθούμε να διορθώσουμε αυτό το πρόβλημα, εννοείται χωρίς διάλειμμα, δηλαδή οι εκπαιδευτικοί από τη στιγμή που δεν είναι πολυδύναμα δεν έχουν τη δυνατότητα ούτε για διάλειμμα, ούτε για αντικατάσταση σε περίπτωση απουσίας.

Ταυτόχρονα είναι και η γήρανση του εκπαιδευτικού πληθυσμού. Λείπει ο Προϊστάμενος αλλά την προηγούμενη φορά που είχαμε ρωτήσει, έχει 56 μακροχρόνιες άδειες και δυστυχώς από αυτές ελάχιστες αφορούν γεννήσεις, οι περισσότερες αφορούν θέματα υγείας εκπαιδευτικών που με παλαιότερα συνταξιοδοτικά θα ήταν ήδη στη σύνταξη.

Εγώ θέλω να ρωτήσω τον κ. Κοτζαμάνη, γιατί αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό, εγώ το γνωρίζω από τη δική μου ενασχόληση με το κομμάτι της Δημόσιας Διοίκησης στα Πανεπιστήμια, σαν γονέας τεσσάρων παιδιών που τα κρατάω στην Ελλάδα και μένω στην Ελλάδα, ενώ κάποια από τα αδέρφια μου έχουν φύγει, δεν θα έχουμε μελλοντικά άλλο ένα Μνημόνιο πάνω από τα κεφάλια των παιδιών μας, λόγω του εργασιακού – συνταξιοδοτικού;

Γιατί εμείς λειτουργούμε με το μικτό τύπου σύστημα στις συνταξιοδοτήσεις, που σημαίνει ότι αυτοί που εργάζονται τώρα, πληρώνουν τις συντάξεις αυτών που βγαίνουν τώρα. Άρα με τη μείωση που ακούσαμε στο εργατικό δυναμικό, τα παιδιά μου θα πρέπει να πληρώνουν απίστευτες εργατικές εισφορές, ώστε να μπορούν να συντηρήσουν τους συνταξιούχους του μέλλοντος, με όποιες συντάξεις κι αν είναι αυτές.

Από τη στιγμή που δεν έχεις μεγάλο αριθμό εργατικών εισφορών, αναγκαστικά μιλάμε για ένα άτυπο δεύτερο Μνημόνιο και το ακούω πολύ συχνά στα Πανεπιστήμια που είμαι, το οποίο είναι ένα κομμάτι που δεν το συζητάμε. Μετά από 10 χρόνια Μνημόνιο που η δική μας γενιά δέχτηκε -όλοι φυσικά το δεχτήκαμε, αλλά η δική μας γενιά 10 χρόνια μείον στην πιο παραγωγική σου ηλικία, είναι και ο λόγος που κάποιοι δεν αποφασίζουν να κάνουν παιδί. Στα σχολεία μας έχουμε το ακραίο: στο δικό μου σχολείο είμαστε τρεις πολύτεκνοι και μια τρίτεκνη και μετά έχουμε το μηδέν. Μηδέν παιδιά, μηδέν σχέσεις, μηδέν γάμο, μηδέν τίποτα.

Άρα εμείς δεν περιμένουμε το 10χίλιάρο για να κάνουμε τέσσερα παιδιά και 40 χιλιάρικά να έδιναν εγώ την απόφασή μου την είχα πάρει εν μέσω της κρίσης. Αυτό ήθελα, αυτό έκανα. Δεν είναι ούτε τα λεφτά, ούτε τα χρήματα της μετεγκατάστασης ικανά, να διορθώσουν κάποιες αδικίες που έχουν γίνει στο παρελθόν σε όλους μας θεωρώ, όταν η δική μου οικογένεια σα ζευγάρι εμείς έχουμε στερηθεί μέσα σε αυτή την δεκαετία 105.000 € χωρίς να έχει αλλάξει τίποτα.

Οι 105.000 € εμένα αυτή τη στιγμή νομίζω θα με έκαναν να βρίσκομαι σε μια καλύτερη θέση και να μην ανησυχώ για το μέλλον. Ωστόσο αυτό θέλω να σημειωθεί, δεν θα αφήσω τα παιδιά μου να περάσουν Μνημόνιο και αυτό το Μνημόνιο δεν θα είναι πολιτικών αποφάσεων απαραίτητα, οι πολιτικές αποφάσεις θα οδηγήσουν εν τέλει σε μια υποχρέωση.

Αντίστοιχα οι θάνατοι να πω ότι είναι κοντά στους 500 χωρίς να λαμβάνουμε τις Κοινότητες που έχουν μία γέννηση και περίπου 8 με 10 θανάτους, όπως είναι η Βλάστη που δεν έχει παιδιά δεν έχει Δημοτικό. Είδα προηγουμένως πολύ σωστά η νέα Βύσσα που έχει πρωτογενή τομέα, εμείς αντίστοιχα έχουμε τους Πύργους οι οποίοι είναι μια περιοχή η οποία κατάφερε να κρατήσει Νεολαία χάρις το γεγονός ότι έχει δυνατό αγροτικό τομέα. Αλλά δεν είναι μόνη της η λύση, χρειάζονται και οι απαραίτητες κυβερνητικές αποφάσεις οι οποίες θα δώσουν εντέλει την επιλογή στους ανθρώπους να κάνουν παιδιά. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Και εμείς ευχαριστούμε, η συναδέλφισσα Παναγιώτα Ντάγκα έχει τον λόγο.

Π. ΝΤΑΓΚΑ: Καλημέρα και από εμένα σε όλους, καλωσορίζουμε το Δ.Σ. μετά τη Φλώρινα και στην Κοζάνη. Εγώ είμαι από τα Γρεβενά και ανατρίχιασα πραγματικά όταν ο Καθηγητής δήλωσε για τα Γρεβενά και για το μέλλον των Γρεβενών και αυτό που βγαίνει τελικά απ' όλες τις εισηγήσεις είναι ότι δεν έχουμε καμία ελπίδα.

Αυτό που θέλω να πω για τα Γρεβενά για όσους δεν τα ξέρουν, τα Γρεβενά δεν είναι κρανίου τόπος. Πριν λίγα χρόνια παρήγαγαν το 20% του μαλακού σιταριού όλης της Ελλάδας, έχουν έναν ορεινό όγκο που μπορούν να βοσκήσουν εκεί αμέτρητα κοπάδια, αν δεν τα φάει η ευλογία, μπορούμε να παράγουμε δασικά προϊόντα αν δεν τα πάρουν τώρα, εμείς έχουμε μια εταιρεία την Alpha Wood που της έδωσαν όλες τις μελέτες και τη διαχείριση των δασών, έχουμε ορυκτό πλούτο, ποτάμια, δηλαδή είναι ένας τόπος που μπορεί να παράγει τα πάντα, αλλά αντί γι' αυτό χάρη της πράσινης ανάπτυξης που την ακούμε εδώ και 25 χρόνια, έχουμε καμιά 30ριά υδροηλεκτρικά στο Βενέτικο, έχουμε χωράφια που αντί να βγάζουν σιτάρι είναι γεμάτα φωτοβολταϊκά, έχουμε αντλιοσταμειύσεις τώρα τελευταία καμιά 15ριά και ούτω καθεξής και ανεξάρτητα ένα δρόμο πράσινης ανάπτυξης που

τον υπηρέτησαν όλοι Δήμαρχοι, Περιφερειάρχες, βουλευτές, Κυβερνήσεις, Κόμματα όλων των αποχρώσεων και ανεξάρτητα από ποιος θα είναι ιδιοκτήτης όλης αυτής της πράσινης ανάπτυξης είτε μεγάλοι ιδιοκτήτες, είτε ενεργειακοί δημοκράτες, το χρηματιστήριο ενέργειας είναι η σκληρή πραγματικότητα και δυστυχώς δεν μπορούμε να πληρώσουμε το ρεύμα.

Αρα αγαπητοί συνάδελφοι δεν θα πεθάνουμε εμείς στα Γρεβενά αυτό είναι το μόνο σίγουρο. Από παντού βγαίνει μια αναγκαιότητα και η αναγκαιότητα είναι ότι αυτό που ζούμε σήμερα είναι σάπιο, δεν μπορεί να αντιστρέψει την κατάσταση ό,τι και να κάνουμε και υπάρχει μια προοπτική, ένας άλλος δρόμος ανάπτυξης που θα βάζει μπροστά τις ανάγκες τις δικές μας, των πολλών και όχι τα κέρδη των λίγων.

Μια και πλησιάζουν τα Τέμπη, «*Τα κέρδη τους ή οι ζωές μας*» νομίζω είναι το πιο εύστοχο σύνθημα. Ένα δρόμο, που όλα τα επιτεύγματα της επιστήμης που πραγματικά σήμερα με την τεχνητή νοημοσύνη και όλα αυτά που υπάρχουν, θα μπουν στην υπηρεσία του ανθρώπου. Είναι η μόνη πραγματική επιλογή για να μπορούμε να ζήσουμε και να ικανοποιούνται οι ανάγκες μας και αυτός είναι ο μόνος δρόμος με προοπτική, παλεύοντας όμως και για το σήμερα, για μέτρα στήριξης του δημοσίου σχολείου, που αυτό είναι οι μόνιμοι διορισμοί, τα νέα κτίρια, η αλλαγή προγραμμάτων, οι αυξήσεις των μισθών για να ζούμε και να καλύπτουμε τις ανάγκες μας, η στελέχωση του Νοσοκομείου Γρεβενών, γιατί μια και είμαστε εμείς από τη Δυτική Μακεδονία, το σχέδιο της Περιφέρειας πάει να το φάει κι αυτό η μαρμάγκα, με δομές για πολιτισμό και αθλητισμό για να μπορούμε να ζήσουμε στον τόπο μας.

Και πραγματικά συνάδελφοι εμείς θέλουμε ένα σχολείο που δεν θα έχει δεξιότητες. Τις χορτάσαμε! Δηλαδή αυτό με τις δεξιότητες 30 χρόνια τώρα είδαμε ότι δεν μας πάει πουθενά. Εμείς θέλουμε ένα σχολείο που θα μορφώνει έναν άνθρωπο, που θα κατανοεί τον κόσμο γύρω του, τους νόμους κίνησης της κοινωνίας, της φύσης και τελικά αυτό τον κόσμο που κατανοεί, θα έχει και τα κότσια αυτός ο άνθρωπος να τον αλλάξει, για να μπορεί να ζήσει καλύτερα. Αυτό είναι το δικό μας όνειρο για τα Γρεβενά και η δική μας προοπτική.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Ευχαριστούμε τη συναδέλφισσα, η συναδέλφισσα Βιολέτα Πατέλη έχει τον λόγο.

B. ΠΑΤΕΛΗ: Γεια χαρά και από εμένα, είμαι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ομοσπονδίας, είμαστε εδώ ως εκπαιδευτικοί, ως παιδαγωγοί, ήρθαμε με πολλούς ρόλους, αλλά είμαστε και εκπρόσωποι εργαζομένων και με αφορμή ότι ήταν εδώ ο Προϊστάμενος Διευθυντής Εκπαίδευσης, δυστυχώς αποχώρησε, να πούμε ότι σήμερα διώκονται και παραπέμπονται σε Πειθαρχικά Συμβούλια συνάδελφοί μας, επειδή απεργούν, επειδή συμμετέχουν στη νόμιμα προκηρυγμένη απεργία-αποχή της Ομοσπονδίας. Γιατί μπορούμε να έχουμε τις κριτικές προσεγγίσεις μας και τις εκπαιδευτικές διεκδικήσεις για το δημογραφικό, αλλά πρέπει να τις έχουμε και για το εκπαιδευτικό.

Και πρέπει να πούμε ότι ο Διευθυντής Εκπαίδευσης που αγκάλιασε σήμερα την ημερίδα, δεν έκανε το ίδιο και με τους 16 συναδέλφους μας που διώξε και παρέπεμψε σε Πειθαρχικό Συμβούλιο, ενώ απεργούν.

Μερικές επισημάνσεις για το δημογραφικό, επειδή ακούστηκαν πάρα πολλά πολύ χρήσιμα στοιχεία και από τους τρεις Καθηγητές που τους ευχαριστούμε ολόψυχα και μάθαμε πολλά από αυτούς. Στο όνομα των δημογραφικών εξελίξεων να πούμε ότι θεσπίζονται αντεργατικά μέτρα αύξησης παντοιοτρόπως του χρόνου εργασίας, αλλά και δυναμώνουν φωνές συντηρητικοποίησης των ηθών, αλλά και μιας Ακροδεξιάς χροιάς για επιστροφή στις παραδόσεις τύπου «Πατρίς, θρησκεία, οικογένεια» και τη γυναίκα στο σπίτι, ώστε να αυξηθούν οι γεννήσεις. Πληθαίνουν αυτά τα Συνέδρια γονιμότητας και οι διακηρύξεις περί δικαιωμάτων του αγέννητου παιδιού.

Την ίδια στιγμή όμως οι χώρες κλείνουν τα σύνορά τους σε μετανάστες και πρόσφυγες από τις εμπόλεμες Ζώνες και αποκτά κεντρικό ρόλο συζήτησης η διαλογή τους και η προσέλκυση μεταναστών υψηλού κεφαλαίου, τύπου δηλώσεις Χριστοδουλάκη δεν θέλω να πω περισσότερα.

Αυτό που αξίζει να πούμε είναι ότι το δημογραφικό ζήτημα με όλες του τις παραμέτρους, δηλαδή την υπογεννητικότητα, την θνησιμότητα, τη μετανάστευση θεωρείται από τα κράτη το δεύτερο σημαντικότερο πρόβλημα μετά την κλιματική κρίση. Όχι όμως με το βλέμμα στραμμένο στην ανάπτυξη των κοινωνιών γενικά, αλλά από τη σκοπιά του ανθρώπινου

κεφαλαίου, του εργατικού δυναμικού που μπορεί να εξασφαλίσει μια σχετικά σταθερή αναπτυξιακή τροχιά στην καπιταλιστική κερδοφορία.

Με κυνικό ρεαλισμό βάζουν αυτή την προτεραιότητα, αλλά την ίδια στιγμή αδιαφορούν για τη γενοκτονία χιλιάδων παιδιών στα πεδία του πολέμου, στην Παλαιστίνη πρόσφατα. Ενδιαφέρονται δηλαδή για τα παιδιά που θα γεννηθούν για να διαιωνίσουν μόνο το καθεστώς εκμετάλλευσης και κυριαρχίας τους. Μιλούν συνέχεια για το ανθρώπινο κεφάλαιο.

Μια επισήμανση ακόμη. Οι δημογραφικές πολιτικές των Κυβερνήσεων έχουν αντεργατικό και συντηρητικό πρόσημο και τα μέτρα τους είναι αποσπασματικά και καταγγελλέα. Τέτοια είναι τα επιδοματικού ή προσωρινού χαρακτήρα για ιατρική στήριξη, ανατροφή, φροντίδα, στέγη και τα λοιπά με λύσεις τύπου οι «Νταντάδες της γειτονιάς», οι «Φροντιστές της γειτονιάς», η τηλεϊατρική και πολλά voucher που ανατέλλουν αυτή τη στιγμή και στο δημόσιο νηπιαγωγείο.

Τέτοια μέτρα προβλέπονται στο εθνικό σχέδιο δράσης για το δημογραφικό με ορίζοντα έως το 2035 και προϋπολογισμό 20 δις ευρώ. Αν οι κοινωνίες μας κινδυνεύουν με επιθανάτιο ρόγχο, αυτό οφείλεται στην ακραία εμπορευματοποίηση των πάντων, που στις συνθήκες της πολύπλευρης και μακρόχρονης κρίσης του καπιταλιστικού συστήματος, μετατρέπεται σε βαρβαρότητα απέναντι σε κάθε φυσική ύπαρξη, απέναντι στην ίδια τη ζωή.

Και κλείνοντας για να μην κουράζουμε, λέμε με δυο κουβέντες και να το καταλάβουμε όλοι καλά: ο καπιταλισμός σκοτώνει τη ζωή, την ίδια στιγμή που στην ύπαρξή της βασίζει τη διαιώνισή του. Επείγει η ανατροπή του.

Για να φτάσουμε από τους αμείλικτους στίχους της Ελένη Βιτάλη που έλεγε *«είμαι εγώ εξάρτημα της μηχανής σας και ο γιος μου ανταλλακτικό θα είναι εντάξει μια ζωή στη δούλεψή σας»*, να πάμε στους τρυφερούς στίχους του Παύλου Σιδηρόπουλου *«Έχε το νου στο παιδί, γιατί αν γλιτώσει το παιδί, υπάρχει ελπίδα»*. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Ευχαριστούμε τη συναδέλφισσα, ο συνάδελφος Θανάσης Γκούμας έχει τον λόγο.

Α. ΓΚΟΥΜΑΣ: Καλό μεσημέρι και από εμένα, είμαι ο υπεύθυνος εκδόσεων της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, δάσκαλος ειδικής αγωγής πρώτα απ' όλα και πάνω απ' όλα πρέπει να ευχαριστήσουμε τους συναδέλφους και στη

Φλώρινα και στην Κοζάνη, το Διοικητικό Συμβούλιο, τον Πρόεδρο και τα μέλη που μας υποδέχτηκαν και να τονίσουμε ότι σε μια επιστημονική εκπαιδευτική ημερίδα, βγαίνουν χρήσιμα συμπεράσματα, που να μπορέσουμε να θωρακίσουμε αυτό που λέγεται εκπαιδευτικές διεκδικήσεις και να κάνουμε τις δικές μας προσεγγίσεις ως Συνδικαλιστικό Κίνημα.

Δεν θα σχολιάσω τίποτε άλλο, παρά να ευχαριστήσω τους τρεις εισηγητές τον κ. Κοτζαμάνη, τον κ. Τουρτούρα και τον κ. Καραφύλλη που πάντοτε έρχονται ως ομιλητές να φωτίσουν τους δικούς μας προβληματισμούς και τις διεκδικήσεις.

Ως συνδικαλιστικός χώρος από τον Σεπτέμβρη του 2025 είχαμε επισημάνει γραπτά ότι το δημογραφικό πρόβλημα αποτελεί βόμβα στα θεμέλια του ελληνικού κράτους, ότι απαιτούνται άμεσες παρεμβάσεις στήριξης και ενίσχυσης των νέων οικογενειών, γιατί αύριο θα είναι πολύ αργά.

Δεν χαιρόμαστε που οι εξαιρετικοί εισηγητές, όλοι οι συνάδελφοι έχουμε αρνητικές διαπιστώσεις γι' αυτό το πράγμα. Το δημογραφικό πρόβλημα ουσιαστικά δεν είναι πρόβλημα του αύριο, είναι πρόβλημα του σήμερα, το ακούσαμε, το επενδύσαμε με επιχειρηματολογία και είναι το πιο πιεστικό ζήτημα του παρόντος.

Ποια ήταν η αιτία που δημιούργησε το δημογραφικό πρόβλημα; Δεν προέκυψε από καμία απρόβλεπτη εξωγενή αιτία, αποτελεί ένα αθροιστικό λογαριασμό της πολιτικής αδιαφορίας και της αναποτελεσματικότητας στα μηνύματα που εκπέμπονταν, το είπαν πολύ γλαφυρά όλοι, ιδίως τις τελευταίες δύο δεκαετίες.

Η οικονομική κρίση του '09 αναπόφευκτα έπαιξε καταλυτικό ρόλο, έχουμε λιγότερες γεννήσεις ο κ. Κοτζαμάνης ήταν περιγραφικότατος και νομίζω ότι όλοι οι λόγοι που οδηγούν τους νέους το να φύγουν από τη χώρα, να βρουν εργασία κάπου αλλού, να μην έχουμε τις αμοιβές που τους αρμόζει, πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Η Ελλάδα, η χώρα μας, η πατρίδα μας που ως εκπαιδευτικοί κοινωνούμε ένα ουσιαστικό ρόλο σε αυτό το γίνεσθαι, αντιμετωπίζει και προβλήματα γεωπολιτικής φύσης. Ειπώθηκε καθαρά, ο κ. Καραφύλλης είπε ότι την επόμενη 20ετία θα μειωθεί ο πληθυσμός, είδαμε τι γίνεται στον Έβρο,

βλέπουμε τι γίνεται εδώ και δεν υπάρχει προοπτική. Μάλλον για θα το πω πιο κομψά, οι προοπτικές είναι ιδιαίτερα ανησυχητικές.

Δεν πρέπει η Ελληνική Κυβέρνηση να αλλάξει, να ιεραρχήσει τα αιτήματα και να μπορέσει να αλλάξει αυτό που γίνεται σήμερα και αυτή την πολιτική αδιαφορία να την επενδύσει με μια ουσιαστική προσέγγιση; Σε αυτό το ιδιαίτερα δύσκολο περιβάλλον και σε αυτή την κρίσιμη συγκυρία η Ελληνική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, δείχνοντας ότι δεν κατανοεί τα βαθύτερα αιτία του προβλήματος νομίζει ότι μπορεί να λύσει το θέμα με επιδόματα και αυτό ακούστηκε καθαρά.

Το δε Υπουργείο Παιδείας προκειμένου να αποκρύψει τη διαχειριστική του ανεπάρκεια και το έλλειμμα οράματος για την εκπαίδευση, δε διστάζει να στοχοποιήσει τις μητέρες νεοδιόριστες εκπαιδευτικούς ότι ευθύνονται δήθεν για τα κενά που παρουσιάστηκαν στην έναρξη της σχολικής χρονιάς. Ανεπίτρεπτα πράγματα, ούτε καν πρέπει να αναφέρονται, αλλά πρέπει να αναδεικνύονται.

Εξάλλου και η σημερινή ημερίδα αναδεικνύει το γεγονός ότι και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης πρέπει αυτό να το ιεραρχήσουν και να το κοινωνήσουν στη σωστή τους διάσταση και μιλάω για τις άδειες και την στοχευμένη στοχοποίηση του Υπουργείου Παιδείας.

Εμείς ως χώρος, ως Δημοκρατική Συνεργασία συμμετέχοντας σε αυτές τις επιστημονικές δράσεις υπέρμαχοι από χρόνια, γιατί ξέρουμε τι είναι επιστημονικά αποδεκτό και τι όχι, λέμε με καθαρή φωνή πως χωρίς να πάμε σε δυσοίωνες αλλά έτσι φαίνεται ότι είναι οι προοπτικές, πρέπει να πάρουμε άμεσα υποστήριξη της νέας γενιάς και των νέων οικογενειών.

Ενώνουμε τη φωνή μας και διεκδικούμε ένα πρόγραμμα κοινωνικής κατοικίας για να μπορούν τα νέα ζευγάρια να βρίσκουν αξιοπρεπή στέγαση με χαμηλό ενοίκιο, περιορισμό στη βραχυχρόνια μίσθωση, περαιτέρω μείωση φορολογικών συντελεστών για οικογένειες με παιδιά, καθολική πρόσβαση σε Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, παρεμβάσεις υπέρ της εργαζόμενης μητέρας ώστε να γίνει η μητρότητα περισσότερο συμβατή με την εργασία, ένα Ολοήμερο σχολείο όπως το ονειρεύτηκε ο κλάδος πλήρως στελεχωμένο για όλα τα παιδιά και δωρεάν εξωσωματική γονιμοποίηση για όσα ζευγάρια απαιτείται.

Κάνουμε μια ευχή, η οποία πρέπει να υλοποιηθεί: η Διδασκαλική Ομοσπονδία πέρα από τις διεκδικήσεις, τις απεργίες, στους δρόμους και όλα αυτά που γίνονται αυτή τη δύσκολη χρονική περίοδο, θα πρέπει να είναι ο καθρέφτης μιας κοινωνίας, ένας καθρέφτης σε αυτό που λέγεται θεσμός του Έλληνα εκπαιδευτικού, ούτως ώστε να ατενίζουμε το μέλλον και πρέπει να το ατενίζουμε με αισιοδοξία, με δύναμη γιατί υπηρετούμε και η πολιτεία εμπιστεύεται σε εμάς, ό,τι πολυτιμότερο υπάρχει. Τα παιδιά του ελληνικού λαού. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β΄: Ευχαριστούμε τον συνάδελφο, ο συνάδελφος Κουτρομπάς μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου έχει τον λόγο.

Ν. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ: Συναδέλφισσες και συνάδελφοι καλησπέρα και από την πλευρά μου. Νομίζω ότι η σημερινή συζήτηση, η σημερινή ημερίδα δεν το λέω με υπερβολή, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει όπλο. Όπλο στη φαρέτρα της Ομοσπονδίας, όλος αυτός ο πλούτος των τοποθετήσεων, των εισηγήσεων, των στοιχείων που μας έδωσαν οι Καθηγητές, αλλά και η κουβέντα που κάνουμε, για να μεταδώσουμε, να επικοινωνήσουμε όλη αυτή τη συζήτηση στον κλάδο, έχει πολύ μεγάλη σημασία.

Το ότι αναδείξαμε δηλαδή με πολύ χαρακτηριστικό και ανάγλυφο τρόπο ότι οι δημογραφικές εξελίξεις, το πρόβλημα αυτό, είναι συνυφασμένο με τους συνολικούς όρους ζωής, ότι οι παράμετροι είναι πολλές υπογεννητικότητα, μετανάστευση, θνησιμότητα, το ζήτημα του πολέμου που κι αυτό είναι μια πτυχή που νομίζω αξίζει τον κόπο να βάλουμε στην κουβέντα. Λίγο πιο δίπλα από εμάς περίπου 2 εκατομμύρια άνδρες πέφτουν στα πεδία των μαχών στα 4 χρόνια που συμπληρώνονται από την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία, και αυτό είναι ένα στοιχείο του πραγματικού πολέμου και βεβαίως του κοινωνικού πολέμου που βιώνουμε οι εργαζόμενοι στον υπόλοιπο κόσμο.

Τα στοιχεία πραγματικά σοκάρουν και νομίζω ότι αν θέλουμε να τα γειώσουμε και λίγο με τον κλάδο μας, με κάποιες πτυχές ή κάποιες εξελίξεις νομίζω είναι πρόκληση ακούγοντας αυτά τα στοιχεία, να έχουμε στην αρχή της χρονιάς την κα Ζαχαράκη, μην το ξεχάσουμε αυτό, την πρώην Υπουργό Οικογένειας η οποία για τα χιλιάδες κενά στα σχολεία, τα πάνω από 10.000 εκείνη τη στιγμή, βρήκε ότι ο υπεύθυνος είναι οι συναδέλφισσές μας που παίρνουν τις άδειες ανατροφές και οι συναδέλφισσές μας που

παίρνουν επαπειλούμενες άδειες κύησης. Αυτή ήταν η κυνική, απαράδεκτη στάση της σημερινής Υπουργού Παιδείας και πρώην Υπουργού Οικογένειας.

Να μην ξεχάσουμε επίσης μια εμβληματική χαρακτηριστική περίπτωση, μιας αναπληρώτριας συναδέλφισσάς μας στην Κρήτη με δίδυμη κύηση, η οποία κινδύνευε να χάσει το παιδί της και δεν μπορούσε να πάρει άδεια, να μην ξεχάσουμε τις δεκάδες συναδέλφισσές μας αναπληρώτριες σε όλη την Ελλάδα, που αναγκάζονται όλα αυτά τα χρόνια να παραιτούνται πολλές φορές για να φέρουν στον κόσμο τα παιδιά τους.

Να μην ξεχάσουμε βεβαίως και τα στοιχεία που είναι αμείλικτα δεν θα κουράσω με αυτά, ότι 3 στους 10 εργαζόμενους ζουν σήμερα με 850 €, τα ζητήματα της στέγασης που έχουμε κουβεντιάσει ή την πρόκληση -γιατί μόνο ως πρόκληση μπορεί να χαρακτηριστεί- η κουβέντα για την κρουσυντήρηση των ωαρίων, ένα ακόμη επικερδές σπορ, για τις νέες γυναίκες που θέλουν και επιδιώκουν να τεκνοποιήσουν.

Όμως θέλω να σταθώ συναδέλφισσες και συνάδελφοι σε μια πιο ουσιαστική κατά τη γνώμη μου πλευρά όλων των τοποθετήσεων, σε ένα ερώτημα από τα πολλά γιατί υπέβαλλαν κι άλλοι συνάδελφοι δεν βάζω μόνο εγώ προφανώς, γιατί δηλαδή αυτή η Κυβέρνηση, οι προηγούμενες Κυβερνήσεις ενώ το αναγνωρίζουν ως πρόβλημα το τοποθετούν ως το νούμερο ένα πρόβλημα της σημερινής σύγχρονης κοινωνίας, γιατί αδυνατούν να δώσουν λύσεις; Γιατί οι λύσεις και οι προτάσεις που κάνουν κάποιος τις χαρακτηρίζει ασπιρίνες αν θέλει να δει την καλή πλευρά, κάποιος και δικαίως τις χαρακτηρίζει αστεία αυτά τα μέτρα που παίρνει και προκλητικές.

Γιατί δυσκολεύτηκαν ακόμη και οι ίδιοι οι εξαιρετικοί Καθηγητές μας να δώσουν στην απάντηση «τι μπορεί να γίνει για να λυθεί, για να ανατραπεί αυτή η κατάσταση»; Νομίζω δηλαδή ότι αντικειμενικά ανοίγει η συζήτηση για τα μικρά και τα μεγάλα, που λέγαμε και χτες στην κουβέντα που κάναμε στη σύσκεψη, αν πρέπει ή δεν πρέπει να συζητάμε οι εκπαιδευτικοί για τα μεγάλα και για τα μικρά, είναι μια απάντηση νομίζω όλη αυτή η κουβέντα. Αν πρέπει να συζητάμε τα γενικά ή μόνο τα κλαδικά, σε μια περιοχή που νομίζω αποδείχθηκε περίτρανα ότι τα γενικά πόσο πολύ καθορίζουν τα ειδικά και ότι όλα τα ειδικά από το πιο μικρό μέχρι το μεγαλύτερο, συνδέονται με την γενικότερη εικόνα. Είναι πολύ χαρακτηριστικό το ζήτημα της ενεργειακής μετάβασης στην περιοχή.

Θέλω να πω δηλαδή συναδέλφισσες και συνάδελφοι ότι πραγματικά κάθε μέρα που περνάει και στη σημερινή εκδήλωση αυτό αποτυπώνεται πλήρως και πολύ ολοκληρωμένα, με πολύ χαρακτηριστικό και τραγικό πολλές φορές τρόπο, επιβεβαιώνεται ότι απέναντι στις ζωές μας, απέναντι στο δικαίωμά μας να ζούμε, να κάνουμε οικογένεια, να δουλεύουμε με αξιοπρέπεια υπάρχει μια πραγματικότητα που έχει ονοματεπώνυμο, είναι η οικονομία της αγοράς, είναι ο καπιταλισμός, είναι τα κέρδη κάποιων λίγων, είναι αυτό που ονομάζεται κόστος, οι ανάγκες μας δηλαδή, την ίδια στιγμή που κάποιοι ευημερούν γιατί δεν είναι για όλους τα ίδια.

Κάποιοι την ώρα που εμείς παίρνουμε 1,6 ευρώ αύξηση, αυτή ήταν η αύξηση των δημοσίων υπαλλήλων, ανακοινώνουν 3,5 δις πλεόνασμα, ανακοινώνουν 4,5 δις κέρδη των Τραπεζών, ανακοινώνουν 7 δις για πολεμικές δαπάνες όταν μας λένε εμάς ότι ο 13^{ος} και ο 14^{ος} μισθός δεν μπορεί και δεν θέλουμε να δοθεί.

Κάποιοι όταν μιλάμε για κενά μας λένε ότι το πρόγραμμα ΕΣΠΑ δεν υπάρχει πια, πηγαίνει στο πρόγραμμα SAFE για την πολιτική προετοιμασία. Έτσι μπορεί να εξηγηθεί και το ζήτημα της συνταγματικής αναθεώρησης, της καταστολής, των πειθαρχικών ότι ουσιαστικά επιχειρείται να θεσμοθετηθεί, να συνταγματοποιηθεί η φτώχεια και η βαρβαρότητα.

Νομίζω ότι υπάρχει ένα ακόμη ερώτημα: πως θα απαντήσουμε αγαπητές συναδέλφισσες και συνάδελφοι στον προβληματισμό που έχουν οι εκπαιδευτικοί στα σχολεία όλοι μας, πως θα αντιμετωπίσουμε αυτή την κατάσταση; Πως θα έρθουν οι νίκες που συζητάγαμε πάλι και χτες;

Είναι μια αναγκαία συζήτηση, αν θέλετε και σαν Συνδικάτο αυτό πρέπει να κάνουμε, αυτό πρέπει να κουβεντιάσουμε και το επόμενο διάστημα στις Γενικές Συνελεύσεις, ότι δεν φτάνουν μόνο οι σωστές θέσεις τα αιτήματα, που δεν λείπουν από τη Διδασκαλική Ομοσπονδία ποτέ δεν έλειψαν, αλλά χρειάζεται να κουβεντιάσουμε τις προϋποθέσεις για να γίνουν πράξη αυτά τα αιτήματα. Ή μάλλον να το πω καλύτερα, χρειάζεται να γίνει η συζήτηση γιατί δεν πραγματοποιούνται όλα αυτά τα σωστά αιτήματα και τι είναι αυτό που εμποδίζει για να πραγματοποιηθούν αυτά τα αιτήματα.

Να συζητήσουμε δηλαδή συναδέλφισσες και συνάδελφοι για τα «όρια» και τους περιορισμούς και να αναβαθμίσουμε αυτή την αντιπαράθεση με αυτούς τους περιορισμούς που μας λένε οι κυβερνώντες διαχρονικά. Να

δώσουμε τα στοιχεία της μαζικότητας που μας απασχολούν όλους, αλλά η μαζικότητα προκύπτει και χτίζεται μέσα από την πειθώ, την πίστη ότι έχουμε δίκιο και ότι έχουμε και εναλλακτική πρόταση.

Στο ότι πρέπει να συζητήσουμε ακόμη πιο πλατιά, ακόμη πιο ολοκληρωμένα με τους συναδέλφους μας ότι για να κερδίσουν τα δίκαια αιτήματά μας, κάποιος πρέπει να χάσει. Αυτοί που κερδίζουν από τον ιδρώτα το δικό μας. Και βεβαίως να μην έχουμε καμία αναμονή για σωτήρες, γιατί δυστυχώς το έχω πει πολλές φορές άσπρισαν και τα δικά μου τα μαλλιά περιμένοντας τον έναν σωτήρα μετά τον άλλον.

Και βεβαίως και μια δεύτερη πτυχή είναι η αναγκαία συζήτηση για το πότε χαμογελάσαμε, πότε σαν Συνδικαλιστικό Κίνημα δυσκολέψαμε την Κυβέρνηση, πότε νικήσαμε. Ήταν οι περιπτώσεις, οι φορές όπως τα Τέμπη που βάλαμε ολοκληρωμένα όχι μόνο το να αποδοθούν ευθύνες, αλλά βάλαμε το ζήτημα ότι από τη μία είναι τα κέρδη τους και από την άλλη είναι οι ζωές μας, είναι όταν κουβεντιάσαμε πολύ ολοκληρωμένα τι επιχειρεί να φέρει αυτή η λεγόμενη αξιολόγηση μέσα στο σχολείο ότι επιχειρεί να αλλάξει το σχολείο θέλει τον δάσκαλο σκυφτό.

Όταν παλέψαμε κόντρα στην επιλογή της ελαστικής εργασίας για νόμιμους και μαζικούς διορισμούς το 2018 και το 2019, είμαι κι εγώ αυτής της γενιάς αυτής της περιόδου που παλέψαμε με απεργίες να καταφέρουμε τη μονιμοποίηση. Όταν παλέψαμε μαζί εκπαιδευτικοί και γονείς για τις συγχωνεύσεις και καταφέραμε να περισώσουμε πάνω από 700 σε όλη την Ελλάδα. Όταν παλεύουμε μέσα στους Συλλόγους Διδασκόντων για να διατηρήσουμε την ενότητά μας, που αυτή είναι που νομίζω μπορεί να αποτελέσει το όπλο μας.

Κλείνω συναδέλφισσες και συνάδελφοι, από αυτή την άποψη και η Ομοσπονδία μας η ΔΟΕ το Συνδικάτο μας πρέπει να βγει με μια προμετωπίδα ότι το 2026 μπορούμε και πρέπει να ζήσουμε καλύτερα και αυτή πρέπει να είναι η συμβολή μας, ότι πρέπει να παλέψουμε για ένα σχολείο για όλα τα παιδιά, να ζούμε και να δουλεύουμε με αξιοπρέπεια, να διαμορφώσουμε ένα αγωνιστικό σχέδιο για το επόμενο χρονικό διάστημα, να φτιάξουμε ένα διεκδικητικό πλαίσιο που να βάζει μπροστά ότι πρέπει εδώ και τώρα να μη γίνει καμία συγχώνευση, να μην περάσει καμία μείωση μαθητών.

Αυτό που λέμε: Πρέπει να παλέψουμε για τις ζωές μας και όχι για τα κέρδη τους. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Ευχαριστούμε τον συνάδελφο, ο συνάδελφος Νίκος Φασφαλής έχει τον λόγο.

Ν. ΦΑΣΦΑΛΗΣ: Συναδέλφισσες και συνάδελφοι κατ' αρχήν πράγματι όσοι είστε σήμερα εδώ ασπάζεστε αυτό τον προβληματισμό ο οποίος ξεδιπλώνεται από το πρωί μέσα σε αυτή την αίθουσα. Εγώ από τη μεριά μου θέλω να ευχαριστήσουμε τον Σύλλογο Κοζάνης και Εορδαίας που φιλοξενεί αυτή την εκδήλωση της ΔΟΕ και όλους εσάς που σήμερα είστε εδώ.

Πράγματι θεώρησα Θανάση ότι θα προηγούμεν όχι ως αιρετός του κλάδου, αλλά ως πολύτιμος πατέρας. Και σήμερα η εκδήλωση αυτή που πράγματι ξεδιπλώνει σε όλο το μεγαλείο της αυτό το φοβερό τοπίο που μπροστά μας θα αντιμετωπίσουμε, ταυτόχρονα κάτι που δεν αναφέραμε, θα πρέπει να αποτελεί και μια εκδήλωση τιμής για την γυναίκα. Για την Ελληνίδα μητέρα, η οποία δίνει τη μάχη μέσα σε αυτό το τοπίο να δημιουργήσει οικογένεια, να αντέξει τις δύσκολες συνθήκες και να μπορέσει να τα βγάλει πέρα.

Γιατί εμείς -και το λέω εδώ κάνοντας και μια αυτοκριτική- πολλά μπορούμε να λέμε σε τέτοιες εκδηλώσεις ως άνδρες και ως σύζυγοι, είναι αληθές όμως ότι το μεγαλύτερο ζόρι το έχει η εργαζόμενη μητέρα, από τη στιγμή που βγήκε στην εργασία, από τη στιγμή που δουλεύει και ταυτόχρονα πρέπει να μεγαλώσει τα παιδιά της, χωρίς καμία βοήθεια αφού έχουν αλλάξει και οι συνθήκες. Πια, πρέπει να το ομολογήσουμε. Δεν είναι υπάρχουν παππούδες και γιαγιάδες στα σπίτια μας, θέλουμε να είμαστε μόνοι μας και το «μόνοι μας» γεννά και το μεγαλύτερο πρόβλημα.

Συναδέλφισσες και συνάδελφοι θα μπορούσαμε σήμερα να πούμε πάρα πολλά εδώ. Το δημογραφικό είναι μια τραγική εικόνα, την είπαν όλοι, επιστημονικά τη στήριξαν, είδαμε στοιχεία. Το διαδίκτυο σιγά - σιγά πλημμυρίζεται από εικόνες σχολείων που έχουν ερημώσει, φυτρώνουν παντού δέντρα, χόρτα και όλοι αναπολούν τις μεγάλες στιγμές που έζησαν αυτά τα σχολεία.

Αυτό το κλίμα είναι πάρα πολύ δύσκολο να αντιστραφεί. Αλλά από την άλλη μεριά δεν πρέπει να ελπίζουμε; Πρέπει όπως είπε η προηγούμενη ομιλήτρια να πούμε ότι έρχεται το τέλος του κόσμου τελικά και

εμείς δεν μπορούμε να αντισταθούμε; Εμείς όμως θεωρώ ότι την ημερίδα, την εκδήλωση αυτή σήμερα εδώ την κάνουμε, για να δείξουμε ακριβώς αυτό: ότι μπορούμε να αντισταθούμε, να προτείνουμε. Να αντισταθούμε μπροστά σε αυτές τις πολιτικές που ερήμωσαν τον τόπο και τον οδηγούν στο να μην υπάρχει στο μέλλον.

Για να δούμε ορισμένα πράγματα. Το ζήτημα το οποίο ακούγεται και δεν έχουμε εδώ εκπροσώπους της πολιτικής ηγεσίας σήμερα, αυτό που ακούγεται ως σύνθημα για να συναρπάσει τους ψηφοφόρους και τους Έλληνες, ποιο είναι το κυρίαρχο; Ισχυρή Ελλάδα.

Και η ισχυρή Ελλάδα περιορίζεται μόνο στο κομμάτι των εξοπλισμών. Ισχυρή Ελλάδα, όσους εξοπλισμούς να έχεις, αν δεν έχεις μέλλον, αν δεν έχεις νέους ανθρώπους, δεν έχεις ελπίδα για το αύριο, δεν πρόκειται να την έχεις ποτέ.

Και αυτό γιατί όντως έχουμε πολιτικές οι οποίες οδήγησαν σε αυτή την κατάσταση. Θα έπρεπε οι προτάσεις μας, ή αυτό το οποίο θα πρέπει να διεκδικήσουμε, θα είναι να βρούμε λύσεις που να αφορούν την οικογένεια, που να αφορούν τη νέα γενιά.

Διαπιστώσεις, στοιχεία παρατίθενται από παντού, όπου κι αν μπεις, όπου κι ανατρέξεις στο διαδίκτυο τα βλέπεις. Αντί όμως για στήριξη και πολιτικές που οδηγούν στο αύριο, ταυτόχρονα έχουμε άλλα πράγματα και εξηγούμαι: έχουμε τη μετανάστευση των νέων ανθρώπων. Εμένα τα παιδιά μου φεύγουν προς τα έξω, τα δυο που έμειναν εδώ και αυτά προφανώς θέλουν να φύγουν γιατί μέσα σε ένα έρημο τοπίο που δεν υπάρχουν δουλειές, σε μια χώρα που οι μισθοί είναι Βουλγαρίας αλλά το να ψωνίσεις οι τιμές είναι Αγγλίας, καταλαβαίνεις ότι κανείς δεν μπορεί να ζήσει μέσα στο τοπίο αυτό και να φτιάξει οικογένεια και να βλέπει το μέλλον του ευοίωνα.

Αντί γι' αυτές τις πολιτικές έχουμε άλλα πράγματα. Κατ' αρχήν ξέρετε ότι υπήρξε -και το λέω, γιατί το γνωρίζω και ως πολύτεκνος- κατάργηση αυτών που λέγαμε προνόμια για την οικογένεια, για την πολύτεκνη οικογένεια, την τρίτεκνη. Καταργήθηκαν όλα.

Εμείς ως κλάδος -και δεν αναφέρθηκε σήμερα εδώ- παλεύουμε και το αντιμετωπίζω και ως αιρετός και εσείς όλοι εδώ σα Δημοτικού Συμβουλίου και οι αιρετοί οι τοπικοί από κάτω, τι. Τις τρίμηνες άδειες. Μια άδεια τρίμηνη έπαιρνε που μπορούσε να γεννήσει και αυτό μετά από μια

διεκδίκηση το πετύχαμε και σου λέει όχι, θα πάρεις άδεια άνευ αποδοχών μέχρι 31 Αυγούστου, δεν θα πληρώνεσαι δηλαδή, γιατί απέκτησες παιδί. Ποιος εδώ μέσα πολιτικός μπορεί να σταθεί στο βήμα αυτό και να πει σε εμάς ότι αγωνίζεται για να λύσει το δημογραφικό πρόβλημα με αυτή την πολιτική;

Να σας πω κι ένα τραγικό; Είναι και ο Τάσος Αντωνιάδης πίσω και θα το επαληθεύσει, έχουμε στο ΚΥΣΠΕ την περίφημη διετή παραμονή υποχρεωτική στον τόπο που διορίζεσαι σχέση με αυτό που θα πω; Βεβαιότατα. Εδώ με μια φράση θα σας αποκαλύψω το απάνθρωπο πρόσωπο της πολιτείας: μητέρα, στο 2^ο έτος υπηρετεί στον τόπο της, έχει τρία παιδιά, τα Χριστούγεννα ο άνδρας της σε αυτοκινητιστικό σκοτώνεται στη Ρόδο. Ζητά απόσπαση να γυρίσει στα παιδιά της, το ΚΥΣΠΕ ανθρωπιστικά δεν κοιτάζει καθόλου το νόμο. Ποια διετή παραμονή; Έμειναν τρία ορφανά, ζητάει η δασκάλα να γυρίσει πίσω στα παιδιά της. Το ΚΥΣΠΕ πήρε ομόφωνη απόφαση.

Η απόφαση δεν υπογράφηκε από την πολιτική ηγεσία. Και δεν υπογράφηκε, γιατί. Γιατί ήταν ενάντια στο νόμο. Αυτό φανερώνει και γι' αυτό ήθελα να είναι η πολιτική ηγεσία εδώ, για να τα ακούσει. Τα άλλα όλα που λένε, δεν έχουν καμία σημασία. Σημασία έχει πως βλέπεις το μέλλον, πως βλέπεις το νέο άνθρωπο, τι αλληλεγγύη για την οικογένεια αυτή μπορείς να πρεσβεύεις και να διατυπώνεις μέσα από το βήμα όπως σου δίνεται.

Γιατί ζούμε και σε μια εποχή τρελή πια, σε μια εποχή που του Αδώνιδος οι κόντρες μπορεί να κερδίζουν τηλεθέαση, αλλά η καημένη δύσμοιρη μητέρα τριών παιδιών που έχει χάσει τον σύζυγό της, ποιος θα την ακούσει; Κανείς. Αυτή είναι η εποχή, αυτή είναι η τραγικότητα.

Δυστυχώς είναι οι πολιτικές που οδηγούν στις συγχωνεύσεις και το ακούσαμε προηγουμένως. Και με όλη την αγάπη που έχω στον Χρήστο γιατί συνυπηρετήσαμε και μαζί στο ίδιο σχολείο, εάν ανατρέξουμε σε πολιτικές που εφαρμόστηκαν πριν από 20 χρόνια, είναι σα να αθρώνουμε τις πολιτικές που σήμερα εφαρμόζονται. Γιατί είναι η ίδια λογική με τα Τέμπη.

Έγινε ένα δυστύχημα -λένε- το έγκλημα, αλλά και επί Χαριλάου Τρικούπη υπήρχαν ευθύνες. Αν πάμε στη λογική αυτή, δίνουμε άλλοθι σε αυτούς που εφαρμόζουν τα μέτρα αυτά για τα οποία εμείς παλεύουμε και απεργούμε και αγωνιζόμαστε.

Και επειδή πρόσφατα παρακολούθησα και τη Βουλή, είχε κάνει μια ανάλογη εκδήλωση και στο ερώτημα «Πόσα παιδιά έχετε;», η απάντηση της έρευνας έβγαине 1,3. «Πόσα θα θέλατε να έχετε;» Το απάντηση που έβγαζε η έρευνα ήταν 2,4 με 2,6. Το επόμενο ερώτημα ήταν «Και γιατί δεν κάνετε;» και η απάντηση των γυναικών που συμμετείχαν στο ερώτημα ήταν η εξής: το οικονομικό πρόβλημα και οι μισθοί μας, δεύτερο το στεγαστικό, τρία η έλλειψη δομών και πρόνοιας και τέταρτο η ποιοτική προσχολική αγωγή για την οποία εμείς παλεύουμε.

Μέσα από τις απαντήσεις αυτές της έρευνας, δίνονται πράγματι και οι απαντήσεις για το τι πρέπει να γίνει. Εάν έρθουμε στον χώρο μας τώρα και αυτά τα λέγαμε εμείς ως ΔΟΕ, δηλαδή αν ρωτούσαν δασκάλες και νηπιαγωγούς και δινόταν η απάντηση, αυτό θα φαινόταν ως ένα συντεχνιακό επιχείρημα, θα έλεγαν ότι συντεχνιακά λειτουργούν. Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας όμως σήμερα δεν λειτουργεί συντεχνιακά, λειτουργεί γιατί θέλει να δει τι θα γίνει σε αυτό τον έρμο τόπο αύριο. Και 10 να κάνει τους μαθητές ανά τάξη, πάλι νέες γεννήσεις δεν θα έχεις. Χρειάζονται πολιτικές.

Και κλείνοντας, το οικονομικό. Τι απάντησαν; Πρώτα το οικονομικό. 800 € παίρνει ο άλλος και του λένε «πήγαινε και πλήρωσε ενοίκιο 500 € για να ζήσεις» και έρχεται και η άλλη κυρία και σου λέει «το τσάμπα πέθανε». Τι να πεις, τι να απαντήσεις σε αυτό το αχαρακτήριστο το οποίο ειπώθηκε; Τι να απαντήσεις για τις δομές και για την προσχολική αγωγή;

Την προσχολική αγωγή, προφανώς εσείς οι επιστήμονες της αγωγής, γνωρίζετε ένας Νομπελίστας Αμερικάνος ο Τζέιμς Χίκμαν αν συγκράτησα καλά το όνομά του είχε πει ότι η επένδυση έστω και ενός ευρώ στην προσχολική αγωγή, αποδίδει μελλοντικά εκατονταπλάσια. Μάλιστα εδώ καταρρίφθηκε σήμερα και ο μύθος ότι για όλα φταίνε -το άκουσα από τον πρώτο εισηγητή- οι νέες γενιές. Ποιες νέες γενιές; Εδώ και 45 χρόνια έχουμε δείκτη κάτω του 1,5 ευρώ. Επιτέλους λοιπόν κατανοούμε το μέγεθος του προβλήματος.

Εκφράζω εδώ και ένα παράπονο, το οποίο έζησα στο πετσί μου, ένα είδος bullying για τους πολύτεκνους. Δυστυχώς αυτοί που λέγονταν προοδευτικοί άνθρωποι έβλεπαν τον πολύτεκνο ως έναν άνθρωπο συντηρητικό, «όσα έδωσε ο Θεός έφτιαξε», έτσι έλεγαν. Όμως η αλήθεια δεν

ήταν αυτή, ήταν γιατί πράγματι ήθελαν να αποκτήσουν περισσότερα παιδιά, επειδή αγαπούσαν να φτιάξουν παιδί. Είμαστε άνθρωποι που ζούμε από τον ένα μισθό. Η αγάπη μας για το παιδί ήταν και δεν ήταν αυτό που μας προσάπταν ότι είναι άνθρωποι της εκκλησίας, συντηρητικοί, όσα τους έδωσε ο Θεός έφτιαξαν.

Άρα χρειάζονται γενναία μέτρα, γενναίες πολιτικές. Ενίσχυση οικονομική, νέες θέσεις εργασίας στη Δυτική Μακεδονία, προστασία της οικογένειας και ένα δημόσιο σχολείο πολυδύναμο. Κλείνοντας λέγοντας ότι το Συνδικαλιστικό Κίνημα πρέπει να έχει νίκες και μια μεγάλη νίκη θα είναι οι ιδέες και οι σκέψεις του γι' αυτό το πρόβλημα να εμπεδωθούν από την κοινωνία.

Για να εμπεδωθούν όμως αυτά, ξέρετε τι μας δίδαξε η ιστορία; Ότι χρειάστηκαν φωτεινές πολιτικές και τις φωτεινές πολιτικές δεν τις εφάρμοσαν τα συνδικαλιστικά όργανα. Τις φωτεινές πολιτικές και τις πολιτικές λύσεις τις εφάρμοσαν φωτεινοί άνθρωποι, φωτεινοί Υπουργοί. Εμείς προτείνουμε και θα αγωνιζόμαστε γι' αυτά. Σας ευχαριστώ από καρδιάς.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Ευχαριστούμε τον συνάδελφο, η συναδέλφισσα Ντόρα Χριστοδούλου έχει τον λόγο.

Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ: Καλησπέρα σε όλους και όλες. Το δημογραφικό είναι ένα ξεκάθαρα πολιτικό ζήτημα και ένα ζήτημα για το μέλλον και της εκπαίδευσης, αλλά και της κοινωνίας. Δεν είναι απλά θέμα αριθμών, είναι θέμα μέλλοντος.

Η εκπαίδευση όπως είπε και ο συνάδελφος Μαλέα, μπορεί να λειτουργήσει ως μέρος αυτής της λύσης και ως μοχλός κοινωνικής αναγέννησης. Στην Ευρώπη υπάρχει το πρόβλημα σύμφωνα με τη Eurostat αλλά και όσα μας είπε ο κ. Κοτζαμάνης, έχουμε 2,1 ανά γυναίκα στα παιδιά, στην Ελλάδα 1,3 αλλά έχουμε έρθει αντιμέτωποι με το πρόβλημα της μείωσης μαθητικού πληθυσμού, το κλείσιμο ή τη συγχώνευση σχολείων, την αύξηση της ηλικίας των εκπαιδευτικών και τη μεγαλύτερη ανάγκη για δια βίου εκπαίδευση για το ευ γήρας, όπως είναι στη μόδα την τελευταία δεκαετία.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρειαζόμαστε στην Ευρώπη λιγότερο μαζικά και πιο συμπεριληπτικά, με έμφαση στην ποιότητα σχολεία και ποιότητα όπως είπε και ο κ. Τουρτούρας όχι με αριθμούς.

Το δημογραφικό στην Ελλάδα συζητήθηκε πάρα πολύ, τι γίνεται όμως με τα ελληνικά σχολεία. Ερχόμαστε αντιμέτωποι με νέες πραγματικότητες. Μικρότερα τμήματα; Πολυδύναμα σχολεία; Λαμβάνουν υπόψη την πολυπολιτισμικότητα; Την ειδική αγωγή και τη συμπερίληψη και όπου χρειάζεται η διαφοροποιημένη εξατομικευμένη εκπαίδευση;

Οι προβληματισμοί μας είναι για την ισότητα στην πρόσβαση του σχολείου, τη βιωσιμότητα των σχολείων αλλά και την εκπαιδευτική ποιότητα. Αυτά δεν τα λέω εγώ, τα λέει η UNESCO και ο ΟΟΣΑ.

Χρειαζόμαστε πολιτικές στήριξης της οικογένειας, σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα, επένδυση στην ποιοτική και συμπεριληπτική εκπαίδευση, δημιουργία ποιοτικών δημοτικών δημοσίων δομών προσχολικής και σχολικής αγωγής. Προσχολικής να τονίσω ότι δεν εννοώ τα νηπιαγωγεία μας, είναι σχολική αγωγή από το 2020. Προσχολική εννοώ τις δομές των Παιδικών ή Βρεφονηπιακών Σταθμών και ας μην ανήκουν στο Υπουργείο Παιδείας.

Αυτοί που είναι γεννημένοι το '80 και έκαναν παιδιά λίγο πιο νωρίς και ήταν μέσα στην κρίση, αυτοί οι άνθρωποι θυμούνται να ξενυχτάνε 3 και 4 η ώρα όταν θα ανοίξει η πλατφόρμα να κάνουν αίτηση για voucher για τους Παιδικούς Σταθμούς γιατί δεν είχαν που να αφήσουν τα παιδιά τους. Βέβαια αυτό δεν θα μου κάνει εντύπωση αν σε μια δεκαετία γίνεται και για τα δημοτικά, μιλάμε για την αυτονομία της σχολικής μονάδας, έτσι ήταν το τελευταίο μεγάλο νομοσχέδιο της κας Κεραμέως.

Τώρα η απάντησή μου στον κ. Κοτζαμάνη και ως προβληματισμό για τα ιδιωτικά. Έχω υπηρετήσει την ιδιωτική εκπαίδευση, δεν είναι η ποιότητα ή η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, καταλαβαίνω πως το είπατε δεν είμαι εναντίον, απλά ένας προβληματισμός μου είναι ότι 1^η Σεπτέμβρη έχουν τους εκπαιδευτικούς τους εκεί, έχουν όλες τις ειδικότητες εκεί, έχουν Ωδεία μέσα, είναι αυτή η σύνδεση με την κοινότητα, που σε εμάς λείπει. Εμάς κοιτάνε να τα κλείσουν για να μπουν ΚΔΑΠ του Δήμου ή άλλα μη κερδοσκοπικά ΚΔΑΠ στα κτίρια των σχολείων, γιατί αυτό λέει το νομοσχέδιο.

Ενώ τα ιδιωτικά το έχουν μέσα, έχουν τα δικά τους Ωδεία, τα δικά τους φροντιστήρια, τα δικά τους κέντρα μέτρα μελέτης. Αυτή είναι η διαφορά, ότι διευκολύνουν τους γονείς με τη μετακίνηση, έχουμε ιδιωτικά

σχολεία στο μεγάλο αστικό ιστό που είναι ανοιχτά μέχρι τις 11 η ώρα το βράδυ. Άλλοι τα λένε parking παιδιών, δεν θέλουμε αυτό για τα σχολεία αλλά η ποιότητα στο σχολείο κρίνεται και από το να έχει τους εκπαιδευτικούς του εκεί, το να μπορούν να είναι εκεί.

Κλείνουμε τα μικρά χωριά, στα Γρεβενά νομίζω ήταν τα χωριά που ήταν στα 120 χωριά 3 σχολεία, αλλά αυτά τα 3 σχολεία είχαν όλους τους δασκάλους; Έχουν όλες τις ειδικότητες; Λειτουργεί το Ολοήμερο όπως πρέπει; Είναι ποιοτικά τα σχολεία ή απλά τα κλείνουμε, τα συρρικνώνουμε για να μειώσουμε τα κόστη και τους εκπαιδευτικούς; Και βάλτε εκεί τα παιδιά σαν σε καφάσια οι τάξεις 25 μέσα και όλα καλά πάνε, γιατί βγαίνει και η ελληνική PISA τέλεια τα πήγαμε, όλα καλά.

Και στον ΟΟΣΑ δεν βγαίνουν καλά γιατί έχουν άλλα μέτρα, άλλα εκπαιδευτικά συστήματα. Τα προβλήματα έχουν λύσεις και μπορούμε να συμμετέχουμε σε αυτή τη λύση και στην ποιότητα. Δεν χρειαζόμαστε πολιτικές μόνο οικονομικές. Ευχαριστώ, καλή συνέχεια.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β΄: Ευχαριστούμε τη συναδέλφισσα, η συναδέλφισσα Ευαγγελοπούλου έχει τον λόγο.

Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ: Καλησπέρα σας, είμαι δασκάλα ειδικής αγωγής και μέλος του Δ.Σ. του ΣΕΠΕ Κοζάνης. Σαφώς και το δημογραφικό πρόβλημα έχει αναδειχθεί, υπάρχουν κοινωνικές και οικονομικές αιτίες, όσον αφορά μάλιστα την απολιγνιτοποίηση να πω ότι δεν υπήρξε αντίδραση εδώ από την τοπική κοινωνία ανάλογη με το μέγεθος του προβλήματος.

Η αλήθεια είναι ότι οι περισσότεροι σε όλους τους πολιτικούς χώρους, στην πλειοψηφία των πολιτικών χώρων και στα Σωματεία και στην Περιφέρεια και στο Δήμο επί της ουσίας στήριξαν την απολιγνιτοποίηση γιατί μιλούσαν για δίκαιη μετάβαση, εννοώντας βέβαια να γίνει δηλαδή με ομαλό τρόπο, όχι να μη γίνει η απολιγνιτοποίηση.

Και επικαλούμενοι, όπως και η Κυβέρνηση, το θέμα της περιβαλλοντικής μόλυνσης που θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί. Βέβαια δεν είμαστε ενάντια σε οποιαδήποτε εναλλακτική μορφή ενέργειας, αλλά θα πρέπει να υπάρχει ένας κεντρικός σχεδιασμός και φυσικά η πράσινη ανάπτυξη μόνο πράσινη δεν είναι, γιατί οδήγησε σε μεγάλη καταστροφή και των βουνών και τα φωτοβολταϊκά που κόντεψαν να φτάσουν και μέχρι τις

αυλές των σπιτιών, που αποτράπηκαν μετά από αντίδραση των κατοίκων, όπως έγινε στην Καλαμιά.

Στα σοβαρά προβλήματα της τωρινής Κυβέρνησης και των προηγούμενων όπως τα κτιριακά, η λειτουργία των σχολείων μας, τα αναλυτικά προγράμματα, η μείωση χρηματοδότησης, η κατάργηση των Σχολικών Επιτροπών, η έλλειψη έργων συντηρήσεων, η στέγαση σε αίθουσες κοντέινερ όπως έχουμε δυο νηπιαγωγεία που έγιναν το '17 και ενώ έλεγαν ότι σε πέντε χρόνια θα γίνουν σχολεία, ήρθαν για να μείνουν, ή κάτω από οικοδομές. Στα κενά των εκπαιδευτικών έρχεται να προστεθεί αυτό των μαζικών συγχωνεύσεων, που δεν μπορούμε να μην πούμε ότι έχουν ευθύνη όλες οι Κυβερνήσεις, γιατί όπως είπε και ο κ. Τουρτούρας οι πρώτες μαζικές συγχωνεύσεις έγιναν το 2011 επί Διαμαντοπούλου και ακολούθησαν με όλες τις υπόλοιπες Κυβερνήσεις.

Πρόκειται για απαράδεκτη και εξοργιστική απόφαση, γιατί καθιερώνονται πολυπληθή τμήματα στα οποία οι εκπαιδευτικοί δεν μπορούν να δώσουν την αναγκαία υποστήριξη και βοήθεια που απαιτείται, με τόσο διαφορετικές ανάγκες ιδιαίτερα σε μαθητές στα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσής τους.

Μάλιστα δεν προβλέπεται η μείωση του αριθμού των μαθητών στα τμήματα που υπάρχουν παιδιά, που χρειάζονται παράλληλη στήριξη με μαθησιακές δυσκολίες και δεν λαμβάνεται ούτε ο αριθμός υποχρεωτικών τετραγωνικών μέτρων στις αίθουσες.

Αντί το 2026 να συζητάμε πόσοι μαθητές και μαθήτριες, ειδικά αυτοί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θα έχουν ακόμη περισσότερες δυνατότητες εξέλιξης μέσα από την αντίστοιχη εκπαιδευτική παρέμβαση, το Υπουργείο απαντάει ότι αυτή η ανάγκη είναι κόστος που πρέπει να κοπεί.

Και αυτό αγαπητοί συνάδελφοι δεν είναι ούτε πολιτική αδιαφορία, ούτε ότι δεν καταλαβαίνουν τι συμβαίνει, είναι πολιτική επιλογή. Είναι πολιτική επιλογή, γιατί δεν γίνεται δυο καρπούζια σε μια μασχάλη. Ή το κεφάλαιο ή οι ανάγκες των εργαζομένων. Οι ανάγκες των εργαζομένων θεωρούνται κόστος και επιλέγουν τα επιδόματα στην ακραία φτώχεια, για να μπορούν απλώς να επιβιώσουν να μην υπάρξει αντίδραση.

Αντί να συζητάμε για αποφασιστική μείωση του αριθμού των μαθητών ανά τμήμα, έχουμε μια μεθοδευμένη επιχείρηση της Κυβέρνησης

για αύξηση του αριθμού μαθητών χρησιμοποιώντας σαν εργαλείο και όχημα το δημογραφικό και ακόμη σε περιπτώσεις που υπάρχουν αίθουσες. Για παράδειγμα το 13^ο Δημοτικό ήταν 47 παιδιά, χτίστηκε άλλη πτέρυγα, υπήρχαν αίθουσες δηλαδή και έγιναν δυο τμήματα 23 και 24.

Επίσης με αυτές τις συγχωνεύσεις συνεπάγονται βέβαια και μετακινήσεις εκπαιδευτικών που μπορούν να κριθούν υπεράριθμοί και θα αναγκαστούν να αλλάξουν σχολείο, καταπατείται το δικαίωμα των μαθητών να πηγαίνουν στο σχολείο της γειτονιάς τους όπως για παράδειγμα οι πρόσφατες συγχωνεύσεις του 5^{ου} νηπιαγωγείου που στεγάζεται το 6^ο Δημοτικό με το 13^ο νηπιαγωγείο και επίσης το 20^ο που είναι προς τον Άγιο Αθανάσιο που στεγάζεται κάτω από οικοδομή με το 12^ο νηπιαγωγείο. Ενώ το 20^ο κιόλας έχει μεγάλο αριθμό μαθητών.

Υπήρξε αντίδραση ειδικά της Ένωσης Γονέων και των Συλλόγων Γονέων των παιδιών γιατί σαφώς υπάρχει ανησυχία γιατί τα παιδιά θα χάσουν -και μάλιστα είχαν σκοπό και μέσα στη σχολική χρονιά να γίνει αυτό- το σχολείο της γειτονιάς. Αντί να φτιάξουν δηλαδή ένα καινούργιο που ήταν αίτημα να γίνει καινούργιο κτίριο, υπάρχει πραγματικά αυτή η απαράδεκτη εξέλιξη. Όπως και το 20^ο νηπιαγωγείο έχει πολύ μεγάλο αριθμό μαθητών 21 με 22 το κάθε ένα από τα δυο τμήματα.

Επειδή αναφέρθηκε για τον ΟΟΣΑ και ότι λέει για ισοτιμία, να σας πω τι λέει ο ΟΟΣΑ. Ο ΟΟΣΑ λέει όλοι μαζί χωρίς προϋποθέσεις. Αυτή είναι η συμπερίληψη. Εμείς λέμε ότι θα πρέπει να υπάρχει αντισταθμιστική αγωγή, γιατί το σχολείο αυτό αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες, αντί να τις αμβλύνει. Δηλαδή οι γονείς που είναι εργαζόμενοι όλη μέρα, που προέρχονται από ένα ίσως όχι τόσο καλό μορφωτικό περιβάλλον, στην ουσία να μην μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους, να μην υπάρχει πρώιμη διάγνωση και παρέμβαση και τώρα μάλιστα στα νηπιαγωγεία σκοπεύουν να δώσουν voucher να πάνε σε ιδιώτες για τη διάγνωση των μαθητών, καταλαβαίνετε όλο και μεγαλύτερη επιχειρηματική λειτουργία στους επιχειρηματικούς ομίλους αυτούς θέλουν να μπουκώσουν με χρήμα.

Αυτό το σχολείο πάνε να φτιάξουν και έρχονται μάλιστα για τα χάλια της εκπαίδευσης να θεωρήσουν υπεύθυνους τους εκπαιδευτικούς και να τους τιμωρήσουν ακόμη και για τα μαθησιακά αποτελέσματα που έχει τεράστια ευθύνη όταν τα αναλυτικά προγράμματα πέρα απ' όλα τα άλλα που

αναφέραμε, είναι στραμμένα όλο και περισσότερο σε εφήμερες δεξιότητες, όταν έχει προκύψει με έρευνες και του Υπουργείου Παιδείας λειτουργικός αναλφαβητισμός να αυξάνεται, που σημαίνει τα παιδιά να μην κάνουν ανάγνωση, αλλά να μην μπορούν να κατανοήσουν αυτό που διαβάζουν, δε μιλάμε για κριτική σκέψη αυτό είναι ψιλά γράμματα.

Άρα ποια είναι η λύση; Η λύση είναι ίσως ένας καλύτερος διαχειριστής; Είναι ότι δεν κατανοεί το καημένο το Υπουργείο; Ένας καλύτερος διαχειριστής δηλαδή να φύγει αυτή η Κυβέρνηση να έρθει μια άλλη; Αυτό είναι που καλλιεργεί την απογοήτευση στους συναδέλφους, γιατί αυτή η στάση αναμονής που υπάρχει από πολλούς συνδικαλιστικούς χώρους «καθίστε εσείς, εμείς θα σας λύσουμε τα προβλήματα, θα έρθει η επόμενη Κυβέρνηση και όλα θα πάρουν το δρόμο τους».

Συναδέλφωι είναι στο δρόμο του αγώνα, στο δρόμο της σύγκρουσης όταν θα είναι μαζικές η κάθε μορφής αγώνα, από εκεί παίρνουμε δύναμη από το μαζικό Κίνημα. Ναι, όλοι μαζί αλλά που. Απέναντι σε αυτή την βαρβαρότητα, απέναντι σε αυτή την πολιτική και όχι να βάζουμε πλάτη και να κάνουμε διαχείριση. Ευχαριστώ.

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: (Παρέμβαση εκτός μικροφώνου) ... πρέπει να απαντήσουμε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν υπάρχει τέτοια διαδικασία και το καταλαβαίνεις. Δεν θα μπούμε σε μια διαδικασία απαντήσεων, ο καθένας κρίνεται γι' αυτό το οποίο λέει.

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: (Παρέμβαση εκτός μικροφώνου)

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Αν αρχίσουμε τώρα μια αντιπαράθεση στο τι ο καθένας από εμάς θεωρεί ότι δεν είναι αληθές αυτά που έχει πει ο άλλος, ή όντως δεν αληθεύει, δεν θα τελειώσουμε ποτέ.

Συναδέλφισσες και συναδέλφωι, είμαι ο Θανάσης Κικινής Γενικός Γραμματέας της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας εκλεγμένος με το ψηφοδέλτιο της ΔΑΚΕ. Να ευχαριστήσω κι εγώ τους Συλλόγους της περιοχής Κοζάνης και Πτολεμαΐδας για τη διοργάνωση και τη φιλοξενία, να πω ότι δεν είναι ευτυχές το γεγονός ότι βρισκόμαστε εδώ με βάση το γιατί βρισκόμαστε εδώ και τι συζήτηση κάνουμε.

Να ζητήσω και μια συγνώμη για τους τρεις εισηγητές μας, γιατί αυτά που ακούν περισσότερο είναι τοποθετήσεις και από εμένα το ίδιο περίπου θα ακούσουν και λιγότερο μια συνεισφορά με ερωτήσεις ή με

δημιουργική συνεισφορά στη συζήτηση, αλλά είναι κομμάτι της δουλειάς μας αυτό της συνδικαλιστικής μας δράσης εκφράζοντας τις αγωνίες τις οποίες έχουμε.

Ανεβαίνοντας προς την περιοχή χτες στην περιφερειακή της Φλώρινας, είχα την τύχη να ανέβω από την Ε65 ερχόμενος από Λαμία που είναι ένας υπερσύγχρονος πραγματικά δρόμος, ανέβηκα με χαρακτηριστική άνεση και έφτασα μέχρι την Καλαμπάκα και σκεφτόμουν βλέποντας και τα ανάλογα έργα που υπάρχουν και στο νομό Φθιώτιδας όπου έχω το προνόμιο να κινούμαι αρκετό καιρό λόγω της καταγωγής μου, σκεφτόμουν ότι ήταν σε πολύ λάθος χρόνο όλα αυτά τα έργα και τι εννοώ.

Όταν για δεκαετίες άδειαζαν τα χωριά και ερήμωναν, επειδή μιλάμε για το δημογραφικό, οι συνθήκες της μετακίνησης ήταν πραγματικά τραγικές και ερχόμαστε τώρα, πέρα από το ότι ρημάζουμε σε ένα πολύ μεγάλο μέρος το φυσικό τοπίο και είναι μια μεγάλη πραγματικότητα, ερχόμαστε τώρα να έχουμε πολύ εύκολη τη μετακίνηση, για ποιους. Είναι ένα θλιμμένο ερώτημα το οποίο συνδυάζεται επειδή χτες βρεθήκαμε και στην πόλη της Φλώρινας, με μια ταινία του Θόδωρου Αγγελόπουλου που είχε γυριστεί το 1995 στη Φλώρινα και στην Πτολεμαΐδα το «Βλέμμα του Οδυσσέα» και τον Θανάση Βέγγο ως απελπισμένο ταξιτζή που πιθανότατα κουβαλούσε όχι μόνο τον Χάρβεϊ Χαϊτέλ που έψαχνε κάποιους φωτογράφους, αλλά ολόκληρη την Ελλάδα, να αναφωνεί «Η Ελλάδα πεθαίνει».

Δεν ξέρω αν είναι αυτό το μήνυμα από τις εισηγήσεις τις οποίες ακούσαμε και αν είναι το μήνυμα των στοιχείων το οποίο μας δίνουν, αλλά αυτό που εμείς οφείλουμε ως Συνδικαλιστικό Κίνημα να κάνουμε και αυτό που κάνει πάντοτε η Διδασκαλική Ομοσπονδία στη μακρά πορεία των δράσεών της είναι να δει τι μπορεί να κάνει, ώστε να ανατραπούν όλα αυτά τα αρνητικά δεδομένα.

Σήμερα συμπίπτει στο «Πρώτο θέμα» μια δημοσίευση μιας έρευνας σχετικά με το δημογραφικό, όπου ο Καθηγητής τον οποίο φιλοξενεί η εφημερίδα ο κ. Κωνσταντίνος Ζαφείρης λέει αυτά τα οποία λέμε όλοι λίγο πολύ, μιλάει για το υψηλό κόστος στέγασης, τους πιεστικούς ρυθμούς εργασίας, την ανασφάλεια για το μέλλον, τη δυσκολία του συνδυασμού επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και η έλλειψη υποστηρικτικών δομών

όπως επαρκείς Παιδικοί Σταθμοί -αναφέρει, εγώ θα αναφέρω για την εκπαίδευση συνολικά- διαμορφώνουν ένα περιβάλλον όπου η απόφαση για παιδί μετατίθεται διαρκώς και πιθανότατα δε μετατίθεται, αλλά και σε πάρα πολλές περιπτώσεις σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε, ματαιώνεται.

Πολύ σωστά ειπώθηκε από πάρα πολλούς και από τους εισηγητές ότι είναι στο κέντρο της δράσης της πολιτείας διαχρονικά, αλλά και της σημερινής Κυβέρνησης η αντιμετώπιση του δημογραφικού και γίνονται πολλές αναφορές γι' αυτό. Το μόνο όμως το οποίο εμείς τουλάχιστον βιώνουμε ως εργαζόμενοι και ενώ ξέρουμε και απ' όλους ομολογείται ότι απαιτείται σχέδιο ανάπτυξης της χώρας, έχουμε μια συζήτηση ετών, δίχως αντίκρισμα.

Δηλαδή οι δρόμοι που αναφέραμε προηγουμένως, τα τρένα που μετά το ό,τι συνέβη με τα Τέμπη όχι μόνο δεν βελτιώθηκε τίποτα, αλλά πλέον οι μετακινήσεις είναι σχεδόν μηδαμινές και στον προαστιακό σιδηρόδρομο της Αθήνας οι ματαιώσεις των δρομολογίων και οι καθημερινές διακοπές είναι κάτι το οποίο έχει γίνει σύνηθες πλέον για όσους τολμούν να μετακινηθούν με αυτό, η στελέχωση των Μονάδων υγείας -ακούστηκε προηγουμένως για το Νοσοκομείο των Γρεβενών άκουσα να λέγεται προηγούμενα- αλλά και για όλα τα περιφερειακά Νοσοκομεία, το κλείσιμο των βιοτεχνιών και των βιομηχανιών που ανθούσαν κάποτε στις Περιφέρειες, είναι όλοι αυτοί οι παράγοντες ανάμεσα σε όλους τους υπόλοιπους -γιατί θα πω στη συνέχεια στην εκπαίδευση- που σίγουρα συρρικνώνουν ακόμη περισσότερο τον πληθυσμό και κάνουν το περιβάλλον ακόμη πιο δυσοίωνο.

Στην εκπαίδευση, επειδή αναφέρθηκε και θα το πω και εγώ, όταν λέμε ότι όλοι έχουμε το 2011 επί υπουργίας Διαμαντοπούλου και στη συνέχεια με την ευθύνη όλων των Κυβερνήσεων που ακολούθησαν, έχουμε ένα πογκρόμ κατά των σχολείων, ένα κλείσιμο μανιώδες θα έλεγα των σχολικών μονάδων το ανέφερε προηγούμενα και ο κ. Τουρτούρας στην εισήγησή του και μάλιστα θα κλέψω ένα απόσπασμα από τον Χρήστο, που λέει ότι αφού διαπιστώνεται το δημογραφικό πρόβλημα και τα σχολεία στερούνται μαθητών και μαθητριών, μοιραία η Κυβέρνηση τα συγχωνεύει και σχεδόν αυτοματοποιημένα τα καταργεί, λες και κλείνοντας τα σχολεία διευθετείται το δημογραφικό πρόβλημα, ή μήπως απατηλά διευθετείται.

Δε διευθετείται τίποτα. Αυτό που διευθετείται είναι ότι με μαθηματική ακρίβεια οι πολιτικές οδηγούν στην κατάρρευση της εκπαίδευσης και της κοινωνίας και νομίζω ότι όλοι μπορούμε να το δούμε με πάρα πολύ καθαρή ματιά.

Πάμε στην εκπαίδευση. Το κλείσιμο των σχολικών μονάδων, η εγκατάλειψη της στήριξης, κάναμε στην Καρδίτσα το '23 την εκδήλωση για το κτιριακό, ακούσαμε πολύ χρήσιμα συμπεράσματα και όπως χρήσιμα είναι και από τη σημερινή, αλλά από εκεί και πέρα εμείς το εντάξαμε στο κομμάτι της δράσης μας, δεν είδαμε όμως καμία ενέργεια μέχρι σήμερα στήριξης των σχολικών μονάδων, αντιθέτως είδαμε ακόμη περισσότερα προβλήματα και ακόμη περισσότερα κτίρια να καταρρέουν όχι με συνθήκες σεισμού, όπως μας είχε προειδοποιήσει τότε ο εισηγητής μας.

Ακούστηκαν εδώ λόγια για συγχωνεύσεις και έγινε μια συζήτηση γι' αυτό, χρειάζεται άρση της λογικής των συγχωνεύσεων, άρση της λογικής των υποβιβασμών. Αν κάποιος κάνει ότι δεν το καταλαβαίνει, απλά κοροϊδεύει τους εκπαιδευτικούς και την κοινωνία.

Λέμε και έχουμε ως αίτημά μας τη μείωση του αριθμού των μαθητών και στο Δημοτικό και στο Νηπιαγωγείο, 1 προς 20 είναι το ψηφισμένο αίτημα στο Δημοτικό, 1 προς 15 στο Νηπιαγωγείο, ο Καθηγητής Σπύρος Σούλης πριν από κάτι χρόνια στα Γιάννενα το '19, επτά χρόνια πριν είχε μιλήσει για το 1 προς 18 που είναι ένας πιο ρεαλιστικός αριθμός αναπροσαρμογής, αλλά πέρα από αυτό ειπώθηκε και προηγούμενα από τον Στέλιο Φελέκη ότι ο αριθμός των μαθητών στις σχολικές μονάδες ξεφεύγει κατά πολύ και από αυτό το νούμερο, ξεφεύγει κάτω από το ελάχιστο, άρα εδώ θα πρέπει να απαιτούμε πλέον και τη διατήρηση των σχολικών μονάδων σε κάποιες περιοχές γίνεται με γενναίες αποφάσεις, των μονοθέσιων, των διθέσιων, αυτών των σχολείων που είναι αναγκαία για να μπορέσει να διατηρηθεί ζωντανός ο πληθυσμός, όπου έχει το κουράγιο και αντέχει και παραμένει εκεί.

Μέσα από τους στόχους δράσης της Ομοσπονδίας πρέπει να είναι το να μείνουν ζωντανά τα σχολεία και επομένως οι τοπικές κοινωνίες.

Να στελεχωθούν πλήρως τα μη στελεχωμένα σχολεία, να είναι έγκαιρα το προσωπικό στη θέση του. Είπε ο κ. Κοτζαμάνης προηγουμένως για τη σύγκριση των εγγραφών μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών. Πέρα από

την όποια διαφορετική άποψη που εκφράστηκε, εδώ πρέπει να δούμε την πραγματικότητα.

Ένας γονέας ο οποίος έχει ένα παιδί και βλέπει ένα σχολείο το οποίο δεν στελεχώνεται ποτέ στην ώρα του, βλέπει το Ολοήμερο να φυλλοροεί συνεχώς, βλέπει να μην υπάρχει το αναγκαίο προσωπικό, βλέπει την προσχολική αγωγή να μην υπάρχει καμία μέριμνα γι' αυτήν, μοιραία με τα πενιχρά χρήματα που διαθέτει, στην Αττική τουλάχιστον η περιοχή με τα περισσότερα ιδιωτικά σχολεία που ανθίζουν είναι η περιοχή της Δυτικής Αθήνας, η Γ Αθήνας περιοχές υποβαθμισμένες δηλαδή ως επί το πλείστον κι όμως εκεί ανθίζουν τα περισσότερα ιδιωτικά σχολεία.

Ο γονέας αυτός θα μείνει στο ένα παιδί δεν θα πάει παρακάτω, συνάδελφοι. Γιατί δεν θα μπορεί να μεγαλώσει δεύτερο παιδί και ύστερα θα μιλάμε για το σχέδιο δράσης που αναπτύσσεται για την στήριξη της εργαζόμενης οικογένειας και των εργαζομένων γονέων.

Το σχέδιο της συλλογικής σύμβασης εργασίας που έχει καταθέσει η Διδασκαλική Ομοσπονδία σε τρεις διαφορετικές πολιτικές ηγεσίες (Κεραμέως, Πιερρακάκης, Ζαχαράκη) μιλάει για την ίδρυση των οργανικών θέσεων και των απαραίτητων ειδικοτήτων για το δημόσιο σχολείο, μιλάει για τις άδειες των εκπαιδευτικών ανατροφής των αναπληρωτριών εκπαιδευτικών που είναι ανύπαρκτες επί της ουσίας και ειπώθηκαν προηγουμένα να μην πω περισσότερα για την αντιμετώπιση που έχουν τύχει οι εκπαιδευτικοί που τολμούν να μείνουν σε κατάσταση εγκυμοσύνης.

Για την ανάγκη άρσης της διεισδυτικής υποχρεωτικής παραμονής, την ανάγκη ενθάρρυνσης συνυπηρέτησης των εκπαιδευτικών και υπηρετήσης στο ίδιο νησί για τις νησιωτικές περιοχές, για τη δωρεάν πρόσβαση στους Παιδικούς Σταθμούς για τα παιδιά των εκπαιδευτικών, για να ξεκινήσω από το δικό μας κομμάτι της εκπαίδευσης, για τη μετακίνηση και διαμονή των εκπαιδευτικών εκπτώσεις σταθερά στο 50% αλλά και τη μέριμνα, κάτι που η Διδασκαλική Ομοσπονδία έχει κάνει εδώ και χρόνια ως προμετωπίδα της δράσης της, της ενθάρρυνσης στο στεγαστικό πρόβλημα των εκπαιδευτικών με την εξασφάλιση της κατοικίας.

Η ενίσχυση των σχολείων που είπαμε προηγουμένως με καμία συγχώνευση, με τη διατήρηση των σχολικών μονάδων σε ευαίσθητες περιοχές και με τη στήριξη και ανέγερση σχολικών μονάδων αλλά και την

ενίσχυση των εκπαιδευτικών, οι μισθοί μπορεί να είναι αντικείμενο της δράσης της ΑΔΕΔΥ αλλά εδώ μιλάμε για εκπαιδευτικούς οι οποίοι πραγματικά ειδικά για τους πρωτοδόριστους βιώνουν συνθήκες τραγικές.

Το κομμάτι της συνυπηρέτησης και το κομμάτι των αδειών είναι τα βασικά μέτρα στήριξης για τους εκπαιδευτικούς, πέρα από το περιβάλλον του σχολείου.

Τι κάνει η πολιτεία; Λέει ότι προβληματίζεται, λέει ότι ενδιαφέρεται. Στην πραγματικότητα μέσα από τις απολύτως κοντόφθαλμες πολιτικές που ασκεί, εργαλειοποιεί το δημογραφικό πρόβλημα για να μειώσει ακόμη περισσότερο το κόστος της δημόσιας εκπαίδευσης και αυτή είναι μια πραγματικότητα διαχρονική, που δεν μπορούμε να την αγνοήσουμε και οφείλουμε να μην την αγνοούμε ως Συνδικαλιστικό Κίνημα.

Ο δικός μας ρόλος συνάδελφοί μου μέσα σε αυτό το πραγματικά εξαιρετικά δυσοίωνα κομμάτι, ως ζωντανός Οργανισμός ως συλλογικότητα η Διδασκαλική Ομοσπονδία μια πολύ ζωντανή συλλογικότητα με πολύ πλούσια δράσης, με στόχο τη διαρκή βελτίωση των κοινωνικών διεκδικήσεων και των εκπαιδευτικών διεκδικήσεων, είναι το αίτημα για ισχυρό δημόσιο σχολείο, που στο κομμάτι αυτό θα καλύψει τις ανάγκες της κοινωνίας και φυσικά θα έχει και εκπαιδευτικούς οι οποίοι θα μπορούν να ζήσουν μέσα από τη δουλειά τους και να κάνουν κι αυτοί οικογένειες.

Η στήριξη του δημοσίου σχολείου που η Διδασκαλική Ομοσπονδία από το '19 ακόμη με τις έρευνες που είχε κάνει για την παρεισφύουσα ιδιωτικοποίηση σταδιακά, επιβεβαιώνεται και δείχνει ότι το σχολείο αυτό το οποίο καταρρέει σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό εξ αιτίας της κακής λειτουργίας του και της κακής στελέχωσής του, είναι από τους βασικούς λόγους που συντελούν στην υπογεννητικότητα και στην απογοήτευση και μετακίνηση των γονέων και την εσωτερική μετανάστευση των πληθυσμών.

Από εκεί και πέρα οι συνθήκες εργασίας και ζωής για όλους τους εκπαιδευτικούς αλλά και για όλη την κοινωνία, είναι το βασικό κομμάτι το οποίο πρέπει να δώσουμε ως δράση τόσο ως Διδασκαλική Ομοσπονδία, όσο και μέσα από τη συμμετοχή μας στην ΑΔΕΔΥ και γενικότερα ως Συνδικαλιστικό Κίνημα.

Η δράση και η απαίτηση για συνθήκες εργασίας τέτοιες, που θα επιτρέπουν στην ελληνική οικογένεια, όχι να ξαναζωντανέψει γιατί καταλάβαμε από την εισήγηση του κ. Κοτζαμάνη ότι τα πράγματα δεν είναι καθόλου εύκολα και καθόλου ευοίωνα, αλλά τουλάχιστον να περιορίσει αυτό το οποίο βλέπουμε όλοι να έρχεται, που δεν μπορούμε να επιχαίρουμε γιατί το αναγνωρίζουμε ως πρόβλημα, αλλά πρέπει να αναζητήσουμε με αγωνία τις λύσεις του.

Και φυσικά για εμάς, το Συνδικαλιστικό Κίνημα, πέρα από την συνήθη δράση που έχουμε, δηλαδή τον αγώνα στους δρόμους, οι επιστημονικές δράσεις που η Ομοσπονδία για χρόνια έχει εντάξει στο πλαίσιο των ενεργειών της, είναι ένα σημαντικό κομμάτι το οποίο πρέπει να αξιοποιηθεί ως γνώση και ως διάχυση προς την κοινωνία.

Το ότι σήμερα γίνεται μια τέτοια εκδήλωση σε μια περιοχή σαν την Κοζάνη, το ότι γίνονται ανάλογες εκδηλώσεις που επιλέγει κάθε φορά η Διδασκαλική Ομοσπονδία που θα τις πραγματοποιήσει και εξωτερικεύει τη δράση της και δείχνει προς την κοινωνία την πραγματική αγωνία, είναι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι για να μπορέσουμε να διεκδικήσουμε έμπρακτα την αναγνώριση επιτέλους από την πολιτεία του προβλήματος και την αντιμετώπισή του.

Όχι με ευχολόγια και όχι να ακούμε πολύ όμορφα λόγια για την αντιμετώπιση του προβλήματος που κάθε φορά στόχο έχουν όχι μόνο από τους κυβερνώντες, αλλά απ' όλους όσους συμμετέχουν στο πολιτικό παιχνίδι για τη συλλογή των ψήφων, κάθε φορά όταν πλησιάζουν ιδιαίτερα οι εκλογές, αλλά με την ανάγκη της δράσης ώστε πραγματικά να σωθεί η εκπαίδευση και η κοινωνία. Και πραγματικά το καμπανάκι που χτυπάμε σήμερα εδώ από την Κοζάνη ως Διδασκαλική Ομοσπονδία, να είναι αρκετά ηχηρό ώστε να μπορέσει να αποτελέσει ένα πολύ μικρό λιθαράκι συμβολής στην επίλυση του προβλήματος. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Και εμείς ευχαριστούμε τον συνάδελφο Κινινή και πριν καλέσω στο βήμα την Πρόεδρο του Συλλόγου Καστοριάς, νομίζω ότι πρέπει να αποκαταστήσουμε κάτι που δεν έγινε σκόπιμα βέβαια, να ζητήσουμε συγνώμη. Ανάμεσά μας βρίσκεται από το πρωί κιόλας ο Πρόεδρος του νομαρχιακού Τμήματος της ΑΔΕΔΥ Κοζάνης ο κ. Τέντης Δημήτρης, είναι στη 2^η σειρά των θέσεων και νομίζω δεν έχει φύγει καθόλου από την αίθουσα.

Σας ευχαριστούμε πολύ κ. Τέντη, είναι τιμή μας για τη Διδασκαλική Ομοσπονδία να είστε εδώ σήμερα ανάμεσα στους υπόλοιπους προσκεκλημένους.

Θ. ΚΩΣΤΑ: Είμαι η Πρόεδρος του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης νομού Καστοριάς. Αγαπητές συναδέλφισσες, αγαπητοί συνάδελφοι, επίσημοι προσκεκλημένοι, θα ήθελα κατ' αρχάς να ευχαριστήσω τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας για τη διοργάνωση της σημερινής ημερίδας και για την επιλογή της Κοζάνης ως τόπου διεξαγωγής της.

Η συζήτηση για το δημογραφικό δεν θα μπορούσε να γίνει αλλού, πέρα από τη Δυτική Μακεδονία. Μια Περιφέρεια που βιώνει με τον πιο έντονο τρόπο τις συνέπειες της πληθυσμιακής συρρίκνωσης. Ως Πρόεδρος του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης νομού Καστοριάς, μεταφέρω τη φωνή των συναδέλφων που καθημερινά βιώνουν το πρόβλημα όχι ως θεωρητική έννοια ή στατιστικό δείκτη, αλλά ως μια σκληρή πραγματικότητα μέσα στις σχολικές αίθουσες.

Για εμάς τους εκπαιδευτικούς αυτή η πραγματικότητα αποτυπώνεται καθημερινά στη μείωση των μαθητών, στις συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων, στις μετακινήσεις εκπαιδευτικών, στην αβεβαιότητα για το αύριο του δημοσίου σχολείου, ιδιαίτερα στην Περιφέρεια.

Το δημογραφικό δεν αποτελεί πρόβλημα του μέλλοντος. Είναι μια διαρκώς οξυνόμενη κρίση του παρόντος, είναι βαθιά κοινωνικό και πολιτικό. Συνδέεται άμεσα με την ανασφάλεια, τη φτώχεια, την έλλειψη προοπτικής για τους νέους ανθρώπους.

Η κατάσταση αυτή δεν προέκυψε αιφνιδιαστικά, ούτε είναι αποτέλεσμα κάποιων εξωτερικών ανεξέλεγκτων παραγόντων. Είναι το αποτέλεσμα μιας μακράς περιόδου πολιτικών επιλογών ή και παραλείψεων που αγνόησαν προειδοποιητικά σημάδια δεκαετιών.

Η οικονομική κρίση της προηγούμενης 15ετίας επιδείνωσε δραματικά την κατάσταση. Φυγή νέων ανθρώπων στο εξωτερικό, καθυστέρηση ή ματαίωση της δημιουργίας οικογένειας, ανασφάλεια για την εργασία και το εισόδημα. Οι επιπτώσεις αυτής της περιόδου αποδεικνύονται σήμερα πολύ βαθύτερες και μακροχρόνιες από την ίδια την οικονομική ύφεση.

Ωστόσο το ζήτημα δεν εξαντλείται στις αμοιβές. Η απόφαση ενός νέου ανθρώπου να μείνει, να εργαστεί και να δημιουργήσει οικογένεια, εξαρτάται από ένα συνολικό πλαίσιο ζωής: τη στέγη, τις κοινωνικές υποδομές, τη λειτουργία των θεσμών, τις μεταφορές, τη φροντίδα των παιδιών, το αίσθημα προοπτικής και αξιοπρέπειας.

Όταν όλα αυτά υποχωρούν, το δημογραφικό επιδεινώνεται ανεξαρτήτως επιδοματικών παρεμβάσεων. Στη Δυτική Μακεδονία το δημογραφικό πρόβλημα διασταυρώνεται άμεσα με μια ακόμη μεγάλη πρόκληση: την απολιγνιτοποίηση.

Η απόσυρση του λιγνίτη χωρίς έναν ολοκληρωμένο και κοινωνικά δίκαιο σχεδιασμό μετάβασης, είχε σοβαρές συνέπειες για την απασχόληση και τη βιωσιμότητα της τοπικής οικονομίας. Η απώλεια θέσεων εργασίας και η γενικευμένη αβεβαιότητα επιτάχυναν την έξοδο των νέων και των οικογενειών από την περιοχή.

Έτσι η ενεργειακή μετάβαση όπως υλοποιήθηκε, λειτούργησε ως επιπλέον επιταχυντής της δημογραφικής αποψίλωσης. Το δημογραφικό δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποκομμένο από την παραγωγική ανασυγκρότηση και την κοινωνική συνοχή της περιοχής.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το δημόσιο σχολείο καλείται να σηκώσει δυσανάλογο βάρος. Αντί να αντιμετωπίζεται ως εργαλείο στήριξης της κοινωνικής συνοχής και της παραμονής των οικογενειών στον τόπο τους, συχνά αντιμετωπίζεται με λογικές διαχείρισης κόστους.

Παράλληλα βλέπουμε να στοχοποιούνται έμμεσα εργαζόμενες μητέρες, ακόμη και εκπαιδευτικοί επειδή κάνουν χρήση θεμελιωμένων δικαιωμάτων, όπως οι άδειες μητρότητας και ανατροφής. Πρόκειται για μια βαθιά αντιφατική στάση: από τη μία αναγνωρίζεται ρητορικά το δημογραφικό πρόβλημα, από την άλλη θεωρούνται εμπόδιο οι ίδιες οι γυναίκες που βρίσκονται στην ηλικία δημιουργίας οικογένειας.

Ως εκπαιδευτικοί και ως Συνδικαλιστικό Κίνημα θεωρούμε ότι απαιτείται άμεση και συνολική αλλαγή προσανατολισμού. Το δημογραφικό πρόβλημα δεν λύνεται με ευχές, επικοινωνιακές εξαγγελίες ή αποσπασματικά μέτρα που αλλάζουν κατεύθυνση κάθε λίγα χρόνια. Χρειάζεται στρατηγική με διάρκεια, συνέπεια και κοινωνικό πρόσημο.

Επιπρόσθετα το σχολείο δεν είναι απλώς ένας χώρος μετάδοσης γνώσεων, είναι κύτταρο ζωής της τοπικής κοινωνίας. Όταν ένα σχολείο κλείνει, χάνεται ένας λόγος να μείνει μια οικογένεια στον τόπο της. Γι' αυτό και η υπεράσπιση του δημοσίου σχολείου στις ακριτικές και πληττόμενες περιοχές, είναι ταυτόχρονα και δημογραφική πολιτική.

Διεκδικούμε πολιτικές που να στηρίζουν ουσιαστικά τη νέα γενιά και τις οικογένειες, πρόσβαση σε αξιοπρεπή και προσιτή κατοικία, έλεγχο της ανεξέλεγκτης βραχυχρόνιας μίσθωσης, φορολογική ελάφρυνση για οικογένειες με παιδιά, καθολική κάλυψη σε Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, μέτρα που να καθιστούν τη μητρότητα και την εργασία συμβατές, πλήρως στελεχωμένο Ολοήμερο σχολείο για όλα τα παιδιά. Αυτές δεν είναι συντεχνιακές διεκδικήσεις, είναι προϋποθέσεις κοινωνικής επιβίωσης.

Κλείνοντας θέλω να τονίσω ότι το δημογραφικό είναι υπόθεση ολόκληρης της κοινωνίας. Για εμάς τους εκπαιδευτικούς είναι άρρηκτα δεμένο με το δικαίωμα κάθε παιδιού να μορφώνεται στον τόπο του και κάθε κοινότητας να παραμένει ζωντανή.

Σε αυτό τον αγώνα θα συνεχίσουμε να παρεμβαίνουμε με ευθύνη, τεκμηρίωση και συλλογική διεκδίκηση. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Ευχαριστούμε τη συναδέλφισσα, ο συνάδελφος Αντωνιάδης ο αιρετός του ΚΥΣΠΕ έχει τον λόγο.

A. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ: Καλό μεσημέρι. Να ευχαριστήσουμε τους δυο Συλλόγους της Φλώρινας χτες και σήμερα της Εορδαίας και Κοζάνης γι' αυτή την ημερίδα, να ευχαριστήσουμε τους πανεπιστημιακούς που ήταν μέχρι τώρα εδώ. Εγώ είμαι παιδί τετράτεκνης οικογένειας, είμαι πατέρας τριών παιδιών και δεν το λέω για να πάρω εύσημα, το λέω απλώς γιατί νιώθω ευλογημένος και χαρούμενος γιατί ο πατέρας μου δεν σταμάτησε στο ένα παιδί, ούτε στα δυο παιδιά, αλλά προτίμησε να κάνει τρία και τέσσερα, την εποχή που δεν ήταν ούτε voucher, δεν τους έδιναν ούτε επιδόματα, δεν είχε ούτε σπίτι, δεν είχε ούτε σταθερή δουλειά και δεν σκεφτόταν από κανέναν να του δώσει τίποτα. Γι' αυτό έχω μπερδευτεί συναδέλφισσες και συνάδελφοι.

Εγώ δεν θα μιλήσω ούτε πολιτικά, που προτίμησαν σε αυτό το σημείο να μιλήσουν κάποιοι, θα μιλήσω συνδικαλιστικά και θα μιλήσω για τον κλάδο μας την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Να ξεκινήσουμε από το τέλος. Για πείτε μου, αν γίνουν όλα αυτά που πρότειναν, πόσοι θα κάνουν τέσσερα πέντε παιδιά; Έχουμε και σχολεία, έχουν και λεφτά -εσείς πρέπει να το είπατε- τότε όλοι οι πλούσιοι θα είχαν από δέκα παιδιά που έχουν και σχολεία, έχουν και να τα σπουδάσουν, έχουν και δουλειές. Θα είχαν από δέκα παιδιά ο καθένας. Έχετε δει κανέναν να έχει δέκα παιδιά ή πέντε ή τέσσερα; Οπότε δεν είναι αυτό το πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι κυρίως κοινωνικό.

Είμαι περισσότερο μπερδεμένος όπως είστε κι εσείς. Φέραμε εδώ τρεις πανεπιστημιακούς να κάνουν διαπιστώσεις. Λύσεις; Λύσεις, για μας την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση; 115.000 παιδιά πριν από δέκα χρόνια, 71.181 τώρα. Άμα κάνετε τη διαίρεση με 25 παιδιά ανά τμήμα, 1.752 θέσεις λιγότερες, 1.752 δάσκαλοι. Τόσοι δεν είναι στην Κοζάνη περίπου, 1.400 δεν είστε; Ένας ολόκληρος νομός θέσεων εργασίας, μείον.

Αργήσαμε συνάδελφοι και ας έλεγαν κάποιιοι «Τι; Εμείς θα προτείνουμε λύσεις στην Κυβέρνηση;». Ναι, εμείς θα τους ξυπνήσουμε, γιατί εμείς είμαστε οι πρώτοι που δεχόμαστε το δημογραφικό. Αργότερα θα έρθουν και οι πανεπιστημιακοί, γιατί δεν θα έχουν θέσεις κι αυτοί. Αλλά αυτοί θα έχουν φροντίσει πιο νωρίς, γιατί έχουν χρόνια. Οι πρώτοι που την πατάμε είμαστε εμείς.

Πολύ ωραία τα είπε η συνάδελφος για να μην περιγράψω και την Καστοριά και τη Φλώρινα ότι έχει ωραίο νομό και για τα Γρεβενά, και ποιος θα κάνει την ωραία φύση και θα πάει να δουλέψει στην κτηνοτροφία αν δεν έχουμε παιδιά; Πολύ ωραία τα είπε, ποιος θα πάει; Ναι, αλλά όταν έρχεται κάποιος και λέει «Ξέρετε, θα πρέπει το σχολείο να δίνει μια κατεύθυνση στα παιδιά» «Α, τα παιδιά μας θέλουμε να σπουδάσουν», γιατί; Γιατί θα χάσουν θέσεις οι πανεπιστημιακοί, έρχομαι εγώ να σκεφτώ, ο πονηρός. Γιατί αν δεν σπουδάσουν τα παιδιά μας, μπορεί να χάσουν κάποιοι άλλοι τις θέσεις.

Όλα είναι ένα κομμάτι και άμα θέλετε να προτείνουν λύσεις, οι λύσεις είναι ρηξικέλευτες. Ποιος όμως θα πάρει αυτές τις αποφάσεις και ποιος θα βάλει τον εαυτό του από κάτω; Να καταργηθούν τα Υπουργεία, να πάνε στις Περιφέρειες τα Πανεπιστήμια. Γιατί χρειάζονται τόσα Πανεπιστήμια στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη; Τόσα Τμήματα; Ναι, αλλά όταν γίνονταν

Τμήματα στην Περιφέρεια, όλοι ήθελαν να φύγουν οι καθηγητές και να πάνε στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Γιατί δεν κάθονταν στην Περιφέρεια;

Αυτές είναι λύσεις που θα πρέπει να σκεφτεί το κράτος. Τι θα πρέπει να σκεφτούμε εμείς; Γιατί είπα ότι θα μιλήσω για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Λοιπόν, το πρώτο που θα πρέπει να διεκδικήσουμε: μείωση ωρών διδασκαλίας. Αδιαπραγμάτευτο.

Οι νεοδιόριστοι να μπορούν να υπηρετούν μαζί. Είναι εύκολο τώρα με τα computer. Δεν μπορεί ένας νεοδιόριστος να υπηρετεί στη Ζάκυνθο και ο άλλος να υπηρετεί στη Λήμνο, ας φροντίσει το κράτος να πάνε μαζί ή στη Ζάκυνθο ή στη Λήμνο.

Το τρίτο, έχει γίνει η διετής υποχρεωτική θητεία των νεοδιόριστων στον τόπο διορισμού. Μάλιστα, για κάποιο λόγο το λέει το κράτος. Εμείς σαν συνδικαλιστές λέμε να γίνει ένα χρόνο. Ναι, αλλά μέχρι να γίνει ο ένας χρόνος, τι γίνεται. Θα πρέπει να διεκδικήσουμε σαν Διδασκαλική Ομοσπονδία τον ένα χρόνο να τον υπηρετεί υποχρεωτικά, το δεύτερο χρόνο να δικαιούται απόσπαση, να μπορεί να φύγει, να μπορεί να πάει στην οικογένειά του και μετά όποτε θέλει να την υπηρετήσει τη δεύτερη οργανική.

Μα θα μου πείτε «ναι, έρχεται σε κόντρα με αυτό που λέμε για τον ένα χρόνο». Σπάστο πρώτα, θα πρέπει να σπάσεις πρώτα τα δυο χρόνια και μετά θα είναι πιο εύκολο να διεκδικήσεις και τον ένα χρόνο.

Ό,τι και να πούμε αν δεν στηρίζουμε τη γυναίκα, τη μάνα, δεν θα καταφέρουμε τίποτα. Το κυρίαρχο είναι να δώσουμε αυτά που δικαιούνται οι μόνιμοι διορισμένοι, να δώσουμε και στους αναπληρωτές και να στηρίξουμε τη μάνα. Αυτά έχω να πω, να σας ευχαριστήσω και εσάς που μείνατε μέχρι τέλος, καλή συνέχεια και καλή επιτυχία στη Διδασκαλική Ομοσπονδία σε ό,τι κάνει. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β΄: Ευχαριστούμε τον συνάδελφο, ο συνάδελφος Κυριακόπουλος έχει τον λόγο.

Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Καλό μεσημέρι συνάδελφοι. Πρέπει να κοιταχτούμε στα μάτια συνάδελφοι, ξεκινήσαμε το πρωί γεμάτη η αίθουσα ήταν και όλοι οι επίσημοι και τώρα μείναμε, ποιοι. Μείναμε οι ίδιοι και οι ίδιοι. Λέγοντας ένα παλιό ρητό «άμα φύγουμε κι εμείς οι λοχαγοί, τελειώσαμε». Τελείωσε και το Συνδικάτο, τελείωσαν τα πάντα.

Θέλω να πω στην τοποθέτησή μου για τον κ. Κοτζαμάνη, ο οποίος ξεκίνησε την έρευνα το 2011. Έχουμε 2026. 15 χρόνια μετά, τι; Ποια τα αποτελέσματα; Το '11 από τα Γρεβενά νομίζω ξεκίνησε, από ό,τι θυμάμαι την έρευνα για το δημογραφικό. Το 2011 δεν ξεκινήσατε;

B. ΚΟΤΖΑΜΑΝΗΣ: Το 1982.

Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Α, εγώ άκουσα το 2011, 25 χρόνια μετά, έτσι συγκράτησα. Η Δυτική Μακεδονία συνορεύει με δυο όμορα κράτη την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία. Κάτι αντίστοιχο σε αυτές τις δυο χώρες, επειδή συχνά επισκέπτομαι λόγω της κόρης μου που σπουδάζει στη Φλώρινα, δεν συμβαίνει εκεί.

Ας πάρουμε τα προγράμματά τους. Γιατί αυτοί συνέχεια αυξάνουν τον πληθυσμό τους σε αυτές τις κοντινές περιοχές; Η Αλβανία στην Κορυτσά δεν ξέρω αν έχετε επισκεφθεί κ. Κοτζαμάνη και κ. Τουρτούρα, ή τη Βόρεια Μακεδονία δίπλα. Σχολεία πολυπληθή και πολλά.

Θέλω να πω επειδή οι πολιτικές αρχής γενομένης από τη μεγάλη κρίση του '08-'09 δεν είναι όλες ίδιες, να πούμε τα του Καίσαρος τα Καίσαρι. '15-'19 έγινε μια υπερσύγχρονη μονάδα εδώ στην Πτολεμαΐδα και ήρθε η Κυβέρνηση και λέει «στοπ το '27 το '28».

Είχαμε το '15-'19 τη θεσμοθέτηση της ηλεκτρικής ενέργειας το 30% στα νοικοκυριά σε όλη τη Δυτική Μακεδονία κίνητρο για να μείνει κάποιος στη Δυτική Μακεδονία επιχειρήσεις και νοικοκυριά, αυτά όλα όμως προάγονται από πολιτικές. Δεν είναι όλες ίδιες οι πολιτικές.

Μετά τον COVID είχαμε 22 μαθητές ανά τάξη; Βγήκε αμέσως μετά η Κυβέρνηση και το έκανε 25ρι;

ΜΕΛΟΣ: Η Κεραμέως.

Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Η Κυβέρνηση λέω, δεν θέλω να λέω ονόματα.

ΜΕΛΟΣ: Σε βοηθάω.

Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι, σίγουρα. Παλεύουμε τώρα για να το επαναφέρουμε στα 22 ή στα 20 που άκουσα κάποιον.

Ξέρετε εγώ 62ρης πλέον να μπαίνω στην 1^η τάξη Δημοτικού και να κάνω μάθημα; Η κλινική μου εικόνα και μόνο αποτρέπει τη μάθηση σε όλο το φάσμα της εκπαίδευσης. Πρέπει κάποια στιγμή να βάλουμε τα πράγματα στη σειρά, να κοιταχτούμε στα μάτια και να προτείνουμε λύσεις οι οποίες είναι εφαρμόσιμες. Τελείωσε το παραμύθι.

Να σας πω χαρακτηριστικό παράδειγμα χτες: γονιός ήρθε να πάρει από το Ολοήμερο το παιδί του. Πιάσαμε μια μικρή κουβέντα, μου λέει «δάσκαλε, τι μισθό έχεις;» του λέω «23 χρόνια στο δημόσιο και τώρα αυτή τη στιγμή παίρνω 1.380 €» μου λέει «Πλάκα μου κάνεις!».

ΜΕΛΟΣ: Πολλά είναι!

Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Λέω «Και που να δεις το νεοδιόριστο...!». Κανένας νεοδιόριστος δεν είναι εδώ, που είναι οι συνάδελφοι αναπληρωτές; 152 συναδέλφους αναπληρωτές έχουμε στο ΠΥΣΠΕ Κοζάνης. Πόσοι είναι εδώ σήμερα; Αυτοί θα δώσουν τον αγώνα αύριο μεθαύριο, εμείς θα φύγουμε.

Κάποιες διαπιστώσεις. Όλες οι πολιτικές δεν είναι ίδιες. Κάποιοι αγωνίζονται για τα πραγματικά προβλήματα, κάποιοι τρώνε από αυτά τα προβλήματα. Επειδή και τα οικονομικά της Ομοσπονδίας λέτε με διάφορους διαλόγους που κάνουμε, δεν σας παίζουν τα μεγάλα κανάλια. Ελάτε στην επαρχία, παίξτε σποτάκια στην επαρχία. Να μάθει και το τελευταίο σπίτι στην τελευταία γωνιά στο τελευταίο χωριό, τα προβλήματά μας. Εκεί θα μάθουν. Με τα σποτάκια οι γονείς, οι οικογένειες θα μάθουν για όλα τα προβλήματα. Σας ευχαριστώ.

Υποβολή ερωτημάτων στους εισηγητές και απαντήσεις

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Εμείς ευχαριστούμε. Πριν δώσουμε ξανά τον λόγο στους Καθηγητές να διαβάσω κάποια ερωτήματα τα έχει καταθέσει η Βιολέτα Γαλανοπούλου το μέλος του ΙΠΕΜ προς τον κ. Κοτζαμάνη.

Πόσα παιδιά θα θέλαμε, είχε απόκλιση τις προηγούμενες δεκαετίες στις ευρωπαϊκές χώρες; Γιατί τίθεται; Μεταβάλλονται οι απαντήσεις ανάλογα με κοινωνικοοικονομικά, την εθνικότητα και το θρήσκευμα -είναι το επόμενο ερώτημα- υπάρχει διαφορά; Η Ευρώπη κατ' επέκταση και η Ελλάδα γνωρίζουν εδώ και δεκαετίες το δημογραφικό πρόβλημα που οξύνεται, ωστόσο εξακολουθούν να μην επιθυμούν την ένταξη προσφύγων, μεταναστών... ζητάει ένα σχολιασμό.

Και τον πόλεμο ως δημογραφικό θέμα, βάζει επίσης το θέμα αυτό, κατά πόσο είναι κι αυτός που συμβάλλει στο δημογραφικό πρόβλημα. Αν απέδωσα σωστά τα ερωτήματα. Κύριε Κοτζαμάνη, αν έχετε την καλοσύνη ελάτε στο μικρόφωνο, ξεκινήσαμε με τον κ. Κοτζαμάνη με τον τρόπο με τον

οποίο μιλήσαμε, τα ερωτήματα συγκεκριμένα απευθύνονταν εκεί, καλούμε τους ομιλητές μας.

B. KOTZAMANΗΣ: Είπα το εξής: όλες οι έρευνες που διαθέτουμε, στη χώρα μας είχαμε μία τώρα, λένε ότι σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση ακόμη και τα νέα ζευγάρια που πέρασαν την κρίση και αυτοί, θέλουν να κάνουν περισσότερο από δύο παιδιά. Υπάρχουν δέκα χώρες της Ευρώπης σήμερα που τα ζευγάρια κάνουν αριθμό παιδιών, που δεν είναι ακριβώς αυτό που θέλουν, είναι πολύ κοντά. Τι σημαίνει πολύ κοντά; Θέλουν να κάνουν 2,2-2,3 και κάνουν 1,9-2. Αυτές οι χώρες είναι δέκα στην Ευρώπη.

Οι χώρες αυτές έχουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Έχουν αποτελεσματική κοινωνική πολιτική ένα, και ένα πλέγμα ένα περιβάλλον που επιτρέπει να συνδυαστεί η γονεϊκότητα με τις ατομικές διαδρομές, ακόμη και των νέων που είναι διαφορετικές από των γονιών τους.

Υπάρχουν κάποιες άλλες χώρες στις οποίες τα δυο αυτά στοιχεία δεν υπάρχουν. Οι πολιτικές αυτές που σας αναφέρω τώρα, η κοινωνική πολιτική και οι πολιτικές που έχουν σχέση με το συνδυασμό γονεϊκότητας με τον αριθμό των παιδιών σήμερα ή στις προηγούμενες γενιές, δεν χτίστηκαν σε ένα χρόνο χτίστηκαν σε δεκαετίες.

Οι χώρες αυτές κατανόησαν έγκαιρα και οι πολιτικοί τους και η κοινή γνώμη και η Κοινωνία των Πολιτών, ότι μεταπολεμικά έχουν γίνει συνταρακτικές αλλαγές στις αναπτυγμένες χώρες, πολιτισμικές, κοινωνικές, οικονομικές ό,τι μπορείτε να φανταστείτε. Αυτές είχαν επιπτώσεις αναπόφευκτα όσον αφορά τον επιθυμητό αριθμό παιδιών. Δηλαδή παλιά ήταν περισσότερες, ήταν μικρότερος.

Συνειδητοποίησαν όλο αυτό το πλέγμα που αλλάζει ότι θα έχει επιπτώσεις, συνειδητοποίησαν ότι εκείνο που μπορούσαν να κάνουν ήταν να δημιουργήσουν το περιβάλλον και να κλείσουν το χάσμα ανάμεσα σε αυτό που επιθυμούμε και σε αυτό που κάνουμε. Και το πέτυχαν. Άλλες δεν το κατανόησαν, δεν το έλαβαν υπόψη με αποτέλεσμα να έχουμε αυτό που έχουμε σήμερα. Επομένως είναι καθαρή η απάντηση; ωραία.

Ποια είναι η δεύτερη ερώτηση;

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: (Ερώτηση εκτός μικροφώνου)

B. KOTZAMANΗΣ: Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες υπάρχει μια σύγκλιση ανεξαρτήτως κοινωνικοοικονομικού επιπέδου προς έναν αριθμό. Οι διαφορές

από παλιά, συγκλίνουν. Παντού υπάρχει μια σύγκλιση, όπως υπάρχει και μια σύγκλιση, για να μην έχουμε αυταπάτες, ότι οι μετανάστες οι οποίοι έρχονται από τρίτες χώρες -η χώρα μας δεν έχει μεγάλη εμπειρία, έχει 20ετίας, άλλες χώρες έχουν 50-60 χρόνια- η δεύτερη ή η τρίτη γενιά προσαρμόζεται στο ευνοϊκό ή δυσμενές περιβάλλον της κάθε χώρας.

Δηλαδή αν έχετε μια χώρα όπου το περιβάλλον είναι δυσμενές και έχετε αλλοδαπούς οι οποίοι κάνουν στη χώρα τους πολλά παιδιά, στη δεύτερη ή τρίτη γενιά προσαρμόζονται στο δυσμενές περιβάλλον που υπάρχει. Αν το περιβάλλον είναι ευνοϊκό... Δε διατηρούν τη γονιμότητα που είχαν στις χώρες τους. Επομένως η μετανάστευση δεν αποτελεί μια λύση μακροπρόθεσμη για το δημογραφικό, εκτός αν έχεις συνεχώς ανανεούμενους πληθυσμούς γύρω - γύρω. Δεν αποτελεί λύση, αποτελεί λύση σε άλλα θέματα όσον αφορά τα κενά της εργασίας, ή -το σημαντικό- μεταβατική λύση στο ότι οι μετανάστες είναι νέοι και επομένως ακόμη και τον ίδιο αριθμό παιδιών να κάνουν που κάνουμε κι εμείς, αυξάνουν τις γεννήσεις.

Δηλαδή για να το πω απλά. Αν είμαστε 100 άτομα που θέλουμε να κάνουμε 2 παιδιά, θα έχουμε 200 γεννήσεις. Αν μετά από 20 χρόνια τα 100 άτομα για x λόγους, ας πούμε ότι έφυγαν οι 80, είμαστε 80 θα έχουμε 160 γεννήσεις. Οι μετανάστευση επομένως νέων ανθρώπων παραγωγικής ηλικίας αμβλύνει, μετριάζει τη μείωση του πληθυσμού των νέων που έρχονται σε ηλικία να κάνουν παιδιά στη χώρα μας και επομένως δίνει περισσότερες γεννήσεις.

Να έχουμε υπόψη μας το εξής, για εσάς στη Δυτική Μακεδονία και στη Θράκη δεν ισχύει, δεν προσελκύσατε κόσμο. Οι μετανάστες στη χώρα ανάμεσα στο 2004-2024 έδωσαν το 15% των γεννήσεων, αυτό σε εθνικό επίπεδο, σε εσάς πολύ λιγότερο, αλλού πολύ περισσότερο. Αν πάτε δηλαδή στις Σποράδες, οι Σποράδες είναι μια περιοχή η οποία δεν έχει δημογραφικό πρόβλημα, ή στις Κυκλάδες.

Κοιτάξτε εγώ δεν είμαι καθηγητής δεν είμαι δάσκαλος, εσείς είστε οι πρώτοι που αντιμετωπίσατε τις αρνητικές επιπτώσεις των δημογραφικών εξελίξεων όσον αφορά την υπογεννητικότητα. Αυτό δεν ξεκίνησε σήμερα, ξεκίνησε από το '81 σας επαναλαμβάνω και ξεκίνησε από το '81 με διαφορετική ένταση. Σας λέω τα Γρεβενά από το '83 έχετε περισσότερους θανάτους από γεννήσεις. Ξέρετε πόσο είμαστε; Είμαστε στο

2026 οι τοπικές σας κοινωνίες δεν το κατάλαβαν; Δεν το είδαν; Οι τοπικές σας Αρχές δεν το είδαν; Οι συνδικαλιστικοί σας φορείς δεν το είδαν; Το ανακάλυψαν την τελευταία δεκαετία; Ερώτηση. Μου κάνει εντύπωση γιατί τα Γρεβενά, οι Σέρρες, η Ευρυτανία και η Φωκίδα είστε από τις ακραίες περιπτώσεις που είναι πάνω-κάτω το ίδιο πράγμα, δηλαδή είχατε μείωση των γεννήσεων πάρα πολύ νωρίς, πολύ περισσότερους θανάτους πολύ νωρίς, ζυγαριές αρνητικές για 45 χρόνια. Και οι πρώτοι οι οποίοι αποδέχονται αυτή την ιστορία, είστε οι εκπαιδευτικοί και βασικά οι νηπιαγωγοί.

Από τη συζήτηση που παρακολούθησα με πάρα πολύ ενδιαφέρον είναι η εξής: η έκθεση Πυσαρίδη αν τη διαβάσετε, σας έλεγε πολύ απλά τι θα γινόταν. Η έκθεση Πυσαρίδη βγήκε πριν από πέντε χρόνια. Δεύτερον, εγώ δεν είμαι συνδικαλιστής, υπάρχει το γενικό και το ειδικό και υπάρχουν οι προκλήσεις που θέτει το δημογραφικό σε εσάς, είναι της χώρας, αλλά είναι και διαβαθμισμένες χωρικά.

Να σας δώσω ένα παράδειγμα, οι Κυκλάδες δεν μπορεί να κλείσει κανένα σχολείο μέχρι στιγμής, θα κλείσει μετά από 20 χρόνια. Αλλά μέχρι στιγμής τα επόμενα 10 χρόνια δεν μπορεί να κλείσει κανένα σχολείο, γιατί έχουν μια ισορροπία γεννήσεων και θανάτων και έχουν πολύ μικρή μείωση.

Τα Γρεβενά, οι Σέρρες και η Ευρυτανία είναι καταστροφή, στις Κυκλάδες δεν μπορεί να κλείσει κανένα σχολείο τα επόμενα 10 χρόνια, μετά θα κλείσουν και εκεί. Εκεί είναι άλλο πρόβλημα, είναι το στεγαστικό θέμα των καθηγητών και των εκπαιδευτικών. Εκεί δεν είναι μόνο η κεντρική Διοίκηση στην οποία απευθύνεστε και ακούω πάντοτε για τις Κυβερνήσεις, εκεί οι τοπικές κοινωνίες τι κάνουν. Μη μου πείτε ότι σε μια σειρά νησιά οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις δεν είχαν χώρους για να λύσουν το θέμα των εκπαιδευτικών. Είχαν. Δεν έκαναν τίποτα και πάνε να κάνουν τώρα. Αλλά για 20 χρόνια δεν έκαναν τίποτα.

Θέλω να πω ότι είναι πολύ δύσκολο -εγώ δεν είμαι συνδικαλιστής- μια Ομοσπονδία σα τη δική σας να συνδυάσει το γενικό με το ειδικό και να μπορέσει να προτείνει μέτρα, τα οποία να λαμβάνουν υπόψη τις διαφοροποιημένες προκλήσεις που υπάρχουν στην Ελλάδα, στο βαθμό που σας είπα. Έχουμε συνταρακτικές διαφοροποιήσεις κάτω από τον εθνικό μέσο όρο, δεν είναι καθόλου απλό, είναι σύνθετο θέμα. Δεν σας λέω ότι είναι

κόκκινο χαλί στρωμένο, απλά να το κοιτάξετε με την έννοια ότι οι προκλήσεις διαβαθμίζονται στον χώρο, δεν είναι ίδιες και θα συνεχίσουν να διαβαθμίζονται με μεγαλύτερη ένταση και στο μέλλον.

Επίσης θέλω να καταλάβετε ότι ό,τι και να γίνει, οι γεννήσεις θα μειωθούν ακόμη μέχρι και την επόμενη δεκαετία. Γιατί λείπουν νέοι άνθρωποι να κάνουν παιδιά. Ακόμη κι αν ανατρέψουμε το κλίμα με πολιτικές στήριξης της οικογένειας και του παιδιού που πρέπει να γίνουν, δεν θα δώσει αποτέλεσμα τα επόμενα πέντε – δέκα χρόνια, θα δώσει μεσοπρόθεσμα. Τι σημαίνει αυτό; Οι γεννήσεις κατά τη γνώμη μου θα φτάσουν γύρω στις 62.000 και από εκεί και πέρα τι μπορούμε να κάνουμε; Μέτρα πολιτικής που να μπορέσουν να συνδέσουν τη γονικότητα, να αρχίσουν να αυξάνονται προοδευτικά όχι να φτάσουν τις 92.000 που ήταν την προηγούμενη δεκαετία, ούτε τις 112.000 που ήταν τη δεκαετία του 2000. Δεν γίνεται γιατί η δημογραφία έχει αδράνεια.

Στη χώρα μας δεν καταλάβαμε ότι η δημογραφία παίζει σημαντικό ρόλο στην κοινωνική και οικονομική συνοχή και δεν καταλάβαμε ότι η δημογραφία παίζει ρόλο και στην εδαφική συνοχή της χώρας μας. Δεν το καταλάβαμε εμείς, η Κοινωνία των Πολιτών, εσείς, οι πολιτικοί μας, επομένως πληρώνουμε τις επιπτώσεις του ότι δεν κατανοήσαμε αυτή την υπόθεση. Και επομένως τα πράγματα εκδικούνται, δηλαδή αυτό που λένε οι παππούδες και γιαγιάδες μας «Προσέχουμε, για να έχουμε». Δεν προσέξαμε για να έχουμε και από την άλλη μεριά ένα τελευταίο θέμα.

Ας συμφωνήσουμε όλοι ότι πρώτη προτεραιότητα είναι ο άνθρωπος, που δεν είναι, ας κάνουμε αυτή την υπόθεση. Ακόμη και αυτό να βάλουμε τώρα αυτή τη στιγμή στο νου μας, οι αδράνειες κάποιων πραγμάτων πρέπει να αντιμετωπιστούν. Δεν πρόκειται να αλλάξει ο κόσμος επειδή θα συμφωνήσουμε όλοι μας και θα πάρουμε τα αντίστοιχα μέτρα πολιτικής στο να βάλουμε στο κέντρο τον άνθρωπο. Υπάρχουν αδράνειες στις κοινωνίες μας και στα συναισθήματά μας και αυτές πρέπει να τις αντιμετωπίσουμε μεσοπρόθεσμα. Δεν γίνεται διαφορετικά δυστυχώς ή ευτυχώς.

Εγώ το βλέπω από τη δημογραφική πολιτική, ότι όλες οι Κυβερνήσεις δεν έχουν στηρίξει το δημόσιο σχολείο. Δεν το έχετε καταλάβει ακόμη; Δεν είναι τώρα αυτό, όταν σας έκανα ένα σχόλιο για το ιδιωτικό

σχολείο, δεν είναι ότι είναι καλύτερο το ιδιωτικό σχολείο από εσάς, αλλά ήθελα να πω το εξής:

Δεν σας αφορά, γιατί εδώ δεν έχετε ιδιωτικά σχολεία. Το ιδιωτικό σχολείο τι προσφέρει; Όχι αναγκαστικά καλύτερη εκπαίδευση, προσφέρει σταθερό προσωπικό, σχολικούς χώρους καθαρούς και κυρίως επίβλεψη και προσοχή στα παιδιά σε ώρες που είναι εκτός διδακτικού ωραρίου. Τι έχει ανάγκη ο πατέρας ή η μητέρα τα νέα ζευγάρια στα μεγάλα αστικά κέντρα που γίνεται χαμός; Δεν θέλει να γίνει λάστιχο και να τρέχει το παιδί του με τον χρόνο μετακίνησης δεξιά και αριστερά, προτιμά να δώσει ένα πακέτο 8-10.000 € και να λύσει αυτό το πρόβλημα. Όχι επειδή είναι αναγκαστικά καλύτερη η εκπαίδευση.

Λύνοντας αυτό το πρόβλημα, δεν λύνει ένα άλλο. Αν θέλει να κάνει δυο τρία παιδιά, δεν πρόκειται να κάνει ποτέ. Γιατί δεν έχει τα μέσα. Γιατί τα μεσαία στρώματα έχουν τη δυνατότητα να δώσουν 8 και 10.000 € ακόμη για ένα παιδί, αλλά δεν έχουν τη δυνατότητα 8 και 10.000 € τον χρόνο για 14 χρόνια, για δύο ή τρία παιδιά. Επομένως φαύλος κύκλος. Δηλαδή λύνουν το πρόβλημά τους λύνοντας την ασυμβατότητα ανάμεσα στην εργασία και την οικογενειακή ζωή και του χρόνου, αλλά αυτό παίζει αρνητικά στο να τους επιτρέψει να κάνουν τα παιδιά που επιθυμούν.

Αυτό που θα μπορούσε να γίνει είναι το δημόσιο σχολείο να το κάνει αυτό. Αλλά το δημόσιο σχολείο καταρρέει και ταυτόχρονα σας επαναλαμβάνω στις σκανδιναβικές χώρες που έχουν αυτή την ιστορία, το παιδί στο σχολείο δεν πληρώνει τίποτα, τρώει μέσα, δεν κάνει βιολοντσέλο ενδεχομένως ή χόκεϊ, αλλά κάνει βασικά πράγματα μέσα, τη γλώσσα τη μαθαίνει μέσα. Δεν έχει φροντιστήριο για να περάσει στο Πανεπιστήμιο, δουλεύει από το πρωί στις 7 η ώρα μέχρι τις 6 το απόγευμα, δηλαδή μια σειρά πράγματα τα οποία εμείς πληρώνουμε από την τσέπη μας ή μας δίνουν voucher για να τα πάρουμε, τα καλύπτει το δημόσιο σχολείο.

Τα voucher φυσικά δεν χτίζουν δημόσιο σύστημα παιδείας και υγείας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Νομίζω θα συμφωνήσουμε όλοι ότι τουλάχιστον αυτό το καταλάβαμε όλοι ως κλάδος ότι το Ολοήμερο σχολείο το πλήρως στελεχωμένο, είναι μια πρόταση την οποία έχει στηρίξει η Ομοσπονδία όλα αυτά τα χρόνια. Ο κ. Τορτούρας θέλει κάτι να πει κλείνοντας;

Χ. ΤΟΥΡΤΟΥΡΑΣ: Έχω πολλά να πω, να απαντήσω θέλω βασικά γιατί ξαφνικά με κάποιον ομιλητή, δεν θυμάμαι την ιδιότητά του, είπε τόσες πολλές φορές «οι πανεπιστημιακοί» που τελικά θεώρησα ότι είναι πολύ μεγάλο κακό που είμαι πανεπιστημιακός.

Διαπίστωσα στον ίδιο τον ομιλητή ένα μπέρδεμα. Το μπέρδεμα, και ας με συγχωρέσει, το είπε και ο ίδιος βέβαια «μπερδεύτηκα, έχω μπερδευτεί, ξαναμπερδεύτηκα», μας μπέρδεψε κι εμάς και στο τέλος δεν ξεμπερδευτήκαμε. Το μπέρδεμα είναι ότι κάποιιοι -λέει- αποφασίσαμε να κάνουμε πολιτική, «να μιλήσουμε πολιτικά» έτσι είπε, αντί για εκπαίδευση. Το μεγάλο μπέρδεμα από εκεί ξεκινάει, ότι η εκπαίδευση είναι κοινωνικό φαινόμενο και κάθε κοινωνικό φαινόμενο έχει πολιτική μέσα του.

Όταν εμείς ψάχνουμε να βρούμε ποιες είναι οι απαντήσεις, γιατί είπατε «Μας είπατε, μας καταδείξατε και ποιες είναι οι απαντήσεις;». Απαντήσεις δώσαμε μέσα από την κατάδειξη πραγμάτων, αν δεν το καταλάβατε και εγώ και ο κ. Κοτζαμάνης και ο κ. Καραφύλλης. Απλά, δεν τις συνοψίσαμε, θα τις συνοψίσουμε αν θέλετε, να το κάνουμε έτσι, μπορεί να μην ήμασταν τόσο σαφείς.

Απαντήσεις όμως δόθηκαν μέσα από την κατάδειξη πραγμάτων που είναι ελλείμματα, παραλείψεις ή πολιτειακά μέτρα ή παραλείψεις της πολιτείας, γιατί και οι παραλείψεις ξέρετε ότι είναι σε μια πολιτική συντεταγμένη. Δεν παραλείπω κάτι έτσι τυχαία, το παραλείπω επειδή υπάρχει σχέδιο.

Θέλω να συνδέσω μερικά πράγματα. Ο κ. Κοτζαμάνης είπε και πολύ σωστά το είπε, ότι υπάρχουν χώρες που δεν έχουν φροντιστήρια μέσα, δεν υπάρχουν φροντιστήρια για να μάθεις ξένες γλώσσες, ούτε φροντιστήρια για να πας ταχύρρυθμα, όλα γίνονται μέσα στο σχολείο. Η Φιλανδία. Ξέρετε στη Φιλανδία δεν υπάρχει ούτε ιδιωτικό σχολείο. Δεν υπάρχουν ιδιωτικά σχολεία! Γιατί έχουν φροντίσει οι άνθρωποι το 1989-'90 που κατέρρευσε το πρώην ανατολικό μπλοκ, επειδή η Φιλανδία μπορεί να ανήκει γεωγραφικά στην Ευρώπη, αλλά το οικονομικό τους κομμάτι το αλισβερίσι το έκανε με τις χώρες του ανατολικού μπλοκ. Κατέρρευσε και η δική της οικονομία και όταν μιλάμε για κατάρρευση, μιλάμε για τρεις φορές χειρότερη κατάρρευση από αυτό που πάθαμε εμείς την περίοδο της δεκαπενταετίας της κρίσης.

Τι έκαναν οι Φιλανδοί; Και δεν σας το λέω σαν πανάκεια, εγώ δεν είμαι υπέρ ντε και καλά του φιλανδικού συστήματος, αλλά έχουν να μας πουν κάποια πράγματα οι άνθρωποι, καπιταλιστές είναι. Τι έκαναν; Είπαν σε όλα θα κάνουμε περικοπές, σε δυο τομείς όμως -κείνσιανά σκεπτόμενοι, καπιταλιστικά δηλαδή, αλλά κείνσιανά όχι νεοφιλελεύθερα- θα επενδύσουμε, αντί να κάνουμε περικοπές, ακόμη περισσότερο. Που ήταν αυτοί οι δυο τομείς; Η υγεία και η εκπαίδευση.

Και είπαν ότι σε μια δεκαπενταετία από τώρα, θέλουμε εμείς να βγούμε ανταγωνιστικοί στην αγορά. Πως θα βγούμε ανταγωνιστικοί στην αγορά; Από 3% που ήταν το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της Φιλανδίας τότε, αποφάσισαν να το κάνουν 5% και σε βάθος μιας πενταετίας να το κάνουν 10%. Η Φιλανδία είναι μια χώρα περίπου σαν κι εμάς, εμείς είμαστε πληθυσμιακά είμαστε λίγο μεγαλύτεροι, δηλαδή το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της Φιλανδίας ήταν περίπου όπως το δικό μας. Αυτοί το έκαναν περίπου στο 10%, δηλαδή οι δαπάνες από το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν πήγαν στην εκπαίδευση, 10%. Εμείς ξέρετε πόσο έχουμε τώρα; 0,000... κάτι. Πριν την κρίση είχαμε 3,5% και το πήγαμε στο 0,025.

Δείτε τα αποτελέσματα τα δικά μας σε PISA, σε ΟΟΣΑ σε όλους αυτούς τους περίεργους διαγωνισμούς που πληρώνουμε για να συμμετάσχουμε, εκατομμύρια δίνει ο ελληνικός λαός για να συμμετέχουμε και βγαίνουμε προτελευταίοι. Καλά που υπήρχαν οι Πορτογάλοι που έβγαιναν τελευταίοι και τώρα νομίζω είναι οι Βούλγαροι που μπήκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αυτοί βγαίνουν τελευταίοι.

Οι Φιλανδοί έβγαιναν επί σειρά ετών μέσα στις πρώτες τρεις θέσεις πανευρωπαϊκά. Γιατί το έκαναν αυτό; Γιατί επένδυσαν. Εμείς αποεπενδύουμε. Και έτσι, αφήνουμε ευάλωτα όλα τα νέα ζευγάρια, όλους τους ανθρώπους οι οποίοι έχουν κάποια οράματα, ακόμη και τους εκπαιδευτικούς.

Και να σας πω κάτι; Το μοντέλο της Αγγλίας και της Αμερικής φέρνουμε, δεν είναι κάτι που το εφηύραμε τώρα, που το σκέφτηκαν τα τρίδυμα Κεραμέως, Πιερρακάκης, Ζαχαράκη, δεν το σκέφτηκε αυτός ο τρίδυμος εγκέφαλος. Αυτό, από την περίοδο της Θάτσερ υπάρχει στην Αγγλία και από την περίοδο του Ρήγκαν υπάρχει στην Αμερική.

Κατέρρευσε, όλοι οι πανεπιστημιακοί που το πρότειναν έφυγαν, όσοι είχαν τιμή και αξιοπρέπεια βέβαια. Έφυγαν, αποχώρησαν και βγαίνουν δεξιά και αριστερά και λένε «μη το κάνετε». Η Diane Ravitch, ο Kenneth Robinson αυτοί τα έφεραν αυτά, κι όμως είχαν την τιμιότητα να πουν «κατέρρευσαν, μη το κάνετε». Εμείς πάμε να φέρουμε αυτό το σχολείο! Ε, αυτό το σχολείο που πάμε να φέρουμε, σε λίγο δεν θα έχει δασκάλους και δασκάλες. Αφήστε τα παιδιά, δεν θα έχει δασκάλους και δασκάλες. Γιατί να πηγαίνει ο άλλος; Να παίρνει 700 € και να πηγαίνει εκεί που δεν πάει κανένας, να πληρώνεται 300 € για να ζήσει; Τα είπατε. Να έχει την αξιολόγηση ως δαμόκλειο σπάθη πάνω από το κεφάλι του κάθε φορά; Να κινδυνεύει με απόλυση, με πειθαρχικά, με το ένα με το άλλο; Να κατηγορείται επειδή έφερε την κόρη του Τσε Γκεβάρα στο σχολείο σε μια πολιτιστική εκδήλωση, να περνάει πειθαρχικό δασκάλα γι' αυτό; Να περνάει πειθαρχικό δασκάλα, επειδή δε μίλησε τόσο ωραία όσο έπρεπε να μιλήσει για το ολοκαύτωμα των Εβραίων, την ώρα που οι Εβραίοι χτυπούσαν την Παλαιστίνη; Γι' αυτά τα πράγματα θα πάει ο δάσκαλος και η δασκάλα να υπηρετήσει κάπου μακριά; Δεν θα πάει.

Γι' αυτό και οι Άγγλοι δεν έχουν δασκάλους και δασκάλες. Ξέρετε, τα δικά μας τα παιδιά που βγαίνουν από το δικό μας Πανεπιστήμιο, εμείς βγάζουμε τους νέους δασκάλους το δικό μου Τμήμα, αν θέλουν να δουλέψουν αυτή τη στιγμή στην Αγγλία, μια αιτησούλα είναι και πάνε και δουλεύουν. Δεν έχουν δασκάλους.

Τώρα, όσον αφορά κάποιον άλλο κύριο που είπε για την Αλβανία που είναι πολυπληθής. Η Αλβανία είναι πιο μικρή χώρα από εμάς, πληθυσμιακά, ένα. Δεύτερον αν πηγαίναμε στην Αλβανία και μετρούσαμε τα σχολεία της πριν από 30 χρόνια όταν το '90 έρχονταν εδώ αυτοί οι άνθρωποι μετανάστες, εκεί τι λέτε ότι θα είχε μείνει; Θα είχαν μείνει πολλά παιδιά; Όχι βέβαια.

Αυτό το ίδιο φαινόμενο αναπαράγεται σε διάφορες χώρες, βεβαίως εγώ δεν είμαι ειδικός να πω για όλες τις χώρες, απλά λέμε τώρα κοινή λογική. Άρα ας μη μιλάμε για άλλες χώρες, ας δούμε τη δική μας.

Είναι πολιτική αγαπητέ. Γιατί. Θα σας πω, διαπαιδαγωγική δύναμη έχει η ιστορία. Προσέξτε, ιστορικά καταγεγραμμένο γεγονός, τότε. Στο χωριό Λάσπη της Ευρυτανίας, τότε. Το 1944 μεσούσης της Κατοχής.

Του 1^{ου} εκπαιδευτικού σχολικού Συνεδρίου που έγινε μετά τη μεταξική δικτατορία, αποφασίστηκαν μεταξύ πολλών άλλων θαυμάσιων πραγμάτων, τι. Άμεση επισκευή των υπαρχόντων διδακτηρίων, σε Κατοχή ήταν οι άνθρωποι. Η μεταστέγαση άλλων διδακτηρίων σε επιταγμένα ιδιωτικά οικήματα. Εδώ τώρα αντί να επιτάξεις τα ιδιωτικά, τα προβάλλεις, τα ενισχύεις δίνεις ένα σωρό επιδοτήσεις στους σχολάρχες, για να μπορέσουν να πάρουν τα παιδιά τα οποία θα φεύγουν από το δημόσιο σχολείο, γιατί το λοιδορείς. Λοιδορείς τους δασκάλους και τις δασκάλες όλη μέρα ότι δεν είναι καλοί, ότι έχουν προβλήματα, ότι έχουν ψυχολογικά, έχουν χίλια δυο. Δεν τα λες; Την ίδια στιγμή υποστελεχώνεις το δημόσιο σχολείο, αφαιρείς όλους τους πόρους του για να λειτουργήσει.

Γι' αυτό τα ιδιωτικά έρχονται στη φόρα και παίρνουν και γερό μπαχτσίσι από τις Κυβερνήσεις οι σχολάρχες για να το κάνουν. Θα σας πω ένα παράδειγμα: σχολείο στην Ευρυτανία το οποίο το ονόμασαν «σχολείο του βουνού». Αυτό ήταν ένα σχολείο μικρό, δημόσιο το οποίο έκλεισε γιατί δεν είχε παιδιά. Τι έκανε το κράτος; Πήρε ο Δήμαρχος το σχολείο αυτό σαν κτίριο, το έδωσε στον σχολάρχη έναν ιδιώτη νέο παιδί με οράματα, του είπε «θα πληρώνεις σε εμένα 50 € το μήνα ενοίκιο και τα λεφτά από τη ΔΕΗ το αναλαμβάνει ο Σκλαβενίτης» το ανέλαβε ένας από αυτούς. Όλο το σχολείο σαν υποδομή πήγε στα χέρια του ιδιώτη, ο οποίος ιδιώτης κρύβει ότι παίρνει 250 € από το κάθε παιδί που πηγαίνει και γράφεται εκεί. Βλέπετε τι κάνει η χώρα στο δημόσιο σχολείο; Αυτό το πράγμα δεν είναι κάτι της δικής μας χώρας, αυτό συνέβη για πρώτη φορά και το πρότεινε τότε η Οικονομική Σχολή του Σικάγο, όταν έγιναν οι μεγάλες πλημμύρες με τον τυφώνα Κατρίνα, που διαλύθηκαν όλες οι περιοχές της Νέας Ορλεάνης, τα πιο φτωχά στρώματα της Αμερικής.

Τι έκαναν με το δόγμα του σοκ; Δηλαδή τώρα που οι άλλοι είναι σοκαρισμένοι, εμείς δε δίνουμε λεφτά για να φτιάξουμε τα δημόσια σχολεία τα οποία καταστράφηκαν ολοσχερώς, αλλά αντί γι' αυτό τι θα κάνουμε. Θα δώσουμε λεφτά ως voucher στους σχολάρχες που έμειναν μερικοί, να πάρουν όλα τα παιδιά της Νέας Ορλεάνης εκεί και τότε Milton Friedman αυτός ο Σικάγο γκουρού της οικονομίας, είπε ότι έτσι θα καθαρίσουμε και από το δημόσιο σύστημα εκπαίδευσης. Και το καθάρισαν!

Μετά απ' όλο αυτό τον όλεθρο έμειναν 7 σχολεία αν δεν κάνω λάθος δημόσια και όλα τα υπόλοιπα ήταν ιδιωτικά. Δεν μας είπαν όμως στο τέλος ότι και τα vouchers τα αφαίρεσαν και τα πλήρωναν εξ ολοκλήρου μετά από τις τσέπες τους οι αμερικανικές οικογένειες για να στείλουν τα παιδιά τους στα ιδιωτικά σχολεία.

Στη λάσπη, υπήρχαν κι άλλα πράγματα. Λέει «εξασφάλιση δωρεάν διατροφής και διαμονής για τους δασκάλους και τις δασκάλες», ακούστε: «άμεση και μαζική παραγωγή περισσότερων δασκάλων για την πλήρη στελέχωση των νεοσύστατων σχολικών μονάδων», όλα αυτά στην υπηρεσία -λέει- ενός οράματος για μια ελεύθερη και προπαντός καλύτερη κοινωνία. Από εδώ και πέρα καταλαβαίνει κανένας τι έγινε και τι γίνεται και τι μπορεί να γίνει.

Εγώ μετείχα στην Αθήνα στην ΠΟΣΔΕΠ στο Συνέδριο των πανεπιστημιακών και λέγαμε τα διάφορα. Εκεί τους είπα: αν δεν πάτε χέρι – χέρι με τη ΔΟΕ και την ΟΛΜΕ, δεν θα λύσετε κανένα πρόβλημα, ούτε στην Τριτοβάθμια, ούτε στην Πρωτοβάθμια, ούτε στη Δευτεροβάθμια, ούτε στην κοινωνία ολόκληρη.

Είναι ενιαίος ο χώρος της εκπαίδευσης, δεν υπάρχουν πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, δάσκαλοι Πρωτοβάθμιας, καθηγητές στη Δευτεροβάθμια. Ένας είναι ο χώρος. Προτείνω στη ΔΟΕ αν θέλει να κάνει δουλειά πραγματική, ίδια είναι τα προβλήματα κοινά πιστέψτε με και με την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και με τη Δευτεροβάθμια, το ξέρετε έτσι κι αλλιώς.

Αυτή τη στιγμή κλείνουν πανεπιστημιακά Τμήματα. Δεν με ενδιαφέρει εμένα αν δεν έχω φοιτητές, θα έχω. Ξέρετε πόσους έχω; 2.250 φοιτητές ενεργούς και είμαστε 34 άνθρωποι στο Τμήμα. Τι έκανε η Κυβέρνηση, όλες οι Κυβερνήσεις για να απαντήσω και στο Νίκο, γιατί φοβάται ο Νίκος μήπως μιλάω μόνο για το παρελθόν.

N. ΦΑΣΦΑΛΗΣ: (Παρέμβαση εκτός μικροφώνου) Εγώ κι άλλοι σύντροφοι που είναι εδώ, διαφωνήσαμε -που δεν το έχει κάνει κανένας- με πολιτικές ...

X. ΤΟΥΡΤΟΥΡΑΣ: Εντάξει το παίρνω πίσω, πλάκα σου κάνω. Λέω λοιπόν, τι έκαναν; Αντί να μας ανοίξουν νέες θέσεις που θέλαμε με συναδέλφους για να μειώσουμε και την κλίμακα αυτή, την αναλογία διδάσκοντα με φοιτητές, που είναι από τις πιο βαριές αναλογίες, περίπου 1 στους 80 είμαστε, που δεν υπάρχει πουθενά στον κόσμο αυτό, τι έκαναν. Διέγραψαν φοιτητές.

Διέγραψαν αυτούς τους φοιτητές που τους θεώρησαν ότι είναι τεμπέληδες. Ναι, αλλά κανένας δεν έλαβε υπόψη του χίλια δυο άλλα πράγματα που μπορεί να κουβαλάει ένας άνθρωπος όταν γράφεται σε ένα Πανεπιστήμιο και γιατί δεν το τελειώνει.

Διέγραψαν από το Τμήμα μου 500-600 φοιτητές. Έγινε καλύτερη η αναλογία διδάσκοντα με φοιτητές; Είδατε τι ωραία απαντάει η κάθε Κυβέρνηση και φτιάχνει τα πράγματα έτσι ή αλλιώς; Σου φτιάχνει αναλογίες.

Ακούστε δυο τρία πράγματα για την Τριτοβάθμια για να δείτε τα κοινά σημεία σύγκλισης. 34 ΔΕΠ είπαμε, διαγραφή πάνω από 500, συγχώνευση περιφερειακών ΑΕΙ, έχουμε μια πρόταση για συγχώνευση ΑΕΙ. Τρέμουν οι συνάδελφοι στα περιφερειακά, στη Φλώρινα το Παιδαγωγικό Δημοτικής, πάει να κλείσει. Θα έχουμε κι άλλα ζητήματα εκεί. Και αν κλείσει ένα πανεπιστημιακό Τμήμα, όπως κι αν κλείσει και ένα σχολείο σε μια μικρότερη Κοινότητα δεν είναι απλό πράγμα. Διαλύεται μια τοπική Κοινότητα, διαλύεται όλη η οικονομία, διαλύονται πολλά πράγματα. Δεν είναι ένα και δύο.

Έχουμε -και το είπε και ο συνάδελφος Καραφύλλης για τη Θράκη- συγχώνευση Τμημάτων. Όλα αυτά, μαζί με τα πειθαρχικά στους πανεπιστημιακούς, διώκονται αυτή τη στιγμή οι πανεπιστημιακοί, διώκονται και οι φοιτητές μας, όπως διώκονται οι δάσκαλοι για ψύλλου πήδημα. Έχουμε 38 φοιτητές από το Αριστοτέλειο οι οποίοι δικάζονταν χτες και η δίκη τους αναβλήθηκε. Ξέρετε γιατί δικάζονταν; Γιατί τους έπιασαν να βλέπουν θέατρο μέσα στον χώρο του Πανεπιστημίου, όταν ο Πρύτανης είπε ότι απαγορεύεται μετά τις 10 να κυκλοφορά κανένας και να κάνει οτιδήποτε, οποιαδήποτε πολιτιστική εκδήλωση ή άλλη εκδηλώσεις πολιτικού περιεχομένου μέσα στο Πανεπιστήμιο.

Δείτε τι ζούμε! Και δεν το ζούμε μόνο εμείς, το ζει όλη η κοινωνία. Στο τέλος και κλείνω με ένα αυτό, ένα σχολείο υπηρετούμε και μια κοινωνία. Για να δείτε τι υπηρετήσαμε όλα αυτά τα χρόνια και τι κάναμε, επειδή πάμε να κάνουμε μπαλώματα και δεν πάμε σε μια ανατροπή ολική και πάμε στα μερεμέτια μόνο, δυο πράγματα.

Πείτε σε ένα παιδί, δάσκαλοι είστε όλοι ξέρετε, να διαβάσει. Εκείνη την ώρα που θα διαβάσει και έχει κατακτήσει το μηχανισμό

ανάγνωσης, πείτε του «τι κατάλαβες;». Τι θα κάνει; Η πρώτη κίνηση που θα κάνει ποια είναι; Να ξαναδιαβάσει. Γιατί το πρώτο διάβασμα είναι για να αποδείξει ότι ξέρω το μηχανισμό ανάγνωσης, όχι για να κατανοήσω.

Και δεύτερον, δώστε ένα βοηθητικό κέρμα σε ένα νέο άνθρωπο, στα ρέστα. Οι 9 στους 10 θα σας κάνουν λάθος, ρητορικός αναλφαβητισμός λέγεται αυτό, τόσο στη γλώσσα όσο και τα μαθηματικά. Αυτό το σχολείο θέλουμε; Θέλουμε να το αλλάξουμε; Πάμε αλλιώς. Να είστε καλά.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Ευχαριστούμε και τον κ. Χρήστο Τουρτούρα, βλέπω ότι είναι μαζί μας ο Θανάσης Καραφύλλης, είναι ο τελευταίος από τους εισηγητές που καλείται να απαντήσει στις ερωτήσεις και να κάνει μια τοποθέτηση.

A. ΚΑΡΑΦΥΛΛΗΣ: Θανάση, δεν άκουσα να γίνονται προς εμένα οι ερωτήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Ό,τι θέλεις να σχολιάσεις από ό,τι αναφέρθηκε.

A. ΚΑΡΑΦΥΛΛΗΣ: Μια γενική τοποθέτηση μόνο από αυτά που μπόρεσα να ακούσω γιατί είμαι μακριά. Ο Χρήστος, ο αγαπητός φίλος και συνάδελφος από το Αριστοτέλειο χαρτογράφησε, να πω εγώ ότι στην Αλεξανδρούπολη είμαστε 16 μέλη ΔΕΠ με 1.400 φοιτητές, δηλαδή συνάδελφοι μας έχουν απαξιώσει τις σπουδές των δασκάλων και των νηπιαγωγών. Παλεύουμε με τεράστιους αριθμούς και βλέπετε ότι έχουν εξαντληθεί οι πίνακες δασκάλων, που σημαίνει ότι δεν θέλουν να πάνε πάρα πολλά παιδιά.

Τελευταία, ως Πρόεδρος του Τμήματος επί μία εξαετία υπογράφω πάρα πολλά Παραρτήματα διπλώματος στην αγγλική γλώσσα, σε αυτό που είπε ο Χρήστος ακριβώς και φεύγουν στο εξωτερικό για δουλειά οι δάσκαλοί μας πια. Δεν είναι αξιοπρεπείς οι συνθήκες που διαβιούν πια, το βιώνω εγώ με την ίδια μου την οικογένεια, με μέλη της οικογένειάς μου που είναι στις Κυκλάδες.

Η κα Υπουργός υποσχέθηκε ένα επίδομα στέγασης. Να σας πω κάτι; Το 90% των αναπληρωτών δεν έχει μισθωτήριο συμβόλαιο στις Κυκλάδες, δεν θα πάρει δηλαδή το επίδομα στέγασης που υπόσχεται η κα Υπουργός κανένας σχεδόν. Γιατί εδώ χώρια που τους βάζουν σε παράγκες να ζουν, τους παίρνουν παραπάνω από το μισό μισθό, τους απαξιώνει εντελώς η τοπική κοινωνία γιατί εδώ λειτουργεί καθαρά με το χρήμα η κοινωνία και τους βλέπουν ως χρήμα και δεν τους νοιάζει αν θα επιβιώσουν.

Άρα για ποια εκπαίδευση συζητάμε; Και ποια πολιτεία θα συνδράμει στα ζόρια όλων των εκπαιδευτικών; Άκουσα συναδέλφους και συναδέλφισσες να τοποθετούνται με πολύ μεγάλη πικρία. Κοιτάξτε, πρέπει να αγωνιστούμε όλοι μαζί, συμφωνώ με τον Χρήστο. Όλοι μαζί. Δεν περισσεύει κανένας από καμία βαθμίδα, είμαστε όλοι μαζί δάσκαλοι.

Και ειδικά εμείς οι δάσκαλοι που διαμορφώνουμε την αυριανή κοινωνία, πρέπει να είμαστε μαζί. Άρα όλοι μαζί θα πάμε.

Και αν άκουσα καλά, συγνώμη γιατί η σύνδεσή μου δεν είναι τόσο καλή εδώ στο νησί που είμαι, δεν είμαστε μόνο θεωρία. Εμείς οφείλουμε να επισημάνουμε τα προβλήματα, να τα αναδείξουμε. Από εκεί και πέρα δυστυχώς δεν είμαστε οι άνθρωποι της εξουσίας. Η εξουσία παίζει αγαπητέ φίλε που το είπες εσύ για τους πανεπιστημιακούς ότι είναι μόνο θεωρία, μόνο με τους ανθρώπους της εξουσίας το Πανεπιστήμιο. Δείτε ποιοι είναι στην Επιτροπή Σοφών που τοποθετήθηκαν πριν λίγες μέρες και χαρτογραφήστε τους πολιτικά ποιοι θα συζητήσουν για το αυριανό σχολείο. Πόσοι είναι Καθηγητές από Παιδαγωγικά Τμήματα μέσα; Δείτε το αυτό σας παρακαλώ.

Δεν γίνεται να συζητούν μόνο συγκεκριμένων πολιτικών απόψεων άτομα για την εκπαίδευση. Ιδεολογικά θα μας οδηγήσουν πάλι σε μία ακόμη μεταρρυθμιστική αποτυχία, όπως έχουμε τόσες δεκαετίες αποτύχει. Δεν περισσεύει κανένας. Όλοι είμαστε χρήσιμοι και ο καθένας από το πόστο του να προσφέρει.

Δεν έχω κάτι άλλο να σας πω συνάδελφοι, αγωνιστικά συνεχίζουμε όλοι μαζί. Είμαι στη διάθεσή σας για οτιδήποτε χρειαστεί.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ Β': Ευχαριστούμε τον Θανάση Καραφύλλη, ευχαριστούμε όλους τους εισηγητές, ευχαριστούμε κι όλους εσάς που έχετε μείνει μέχρι αυτή τη στιγμή εδώ, ο Σπύρος Μαρίνης ο Πρόεδρος της ΔΟΕ έχει τον λόγο για το κλείσιμο.

Συμπεράσματα – κλείσιμο εργασιών

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Συναδέλφισσες και συνάδελφοι δε νομίζω ότι υπάρχει κάποιο κλείσιμο στη σημερινή ημερίδα. Νομίζω ότι με την ολοκλήρωση και των παρεμβάσεων των πανεπιστημιακών, δεσμευόμαστε ότι θα ανοίξουμε ακόμη περισσότερο αυτή τη συζήτηση και όχι μόνο μέσα στον κλάδο, αλλά με όλα τα μέσα που διαθέτουμε μέσα στην κοινωνία, με συμμαχίες, με διεκδικήσεις

και με μεγάλο σθένος για την υπεράσπιση του δημοσίου σχολείου και του παιδαγωγικού μας ρόλου.

Νομίζω ότι αν ένα καθήκον βγαίνει για το Διοικητικό Συμβούλιο της Ομοσπονδίας, είναι το περιεχόμενο της σημερινής ημερίδας, οι εισηγήσεις, οι τοποθετήσεις, ο προβληματισμός να βρούμε τον τρόπο να διαχυθεί μαζικά μέσα στους συναδέλφους και μέσα στον κλάδο. Γιατί είναι όπλο, είναι εργαλείο, είναι μια μορφή διεκδίκησης.

Νομίζω ότι αξίζει και τις εισηγήσεις και τη σημερινή συζήτηση να την παρακολουθήσουν πολύ περισσότεροι συνάδελφοι και συναδέλφισσες.

Δυο τρεις επισημάνσεις και δεν θα σας κουράσω. Η σημερινή μας εκδήλωση εντάσσεται -και αυτό θέλω να το υπενθυμίσω- στο πλαίσιο των δράσεων της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας απέναντι στην εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση. Απέναντι σε αυτό τον αντιπαιδαγωγικό αντικειμαιδευτικό νόμο που έφερε η Κυβέρνηση μέσα στην πανδημία, το 2020, εντάσσεται στις δράσεις που έχουμε αποφασίσει να Διοικητικό Συμβούλιο και μέσα από τις Γενικές Συνελεύσεις μέσα από τα ενιαία κείμενα της Ομοσπονδίας, προκειμένου να αντιμετωπίσουμε μια προσπάθεια κατηγοριοποίησης, διάλυσης και αποδόμησης του δημοσίου σχολείου.

Και το επίπεδο της εκδήλωσης και αν θέλετε και οι διαφορετικές προσεγγίσεις, ή και τα ερωτήματα που μπαίνουν, που χρίζουν και παραπέρα ανάλυσης και προβληματισμού, είναι σε πολύ ανώτερο επίπεδο από τις πραγματικές στοχεύσεις που έχει το Υπουργείο μέσα από το νόμο που ψήφισε.

Και μάλιστα επειδή κατηγορήθηκε η ΔΟΕ ή έγινε μια προσπάθεια και από τη Διοίκηση σε πολλές περιπτώσεις να αποδομήσει αυτή τη δράση της Ομοσπονδίας, στη λογική ότι δεν υπάρχει εξειδίκευση, βλέπετε πόσο μέσα από τη σημερινή συζήτηση υπάρχει μια απόλυτη εξειδίκευση, σαφήνεια προβλημάτων, καταστάσεων που δημιουργούνται μέσα στο δημόσιο σχολείο.

Και αποδεικνύουμε με αυτό τον τρόπο και θέλουμε να καταγραφεί από τη σημερινή εκδήλωση, ότι η αντίθεσή μας με αυτούς τους νόμους και το νόμο της ατομικής αξιολόγησης, δεν είναι από θέση άμυνας, δεν είναι από κάποιο φόβο, ή μάλλον πραγματικά υπάρχει ο φόβος για το που οδηγείται το δημόσιο σχολείο.

Είναι από την πραγματική αγωνία που μας διακατέχει να υπερασπιστούμε ένα σχολείο που θα χωράει όλα τα παιδιά, να υπερασπιστούμε τον παιδαγωγικό μας ρόλο μέσα σε αυτό το σχολείο και γι' αυτό αποφασίσαμε μέσα από πολύ δύσκολες διαδικασίες και μέσα από μια σκληρή επίθεση της Διοίκησης, να κρατήσουμε ανοιχτό αυτό τον αγώνα και στην εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση και στην ατομική αξιολόγηση.

Και με αυτό τον τρόπο και απέναντι σε διώξεις, απέναντι σε καταστολή, απέναντι στην τρομοκρατία συνεχίζουμε. Γιατί έχουμε το δίκιο και γιατί έχουμε τις θέσεις, το πλαίσιο και τις διεκδικήσεις αυτό το δίκιο να το βγάλουμε πολύ μαζικά προς τα έξω, για να αγγίξουμε την ελληνική κοινωνία και τους εργαζόμενους γονείς.

Από εκεί και πέρα να πω δυο τρεις σκέψεις που μου δημιουργήθηκαν με αφορμή το ερώτημα του κ. Κοτζαμάνη για την ιδιωτική εκπαίδευση και για το πώς αυτή στηρίζεται και για το πώς από ορισμένα στοιχεία φαίνεται να παίρνει πιο μεγάλο κομμάτι της πίτας.

Ήταν πολύ εύστοχο το ερώτημα και νομίζω ότι αξίζει να ανοίξουμε μια ουσιαστική συζήτηση και για την άμεση ιδιωτικοποίηση, δηλαδή τη στροφή προς την ιδιωτική εκπαίδευση, αλλά και για την έμμεση ιδιωτικοποίηση του ίδιου του δημοσίου σχολείου. Γιατί και το δημόσιο σχολείο σήμερα πλευρές του ιδιωτικοποιούνται, πλευρές του στην ουσία αναγκάζουν ή τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς ή τους γονείς να βάζουν το χέρι στην τσέπη και μάλιστα αυτό θεσμοθετείται, στο δημόσιο σχολείο.

Βλέπετε για παράδειγμα το πρόγραμμα «Μαριέττα Γιαννάκου» που φέρνει τους χορηγούς, τις μεγάλες επιχειρήσεις όχι από την πίσω πόρτα, αλλά από την μπροστινή πόρτα στο όνομα της αντιμετώπισης των κτιριακών προβλημάτων να μπαίνουν μέσα στο δημόσιο σχολείο και με ορισμένα ψίχουλα που δίνουν, να βάζουν πολύ μεγάλες ταμπέλες και τα λοιπά.

Ένα παράδειγμα, το βρήκα τώρα ψάχνοντας όσο κάναμε τη συζήτηση, που αφορά την προσχολική αγωγή. Το 2018 το ποσοστό φοίτησης στην προσχολική αγωγή στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία ήταν 11,5%. Το 2022 -δεν είχα πρόσβαση σε πιο πρόσφατα στοιχεία- αυτό το ποσοστό έφτασε στο 18,4% αυξήθηκε κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες.

Ήταν αυτή την περίοδο που μέσα από τις διεκδικήσεις του κλάδου μας, καταφέραμε να κερδίσουμε τη διετή προσχολική αγωγή και να γίνει υποχρεωτική η διετής φοίτηση στο νηπιαγωγείο, αλλά ήταν την ίδια περίοδο που η υποχρεωτικότητα φοίτησης στην προσχολική αγωγή δεν συνοδεύτηκε -και αυτό ήταν στη διάταξη του νόμου που πέρασε τότε η Κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ- έγραφε με σαφήνεια ο νόμος -γι' αυτό και το διατήρησε αλώβητο η επόμενη Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας- ότι αυτός ο νόμος υλοποιείται, χωρίς δαπάνη για το δημόσιο.

Δηλαδή δε δόθηκε ούτε μισό ευρώ -και αυτό αποδεικνύεται απ' όλα τα στοιχεία των τελευταίων ετών- ώστε η σωστή, η παιδαγωγικά ορθή εφαρμογή της δίχρονης, να συνοδευτεί από την ανέγερση υποδομών, κτιρίων, από το να φτιαχτούν καλύτερες σχολικές μονάδες. Και πράγματι αυτό οδήγησε σε ενίσχυση των ιδιωτικών δομών.

Δεύτερο παράδειγμα για το πώς οι πολιτικές της Κυβέρνησης και των Κυβερνήσεων ευθέως πριμοδοτούν τους ιδιώτες, τους σχολάρχες, αυτούς που αντιμετωπίζουν την εκπαίδευση ως μπίζνα. Εμβληματικό παράδειγμα που μπορεί να είναι μεμονωμένο και ίσως δεν είναι σωστό να περιπτώσιολογούμε, αλλά νομίζω ότι αποδεικνύει και έρχεται σε συνέχεια με αυτό που είπε ο κ. Τουρτούρας.

9^ο Δημοτικό σχολείο Αιγάλεω. Δημόσιο σχολείο που για χρόνια λειτουργούσε σε κτίριο νοικιασμένο. Ξαφνικά -καθόλου ξαφνικά, μάλλον- μέσα από μια Επιτροπή που στήθηκε σε επίπεδο Δήμου, αυτό το κτίριο βγήκε ακατάλληλο για να στεγάζει σχολείο και το σχολείο αυτό μεταφέρθηκε και συγχωνεύτηκε με άλλο διπλανό δημόσιο σχολείο.

Και ω του θαύματος στο συγκεκριμένο κτίριο που κρίθηκε ακατάλληλο, μέσα σε εννιά μήνες -αν περάσει οποιοσδήποτε τώρα έξω από το πρώην 9^ο- στεγάζεται σήμερα εκεί ιδιωτικό σχολείο. Δηλαδή έκλεισαν μέσα σε ένα βράδυ ένα δημόσιο σχολείο, αντί να πάρουν μέτρα πριν το κλείσουν γιατί κι εμείς δεν υπερασπιζόμαστε να στεγάζεται ένα δημόσιο σχολείο σε μια τέτοια δομή, το έκλεισαν, για να παραδοθεί βορά στον ιδιώτη και να κάνει μπίζνες.

Δεύτερο παράδειγμα: 20^ο Δημοτικό σχολείο Περιστερίου σε μια περιοχή με πολύ μεγάλο πληθυσμό. Συγχώνευση των δυο σχολείων, ενώ υπήρχε σχέδιο για δημιουργία νέου σχολείου, ποτέ δεν έγινε, συγχωνεύτηκαν

τα δύο σχολεία και την ίδια στιγμή το ιδιωτικό σχολείο στη γειτονιά αύξησε τις εγγραφές του στην 1^η Δημοτικού.

Δεν υπάρχει δηλαδή θέμα ποιότητας και αν θέλετε στο δημόσιο σχολείο οι χιλιάδες εκπαιδευτικοί δίνουν την ψυχή τους για να κρατήσουν όρθιο το σχολείο σε πολύ δύσκολες συνθήκες. Υπάρχει θέμα μπίζνας.

Υπάρχει και κάτι ακόμη. Το βρήκα ανατρέχοντας θυμήθηκα τα λόγια του Προέδρου της ΟΙΕΛΕ σε μια σύσκεψη που είχαμε, γιατί επιδιώξαμε τα τελευταία χρόνια να έχουμε ένα κοινό συντονισμό με τις εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και μας έλεγαν οι συνάδελφοι και είναι καταγεγραμμένο και σε δημόσιες ανακοινώσεις, ότι ειδικά στα ιδιωτικά σχολεία υπάρχει ένα τμήμα γονέων -που αυτό είναι κι ένα ευρύτερο κοινωνικό φαινόμενο, δεν είναι τώρα η ώρα να το αναλύσουμε- που απαιτεί από τον εκπαιδευτικό πως θα διδάσκει, τι θα διδάσκει, τι βαθμό θα βάζει.

Και μάλιστα υπήρχαν σχολάρχες που για να μην χαλάσουν τα χατίρια αυτών των γονέων, αποφάσιζαν να εκδιώξουν βίαια, αξιοποιώντας και τους νόμους των Κυβερνήσεων που έχουν καταργήσει ένα στοιχειώδες πλαίσιο προστασίας των ιδιωτικών εκπαιδευτικών, εκπαιδευτικούς που δεν έκαναν τη χάρη σε κάποιους κυρίους που μπορεί να είχαν πιο γεμάτο πορτοφόλι και που μπορεί πράγματι να βλέπουν ότι με το εκπαιδευτικό σύστημα που στήνεται σήμερα, μπορεί με 12.000 μόρια να μην περάσεις στην Ιατρική Σχολή, αλλά με 12.000 € θα περάσεις όπου θέλεις, γιατί υπάρχουν και τέτοιοι, που προσδοκούν σε ένα τέτοιο σχολείο κατηγοριοποιημένο – ιδιωτικοποιημένο που όλα θα τα μετρά με βάση την τσέπη.

Άρα εμείς υπερασπιζόμαστε ένα δημόσιο σχολείο για όλα τα παιδιά, με πραγματική ποιοτική αναβάθμιση που αυτό έχει όρους και προϋποθέσεις. Από εκεί και πέρα συνάδελφοι και συναδέλφισσες θεωρώ ότι το γεγονός ότι το Συνδικάτο μας αναλαμβάνει αυτή την πρωτοβουλία, εγώ θα πω έστω και καθυστερημένα ακούστηκαν κάποιες παρατηρήσεις, βέβαια έχουμε ξαναμιλήσει γι' αυτά τα θέματα, αλλά με ένα συγκροτημένο τρόπο αυτή την πρωτοβουλία με όρους κινηματικούς, διεκδικητικούς αναδεικνύοντας τις αιτίες που οξύνουν αυτό το φαινόμενο, αυτό αποτελεί - επειδή ακούστηκε από κάποια συναδέλφισσα- και μια ασπίδα απέναντι πράγματι και σε σκοταδιστικές και σε συντηρητικές απόψεις, που

εμφανίζονται, που δυναμώνουν και που θέλουν να αποπροσανατολίσουν την κοινωνία.

Νομίζω ότι βοηθάνε πολύ οι ομιλητές, που τους ευχαριστούμε πάρα πολύ και τους τρεις Καθηγητές, να προσεγγίσουμε αυτά τα ζητήματα με όρους επιστημονικούς, με τα πραγματικά δεδομένα, με όρους κοινωνικούς και να φωτίσουμε και τις αιτίες. Νομίζω ότι γύρω από τα ζητήματα των αιτιών, χρειάζεται να γίνει ακόμη περισσότερη συζήτηση για το πώς φτάσαμε μέχρι εδώ, για το ποιος φταίει και γιατί.

Και οφείλουμε νομίζω και ήταν από τα ζητούμενα αυτής της σημερινής ημερίδας και φωτίζεται και από τις παρεμβάσεις και των υπόλοιπων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, οφείλουμε να διαμορφώσουμε θέσεις, πλαίσιο και διεκδικήσεις.

Δεν φιλοδοξούμε, ούτε είναι στο μπόι μας να αντιμετωπίσουμε όλο το δημογραφικό πρόβλημα ως Διδασκαλική Ομοσπονδία, δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε όλο αυτό το πρόβλημα, είναι τεράστιο, είναι σύνθετο, απαιτεί συνολικότερες κοινωνικές και πολιτικές ανατροπές, αν θέλετε τη γνώμη μου.

Όμως μπορούμε να αναμετρηθούμε με το καθήκον, να θέσουμε το πλαίσιο και τις διεκδικήσεις που θα αντιστρέψουν την κατάσταση, που θα φέρουν στο προσκήνιο τις ανάγκες των μαθητών μας, που θα πιέσουν τις Κυβερνήσεις και νομίζω ότι απ' όλες τις τοποθετήσεις -εγώ αυτό κρατάω- ότι αναδείχθηκε ότι όλες αυτές οι παρεμβάσεις που έγιναν τα προηγούμενα χρόνια από πολλές Κυβερνήσεις, που ντύθηκαν με πάρα πολύ μεγάλα λόγια, με φοβερές εξαγγελίες, με απίστευτα κονδύλια να τρέχουν, με μια επιδοματική πολιτική, σε αυτό συμφωνούμε σήμερα ότι δεν αποτελούν απάντηση, άρα οφείλουμε να διεκδικήσουμε, να πιέσουμε, να αντιπαρατεθούμε με τις Κυβερνήσεις και τις πολιτικές που οξύνουν το πρόβλημα με διεκδικήσεις, θέσεις, προτάσεις που θα έχουν σαφήνεια. Και φαίνεται ότι γύρω από αυτό το ζήτημα πλέκονται με έναν πολύ χαρακτηριστικό τρόπο πάρα πολλά θέματα.

Φυσικά το πρόβλημα της μείωσης του αριθμού μαθητών στις τάξεις, δεν είναι ένα αίτημα που θα αντιμετωπίσει στη ρίζα του συνολικά τη δημογραφική κατάρρευση, όμως είναι ένα αίτημα που μπορεί και παιδαγωγικά να αγκαλιάσει ευρύτερα τμήματα της κοινωνίας, μπορεί να

δώσει διέξοδο σε μια πολύ δύσκολη καθημερινότητα σήμερα μέσα στα σχολεία που αντιμετωπίζουν χιλιάδες συνάδελφοι, σε μια σχολική τάξη που συσσωρεύει σύνθετα μαθησιακά, ψυχοκοινωνικά ευρύτερα κοινωνικά προβλήματα, μπορεί να αποτελέσει ασπίδα απέναντι στην αποψίλωση του δημοσίου σχολείου.

Άρα το αίτημα για μείωση του αριθμού των μαθητών στις τάξεις, είναι επιτακτικό, είναι αναγκαίο και πρέπει να είναι ίσως από τα πρώτα μαζί με τα μισθολογικά μας, μαζί με τον αγώνα απέναντι στην κατηγοριοποίηση μέσα από την αξιολόγηση, που θα δώσει η Ομοσπονδία μας τη μάχη το επόμενο διάστημα.

Ή το αίτημα να μπει μπλόκο, να φρενάρουμε, να μην επιτρέψουμε συγχωνεύσεις, κλεισίματα σχολείων είναι ένα αίτημα το οποίο μπορεί να αγκαλιάσει τα Σωματεία, μπορεί να δώσει περιεχόμενο δράσης και κοινής δράσης μαζί με τους γονείς.

Φυσικά όλα αυτά τα αιτήματα που αφορούν τη δουλειά μας, τους όρους ζωής με αξιοπρέπεια, με μισθούς, με συμβάσεις, τα ζητήματα που αφορούν τη στήριξη των νέων ζευγαριών δεν θέλω να τα επαναλάβω, διαβάστηκαν και ακούστηκαν και από άλλους ομιλητές, που έχουν αποτυπωθεί σε θέσεις και πλαίσιο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, για τη συνυπηρέτηση, όλα αυτά είναι θέσεις. Δεν ανακαλύπτουμε σήμερα τον τροχό, είναι θέσεις, είναι προτάσεις. Γιατί αυτή είναι η θέση της ΔΟΕ, δεν είναι το δεύτερο χρόνο της υπηρετήσης οι νεοδιόριστοι να παίρνουν απόσπαση, η θέση είναι να παίρνουν μετάθεση, μονοετής υπηρετήση. Να λέμε και τις θέσεις όπως είναι.

Όλα αυτά τα ζητήματα δεν φτάνει τώρα να είναι μόνο σε ένα χαρτί, δεν φτάνει μόνο να αποτελούν μια πρόσκληση στο τόσο, για συζήτηση στο Υπουργείο Παιδείας, αλλά μπορούν να αποτελέσουν ουσιαστικά ζητήματα πάλης, διεκδίκησης, όπως και ευρύτερα θέματα που αφορούν τη στέγη, που αφορούν την υγεία. Μας αφορούν. Δεν είναι ξένα, δεν σημαίνει ότι είναι μακριά από εμάς. Αυτό που συμβαίνει σήμερα στα δημόσια Νοσοκομεία είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το ποιους όρους, ποιο πλαίσιο έχει ένας νέος άνθρωπος να κάνει την επιλογή να φτιάξει τη ζωή του, να βάλει τον πήχη ψηλά και τις απαιτήσεις για τη ζωή του και να το παλέψει.

Και φυσικά χρειάζεται -και δε λέω ότι μένουμε μόνο σε αυτό- πιο αποφασιστικά να περάσουμε από το επίπεδο των διαπιστώσεων, από το επίπεδο των περιγραφών σε μια πιο αποφασιστική αναμέτρηση, χωρίς να παρεξηγείται κάποιος, γιατί εδώ αντικειμενικά συνάδελφοι έχουν και όνομα οι πολιτικές και τα Κόμματα που κυβέρνησαν και τα Υπουργεία και οι Υπουργοί, όλα έχουν όνομα, έχουν ταυτότητα.

Χρειάζεται πιο αποφασιστικά να παλέψουμε απέναντι σε ό,τι εμποδίζει να γίνουν πράξη αυτονόητα και δίκαια αιτήματα. Και αυτό που εμποδίζει, είναι μια επιλογή των Κυβερνήσεων να μη θέτουν στην προμετωπίδα των αναγκών τις ανάγκες του κόσμου της δουλειάς, του μεροκάματου, της εκπαίδευσης, αλλά τα κέρδη των λίγων.

Να αναμετρηθούμε με την πολιτική που αντιμετωπίζει αιτήματα που δε χωράνε στο δημοσιονομικό πλαίσιο τις διεκδικήσεις της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, των Σωματείων, της ΟΛΜΕ, του γονεϊκού Κινήματος, αλλά αυτό το ίδιο το δημοσιονομικό πλαίσιο να χωράει τεράστιες φοροαπαλλαγές για τους λίγους, να χωράει επιδοτήσεις, να χωράει αυτό το πλαίσιο σχεδόν 12 δις ματωμένο πλεόνασμα από τον ιδρώτα του ελληνικού λαού.

Γιατί ναι, οι πολιτικές είναι πανταχού παρούσες απέναντι σε κάθε βήμα που κάνουμε. Νομίζω ότι απέναντι σε αυτό πρέπει πιο αποφασιστικά να αναμετρηθούμε.

Να θέσουμε ένα ερώτημα: Τελικά, σε μια εποχή που η επιστήμη και η τεχνολογία αναπτύσσονται, σε μια εποχή της τεχνητής νοημοσύνης και της ψηφιακής μετάβασης όπως μας λένε, σε μια χώρα που έχει όλες τις παραγωγικές δυνατότητες και έμπειρο εργατικό δυναμικό, τι είναι αυτό που εμποδίζει να ζούμε σαν άνθρωποι;

Και αυτό που τροφοδοτεί το δημογραφικό, είναι αυτό που τροφοδότησε και το έγκλημα των Τεμπών, είναι αυτό που τροφοδότησε το έγκλημα στη Βιολάντα, είναι αυτό που τροφοδοτεί αυτή την κατάσταση σήμερα στον Έβρο που βγαίνουν οι άνθρωποι και λένε ότι «επί 20 χρόνια ένα στοιχειώδες έργο έπρεπε να γίνει για να μην πλημμυρίζουμε», αυτό που τροφοδοτεί τα πάντα μέσα σε αυτή την κοινωνία, είναι η λογική του κέρδους απέναντι στις ανάγκες των πολλών.

Αυτό το δρόμο όσο πιο αποφασιστικά τον βαδίσουμε, τότε μόνο μπορούμε και πιο αποφασιστικά και πιο άμεσα να κερδίσουμε πράγματα και

έχουμε ανάγκη να κερδίσουμε πράγματα, έχουμε ανάγκη να κερδίσουμε ανάσες σε ένα πολύ μεγάλο αγώνα που είναι σίγουρα μαραθώνιος.

Να είστε καλά, καλή δύναμη και θα ανταμώσουμε ξανά και στις δράσεις της ΔΟΕ και στις κινητοποιήσεις μας και κάθε μέρα στα σχολεία που δίνουμε τη μάχη να τα κρατήσουμε όρθια.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ